

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI**

**KAHRAMANMARAŞ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNDE
MİMARİYE BAĞLI SÜSLEME ÖZELLİKLERİ**

Cavit POLAT

SANATTA YETERLİK TEZİ

DANIŞMAN

Doç. N. Rengin OYMAN

ISPARTA, 2017

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANASANAT DALI**

**KAHRAMANMARAŞ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNDE MİMARİYE
BAĞLI SÜSLEME ÖZELLİKLERİ**

Cavit POLAT

SANATTA YETERLİK TEZİ

DANIŞMAN

Doç. N. Rengin OYMAN

NİSAN 2017, ISPARTA

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
..SANAT VE TASARIM ANASANATDALI

Bu tez ...11./...04./...2017... Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çoğunluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Doç. N. Rengin OYMAN

İmza:

ÜYE

Doç. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

İmza:

ÜYE

Yrd.. Doç. Süreyya EROGLU

İmza:

ÜYE

Doç. Dr. Ömer ZAIMOĞLU

İmza:

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hakan ÇİLOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

İmza ve Mühür
Doç. Dr. A. Şevki DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

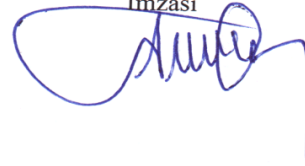
T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (11 / 04/2017).

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Cavit POLAT

İmzası

SUNUŞ

Konu başlığı “Geleneksel Kahramanmaraş Konut Mimarisinde Mimariye Bağlı Süsleme Özellikleri” olan Sanatta Yeterlik teziyle, Kahramanmaraş’ta geleneksel anlamda mimari ve süsleme uygulamalarının gün yüzüne çıkarılması, irdelenmesi, yorumlanması ve kayıt altına alınarak gelecek nesillere aktarılması amaçlamaktadır.

Gelişen ve değişen dünya şartlarının konut mimarisindeki uygulamaları günümüz toplumunda çoklu yaşam alanlarıyla birlikte yeni bir kimlik kazanmıştır. Görsel öğeleri barındıran tasarımların bölgelere göre değişkenlikleri coğrafî, ekonomik ve kültürel etkenlerden kaynaklanmaktadır. Sanat ve ihtiyaç kavramlarının iç içe girdiği günümüz mimarisinde “gelenekselliğin” geleceğe aktarılması hususunda kent dokusunun korunarak yaşam alanlarının oluşturulması gerekmektedir.

Yoğun bir araştırma ve inceleme süreciyle birlikte titizlikle hazırlanan sanatta yeterlik tezinin başlangıcından bitişine kadar, ufuk açan görüşlerinden faydalandığım Sayın Hocam **Doç. N. Rengin Oyma**n’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Tezimin tüm sürecinin planlanmasından yürütülmesine kadar desteklerini esirgemeyen jüri üyelerim **Yrd. Doç. Dr. Süreyya Eroğlu**’na ve **Doç. Dr. Mehmet Özkartal**’a teşekkür ediyorum. Yine katkılarından dolayı Kahramanmaraş’ın kültür hazinesi olarak bilinen muhterem Hocam **Yaşar Alparslan**’a, yaptığım her çalışmada yanımda olan eşim **Rahime Hanım**’a, değerlilerim, **Nurkız Gökcesu**’ya ve **Beydasu**’ya şükranlarımı sunuyorum.

Cavit POLAT

Isparta, 2017

ÖZET

KAHRAMANMARAŞ GELENEKSEL KONUT MİMARİSİNDE MİMARİYE BAĞLI SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

Cavit POLAT

Süleyman Demirel Üniversitesi,

Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana sanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi

Yıl: 2017 Sayfa: 250

Danışman: Doç. N. Rengin OYMAN

“Mesken” kavramıyla birlikte ortaya çıkan konut kültürü başlangıç noktasını sığınma ve barınma ihtiyacından almıştır. Basit yapılı konut anlayışı zamanla sanat ve tasarım birlikteliğinin bütünleştirici etkisini de alarak geleneksel bir kimliğe de bürünmüştür. Konutlarda alternatif arayışların ortaya konduğu yapılar sosyo-ekonomik etkilerle değişerek ve şekillenerek günümüze kadar gelmiştir.

Mimari yapıdaki geleneksel birikimin özelliklerini kullanan insanın, en çok zamanını geçirdiği yer olan konutu şekillendirme çabaları süsleme sanatını da beraberinde getirmiştir. Bu sanatın gerçekleştirildiği önemli şehirlerden birisi de Selçuklu, Dulkadirli ve Osmanlı mimari birikiminin yansımalarının olduğu Kahramanmaraş ilidir. Anadolu'nun kültürel mirasının mimariye bağlı süsleme sanatının özellikleriyle yaşandığı zengin yerlerinden biri olan Kahramanmaraş'ta konutların süsleme alanlarının ilk ayağı enikli kapılardır. Bu kapılarda çeşitli motifler, kapı halkaları ve tokmakları vardır. Süsleme alanları içinde kubbe, tekne, kırlangıç gibi tavanlar, külah şeklindeki ocaklar, ahşap oyma raflar, yüklükler, nişler, pencereler ve kalem işi süslemelerin olduğu duvarlar bulunmaktadır.

Bölgelere özgü konut mimarisindeki gereksinimlerle birlikte yaşanan değişim geleneksel kimliği olan Kahramanmaraş konutlarında da görülmüştür. Kahramanmaraş'ta 1950'lerle birlikte değişen kent kültüründe çok katlı konut ihtiyacı, geleneksel konutların yıkılarak yerine yenilerin yapılmasına neden olmuştur.

Anahtar Kelimeler : Kahramanmaraş İli, Kent dokusu, Konut, Mimari, Süsleme Sanatı.

ABSTRACT

PROPERTIES OF ARCHITECTURAL ORNAMENTAL ART IN ARCHITECTURE IN KAHRAMANMARAŞ PROVINCE

Cavit POLAT

Süleyman Demirel University,

Institute Of Fine Arts, Art And Design Major These Of Proficiency In Art

Year: 2017 Pages: 250

Supervisor: Doç. N. Rengin OYMAN

The origin point of the culture of housing that emerged together with the concept of residence was the need for asylum and marriage. The concept of simple built housing has gradually emerged with a traditional identity taking the integrative influence of art and design. Residential buildings within alternate guests have changed and shaped with socio-economic influences and have come up to day to day.

People who use the traditional accumulation characteristics in architectural structures have also revealed the art of decorating with the efforts of shaping the houses that have been the most time –consuming- Kahramanmaraş is one of the cities where this art is realized and it is the reflection of the Seljuk, Dulkadirli and Ottoman architectural ornamentation art, which is one of the rich cultural heritage of Anatolia are “enikli Dors.” There are various motifs, door rings, door knobs at this enikli dors. There are dome, boat swallow like ceiling, cone shaped hearths, wooden carved shelves, alcoves niches, windows and pencil work decorations in this architectural ornament art.

With the changes in housing demand, the housing structures in Kahramanmaraş province have also changed. With the changing housing culture after 1950 and the destruction of houses with traditional architecture, it has left its place to construction of multi storey houses.

Key Words : Kahramanmaraş Province, Urban Fabric, Housing Architecture, Ornament of Art

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ-1	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ-2	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ-1	xvi
ÇİZELGELER DİZİNİ-2	xx
KISALTMALAR DİZİNİ	xxi
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM**1. KAHRAMANMARAŞ İLİNİN TARİHİ, COĞRAFI VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ**

1. 1. Kahramanmaraş Tarihi.....	4
1. 2. Coğrafi Konum.....	5
1. 3. Ekonomik Yapı	5

II. BÖLÜM**2. GELENEKSEL TÜRK KONUT MİMARİSİNİN ÖZELLİKLERİ**

2. 1. Geleneksel Türk Konut Mimarisi.....	8
2. 2. Geleneksel Türk Konutlarında Plan Tipleri.....	9

III. BÖLÜM**3.MİMARİ AÇIDAN GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARININ ÖZELLİKLERİ**

3. 1. Yerleşim Alanı	11
3. 2. Malzeme ve Yapım Teknikleri.....	13
3. 3. Kahramanmaraş'ta Konut Kültürü	14
3. 4. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarının Plan Özellikleri	17
3. 5. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Plan Elemanları	20

	Sayfa No
3. 6. Yaşama Mekânlar	21
3. 6. 1. Odalar.....	21
3. 6. 1. 1. Oturma Odası	22
3. 6. 1. 2. Ebeveyn Odası.....	24
3. 6. 1. 3. Çocuk Odası.....	24
3. 6. 1. 4. Sofalar.....	25
3. 6. 3. 5. Köşk (Çardak)	25
3. 7. Giriş ve Bağlantı Mekânları.....	26
3. 7. 1. Hayat.....	26
3. 7. 2. Avlu (Bahçe)	27
3. 8. Servis Mekânları.....	28
3. 8. 1. Mutfak.....	28
3. 8. 2. Hela (Tuvalet)	29
3. 8. 3. Ahır.....	29

VI. BÖLÜM

4. GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARINDA CEPHEYE BAĞLI SÜSLEMELER

4. 1. Cepheler.....	30
4. 2. Süsleme Özellikleri.....	31
4. 3. Süsleme Alanları	31
4. 3. 1. Kapılar.....	32
4. 3. 1. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Tipleri	33
4. 3. 1. 1. 1. Enikli Kapılar.....	34
4. 3. 1. 1. 2. Saç Enikli Kapılar ve Süsleme Özellikleri.....	34
4. 3. 1. 1. 3. Ahşap Enikli Kapılar ve Süsleme Özellikleri.....	35
4. 3. 1. 2. Çift Kanatlı Kapılar ve Süsleme Özellikleri.....	36
4. 3. 1. 3. Tek Kanatlı Ahşap Kapılar ve Süsleme Özellikleri.....	36
4. 3. 2. Kapı Kemerlerinde Kilit Taşı Süslemeleri.....	36
4. 3. 3. Kapı Tokmakları	37
4. 3. 3. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Tokmakları.....	37

4. 3. 3. 1. 1. İnsan Eli formunda Olan Kapı Tokmakları.....	39
4. 3. 3. 1. 2. Geometrik Biçimli Kapı Tokmakları.....	39
4. 3. 3. 1. 3. “L” Şeklinde Kapı Tokmakları	39
4. 3. 3. 1. 4. Ters “S” Harfi Formunda Kapı Tokmakları.....	40
4. 3. 3. 1. 5. Topuz Başlı Kapı Tokmakları.....	40
4. 3. 4. Kapı Halkaları.....	40
4. 3. 4. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Halkalarının Süsleme Özellikleri	41

V. BÖLÜM

5. GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARINDA İÇ MEKÂN ELEMANLARI VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

5. 1. İç Mekânlar.....	42
5. 2. Süsleme Özellikleri.....	42
5. 3. İç Mekan Süsleme Elemanları.....	42
5. 3. 1. Ocak Başları	42
5. 3. 2. Pencereler	44
5. 3. 3. Oda Tavanları.....	47
5. 3. 4. Tavan Göbekleri.....	48
5. 3. 4. 1. Ahşap Tavan Göbekleri.....	48
5. 3. 4. 2. Alçı Tavan Göbekleri.....	48
5. 3. 5. Dolaplar	49
5. 3. 6. Mutfak Rafları	50
5. 3. 7. Tağlar (Nişler)	50
5. 3. 8. Merdivenler.....	51
5. 3. 9. Yüklük	51
5. 3. 10. Kalem İşi Süslemeler.....	52
5. 3. 11. Bahçe Elemanları.....	53
5. 3. 11. 1. Çeşmeler	53
5. 3. 11. 2. Fıskiyeler	54

VI. BÖLÜM

6. KATALOG ÇALIŞMASI	55
----------------------------	----

VII. BÖLÜM

7. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	222
---------------------------------	-----

KAYNAKÇA	242
----------------	-----

ŞEKİLLER DİZİNİ -1

Sayfa No

Şekil 1. : (https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmaraş+isa+divanlı+=strict =lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjn:2016.....	12
Şekil 2. : (Kerpiç) http://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin php?goster=628&&alfabe=K:2016)	13
Şekil 3. : (https://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin.php?goster=628&&alfabe=K:2016).....	16
Şekil 4. : Dedeoğlu Konağı (Polat, 2015).....	17
Şekil 5. : Kurtuluş Mhl. 243/49 Nolu Karkas Yapılı Konut (Polat, 2015).....	18
Şekil 6. : Merkez Kültür Konağı (Polat, 2015)	18
Şekil 7. : Kurtuluş Mhl.1758/74 Nolu Konut (Polat, 2015)....	19
Şekil 8. : Arifi Paşa (Polat :2014),	21
Şekil 9. : Kocabaşlar konağı (Polat:2015)	21
Şekil 10. : Dedeoğlu Konağı Oturma Odası (Polat, 2015).....	23
Şekil 11. :Arifi Paşa Konağı Etnografya Müzesi Oturma Odası Bölümü (Polat, 2015).....	23
Şekil 12. : Kahramanmaraş Arif Paşa Konağı Etnografya Müzesi (Polat, 2015).....	24
Şekil 13. : Kahramanmaraş Arif Paşa Konağı Kent Müzesi Çocuk Odası Bölümü (Polat, 2015).....	25
Şekil 14. : Çardak (Polat, 2016)	26
Şekil 15. : Kahramanmaraş Arif Paşa Konağı Etnografya Müzesi Mutfak Bölümü (Polat, 2015)	28
Şekil 16. : Kapı Hareket Yuvası (Polat, 2015)....	33
Şekil 17. : Saç Enikli Kapı (Polat, 2015).	34
Şekil 18. : Enikli Sac Kapı (Polat, 2015).	57

ŞEKİLLER DİZİNİ -2

	Sayfa No
Şekil 1. : Enikli Sac Kapı (Polat, 2015).....	57
Şekil 2. : 1 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2015).	57
Şekil 3. : Sac Enikli Kapı Detay (Polat, 2015).	58
Şekil 4. : Metal Enikli Kapı (Polat, 2015).....	60
Şekil 5. : 4 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	60
Şekil 6. : Metal Enikli Kapı (Polat, 2015).	62
Şekil 7. : 6 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	62
Şekil 8. : Çift kanatlı Sac kapı (Polat, 2016).....	64
Şekil 9. : 8 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	64
Şekil 10. : Çift Kanatlı Sac Kapı (Polat, 2016).....	66
Şekil 11. : 10 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2015).....	66
Şekil 12. : 10 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).....	67
Şekil 13. : 10 Nolu Örneğe Ait Çizim	67
Şekil 14. : Çift Hilal Motifi (Polat, 2015).....	69
Şekil 15. : 14 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	69
Şekil 16. : Metal Ayyıldız Motifi (Polat, 2015)....	71
Şekil 17. : 16 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	71
Şekil 18. : Tek Kanatlı Sac Kapı (Polat, 2015).	73
Şekil 19. : 18 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015)..	73
Şekil 20. : Tek kanatlı Sac Kapı (Polat, 2015)	75
Şekil 21. : Göbek Süslemeli Çift Kanatlı Kapı (Polat, 2015).	77
Şekil 22. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	77
Şekil 23. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	78

Şekil 24. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	78
Şekil 25. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	78
Şekil 26. : Çift Kanatlı Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2015).	80
Şekil 27. : 26 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	80
Şekil 28. : 26 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	80
Şekil 29. : Çift Kanatlı Ahşap Kapı (Polat, 2014).	82
Şekil 30. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).	82
Şekil 31. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	82
Şekil 32. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim	83
Şekil 33. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	83
Şekil 34. : Tek Kanatlı Ahşap Kapı (Polat, 2014).....	85
Şekil 35. : 34 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016).....	85
Şekil 36. : 34 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	85
Şekil 37. : Ahşap Tek Kanatlı Kapı (Polat, 2015).....	87
Şekil 38. : 37 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).....	87
Şekil 39. : 37 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	87
Şekil 40. : Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2016).....	89
Şekil 41. : 40 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016)	89
Şekil 42. : Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2016)	91
Şekil 43. : Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2016).....	93
Şekil 44. : Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon (Polat, 2014).....	95
Şekil 45. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	95
Şekil 46. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014)	96
Şekil 47. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	96

Şekil 48. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	97
Şekil 49. : Kapı Kemer (Polat, 2015).	99
Şekil 50. : Kapı Alınlığı Taş Süsleme (Polat, 2015).....	101
Şekil 51. : 50 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	101
Şekil 52. : Yıldız Motifli Kilit Taşı (Polat, 2015).....	103
Şekil 53. : 52 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).	103
Şekil 54. : Bitkisel Kompozisyon Kilit Taşı (Polat, 2015).....	105
Şekil 55. : Taş Oyma Kapı Kemer Süsü.....	107
Şekil 56. : 55 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).....	107
Şekil 57. : Taş İşlemeli Kapı Süsü (Polat, 2015).....	109
Şekil 58. : 57 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015)	109
Şekil 59. : 57 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	109
Şekil 60. : Taş İşleme Kapı Alınlık.....	111
Şekil 61. : 60 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat,2015).....	111
Şekil 62. : El Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014).....	113
Şekil 63. : El Formunda Kapı Tokmağı.....	115
Şekil 64. : 63 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	115
Şekil 65. : El Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2015).....	117
Şekil 66. : İç Bükey Eğri Şeklinde Kapı Tokmağı.....	119
Şekil 67. : 66 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	119
Şekil 68. : Ters “S” Kıvrımlı Kapı Tokmağı (Polat, 2015).....	121
Şekil 69. : 68 Nolu Örneğe Ait Çizimi.....	121
Şekil 70. : Kapı Tokmağı (Polat, 2014).....	123
Şekil 71. : 70 Nolu Örneğe ait çizim.....	123

Şekil 72. : Kapı Tokmağı.....	125
Şekil 73. : 72 Nolu Örneğe Ait Kapı Tokmağı.....	125
Şekil 74. : “L” Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014)..	127
Şekil 75. : 74 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	127
Şekil 76. : Ters “L” Formunda Topuz Başlı Kapı Tokmağı (Polat, 2014).....	129
Şekil 77. : 76 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	129
Şekil 78. : Yarım “S” Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014).....	131
Şekil 79. : 78 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	131
Şekil 80. : Dikey Eğri Kapı Tokmağı (Polat, 2015)..	133
Şekil 81. : 80 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	133
Şekil 82. : Aynalıği İnsan Figürü Olan Kapı Halkası (Polat, 2015).....	135
Şekil 83. : Aynalıği İnsan Figürlü Kapı Halkası (Polat, 2015)...	137
Şekil 84. : 83 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	137
Şekil 85. : Aynalıği İnsan Görümünde Olan Kapı Halkası (Polat, 2014).....	139
Şekil 86. : 85 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	139
Şekil 87. : Aynalıği Geometrik Olan Kapı Halkası (Polat, 2014).....	141
Şekil 88. : İnsan Figürlü Kapı Halkası (Polat, 2014).....	143
Şekil 89. : 88 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	143
Şekil 90. : Kapı Halkası (Polat,2014)...	145
Şekil 91. : Güneş Aynalı Halka (Polat,2015)...	147
Şekil 92. : Kapı Halkası (Polat, 2015)...	149

Şekil 93. : Ocak Başı Davlumbazı (Polat, 2014).	151
Şekil 94. : Çıta Tavan (Polat, 2015).	153
Şekil 95. : Çıtakari Tavan Kompozisyon (Polat, 2014).	155
Şekil 96. : 95 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014)	155
Şekil 97. : Tapo Ağanın Konut Girişi Çıtakari Tavan Süslemesi (Polat, 2014).....	157
Şekil 98. : Çıta Tavan Kompozisyon (Polat, 2014)....	159
Şekil 99. : Kırılmaç Tavan (Polat, 2014)	161
Şekil 100. : 99 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	161
Şekil 101. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)....	163
Şekil 102. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)....	165
Şekil 103. : Tapo Ağa Konağının Misafir Odası Tavanı (Polat, 2014).....	167
Şekil 104. : 103 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	167
Şekil 105. : Çıta Tekniğinde Yapılmış Oda Tavanı (Polat, 2014).....	169
Şekil 106. : Oda Tavanı Kompozisyon (Polat, 2014).....	171
Şekil 107. : 106 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	171
Şekil 108. : Çıta Tekniğinde Oda Tavan Göbeği (Polat, 2014).....	173
Şekil 109. : 108 Nolu Örneğe Ait Çizim	173
Şekil 110. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)....	175
Şekil 111. : 110 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014)....	175
Şekil 112. : 111 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	175
Şekil 113. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)....	177
Şekil 114. : 113 Nolu Tavan Göbeği (Polat, 2014)....	177
Şekil 115. : Tavan Süsleme (Polat, 2015)	179
Şekil 116. : Kubbe Tavan Kompozisyon (Polat, 2014)....	181

Şekil 117. : 116 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).....	181
Şekil 118. : Ahşap Gömme Dolap (Polat, 2015).....	183
Şekil 119. : 118 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016)	183
Şekil 120. : 118 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim.....	183
Şekil 121. : Gömme Duvar Dolabı (Polat, 2016).....	185
Şekil 122. : 122 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	185
Şekil 123. : Oyma Dolap (Polat, 2016).....	187
Şekil 124. : Duvar Rafı (Polat, 2016).....	189
Şekil 125. : Duvar Rafı (Polat, 2015).....	191
Şekil 126. : Raf (Polat, 2016)	191
Şekil 127. : 126 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	193
Şekil 128. : Raf Başı Süslemesi (Polat, 2016).....	193
Şekil 129. : 128 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	193
Şekil 130. : Raf Başı Süslemesi (Polat, 2016).....	195
Şekil 131. : 130 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016).....	195
Şekil 132. : Palmet Başlıklı Mutfak Rafı (Polat, 2016).....	197
Şekil 133. : 132 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	197
Şekil 134. : Bitkisel Üslupta Yapılmış Mutfak Rafı (Polat, 2016).....	199
Şekil 135. : Taş Duvar Tağı (Polat, 2016).....	201
Şekil 136. : Ahşap Dolap (Polat, 2016)	203
Şekil 137. : 136 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	203
Şekil 138. : Kapaklı Yüklük (Polat, 2016).....	205
Şekil 139. : Palmet Köşeli Yüklük (Polat, 2015)	207

Şekil 140. : 139 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).....	207
Şekil 141. : Ahşap Yüklük (Polat, 2015).....	209
Şekil 142. : 141 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).....	209
Şekil 143. : Kalem İşi (Polat, 2015)	211
Şekil 144. : Kalem İşi Süsleme (Polat, 2015).....	213
Şekil 145. : Kalem İşi Süsleme (Polat, 2015).....	215
Şekil 146. : Kalem İşi Süsleme (Polat, 2015).....	217
Şekil 147. : Kalem İşi Süsleme (Polat, 2015).....	217
Şekil 148. : Yalıklı Çeşme (Polat, 2016).	219
Şekil 149. : 148 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	219
Şekil 150. : Fıskiye (Polat, 2016).....	221
Şekil 151. : 150 Nolu Örneğe Ait Çizim.....	221

ÇİZELGELER DİZİNİ -1

Çizelge 1.1 Nolu Örnek Bilgileri	56
Çizelge 2.2 Nolu Örnek Bilgileri.....	59
Çizelge 3.3 Nolu Örnek Bilgileri	61
Çizelge 4.4 Nolu Örnek Bilgileri.....	63
Çizelge 5.5 Nolu Örnek Bilgileri.....	65
Çizelge 6.6 Nolu Örnek Bilgileri.....	68
Çizelge 7.7 Nolu Örnek Bilgileri.....	70
Çizelge 8.8 Nolu Örnek Bilgileri.....	72
Çizelge 9.9 Nolu Örnek Bilgileri.....	74
Çizelge 10.10 Nolu Örnek Bilgileri.....	76
Çizelge 11.11 Nolu Örnek Bilgileri.....	79
Çizelge 12.12 Nolu Örnek Bilgileri.....	81
Çizelge 13.13 Nolu Örnek Bilgileri.....	84
Çizelge 14.14 Nolu Örnek Bilgileri.....	86
Çizelge 15.15 Nolu Örnek Bilgileri.....	88
Çizelge 16.16 Nolu Örnek Bilgileri.....	90
Çizelge 17.17 Nolu Örnek Bilgileri.....	92
Çizelge 18.18 Nolu Örnek Bilgileri.....	94
Çizelge 19.19 Nolu Örnek Bilgileri.....	98
Çizelge 20.20 Nolu Örnek Bilgileri.....	100
Çizelge 21.21 Nolu Örnek Bilgileri.....	102

Çizelge 22.22 Nolu Örnek Bilgileri.....	104
Çizelge 23.23 Nolu Örnek Bilgileri.....	106
Çizelge 24.24 Nolu Örnek Bilgileri.....	108
Çizelge 25.25 Nolu Örnek Bilgileri.....	110
Çizelge 26.26 Nolu Örnek Bilgileri.....	112
Çizelge 27.27 Nolu Örnek Bilgileri.....	114
Çizelge 28.28 Nolu Örnek Bilgileri.....	116
Çizelge 29.29 Nolu Örnek Bilgileri.....	118
Çizelge 30.30 Nolu Örnek Bilgileri.....	120
Çizelge 31.31 Nolu Örnek Bilgileri.....	122
Çizelge 32.32 Nolu Örnek Bilgileri.....	123
Çizelge 33.33 Nolu Örnek Bilgileri.....	125
Çizelge 34.34 Nolu Örnek Bilgileri.....	126
Çizelge 35.35 Nolu Örnek Bilgileri.....	129
Çizelge 36.36 Nolu Örnek Bilgileri.....	131
Çizelge 37.37 Nolu Örnek Bilgileri.....	132
Çizelge 38.38 Nolu Örnek Bilgileri.....	134
Çizelge 39.39 Nolu Örnek Bilgileri.....	136
Çizelge 40.40 Nolu Örnek Bilgileri.....	138
Çizelge 41.41 Nolu Örnek Bilgileri.....	141
Çizelge 42.42 Nolu Örnek Bilgileri.....	142
Çizelge 43.43 Nolu Örnek Bilgileri.....	144

Çizelge 44.44 Nolu Örnek Bilgileri.....	146
Çizelge 45.45 Nolu Örnek Bilgileri.....	148
Çizelge 46.46 Nolu Örnek Bilgileri.....	150
Çizelge 47.47 Nolu Örnek Bilgileri.....	152
Çizelge 48.48 Nolu Örnek Bilgileri.....	154
Çizelge 49.49 Nolu Örnek Bilgileri.....	156
Çizelge 50.50 Nolu Örnek Bilgileri.....	158
Çizelge 51.51 Nolu Örnek Bilgileri.....	160
Çizelge 52.52 Nolu Örnek Bilgileri.....	162
Çizelge 53.53 Nolu Örnek Bilgileri.....	164
Çizelge 54.54 Nolu Örnek Bilgileri.....	166
Çizelge 55.55 Nolu Örnek Bilgileri.....	168
Çizelge 56.56 Nolu Örnek Bilgileri.....	170
Çizelge 57.57 Nolu Örnek Bilgileri.....	172
Çizelge 58.58 Nolu Örnek Bilgileri.....	174
Çizelge 59.59 Nolu Örnek Bilgileri.....	176
Çizelge 60.60 Nolu Örnek Bilgileri.....	178
Çizelge 61.61 Nolu Örnek Bilgileri.....	180
Çizelge 62.62 Nolu Örnek Bilgileri.....	182
Çizelge 63.63 Nolu Örnek Bilgileri.....	184
Çizelge 64.64 Nolu Örnek Bilgileri.....	186
Çizelge 65.65 Nolu Örnek Bilgileri.....	188

Çizelge 66.66 Nolu Örnek Bilgileri.....	190
Çizelge 67.67 Nolu Örnek Bilgileri.....	192
Çizelge 68.68 Nolu Örnek Bilgileri.....	194
Çizelge 69.69 Nolu Örnek Bilgileri.....	196
Çizelge 70.70 Nolu Örnek Bilgileri.....	198
Çizelge 71.71 Nolu Örnek Bilgileri.....	200
Çizelge 72.72 Nolu Örnek Bilgileri.....	202
Çizelge 73.73 Nolu Örnek Bilgileri.....	204
Çizelge 74.74 Nolu Örnek Bilgileri.....	206
Çizelge 75.75 Nolu Örnek Bilgileri.....	208
Çizelge 76.76 Nolu Örnek Bilgileri.....	210
Çizelge 77.77 Nolu Örnek Bilgileri.....	212
Çizelge 78.78 Nolu Örnek Bilgileri.....	214
Çizelge 79.79 Nolu Örnek Bilgileri.....	216
Çizelge 80.80 Nolu Örnek Bilgileri.....	218
Çizelge 81.81 Nolu Örnek Bilgileri.....	220

ÇİZELGELER-2

Çizelge 1. : Cephe Süslemeleri Bakımından İncelenen Kahramanmaraş Geleneksel Konutların Bulunduğu Yerler ve Süsleme Alanlarının Listesi.....	227
Çizelge 2. : İç Mekan Bakımından İncelenen Kahramanmaraş Geleneksel Konutların Bulunduğu Yerler ve Süsleme Alanlarının Listesi.....	232
Çizelge 3. : İç Mekan Alanlarında Bulunan Süslemelerin Kahramanmaraş'ın Mahallelerine Göre Sayısal Olarak Dağılımı.....	236
Çizelge 4. : Dış Cephe Süslemelerinin Sayısal Olarak Kahramanmaraş'ın Mahallelerine Göre Dağılımı.....	237
Çizelge 5. : Kahramanmaraş Konaklarında Bulunan Cephe ve İç Mekan Süslemelerinin Mahallelere Göre Toplam Dağılımı.....	238
Çizelge 6. : Kahramanmaraş Geleneksel Konutlarında Dış Cephe Süslemelerin Dağılımı.....	239
Çizelge 7. : Kahramanmaraş Geleneksel Konutlarında İç Mekan Oda Süslemeleri Dağılımı.....	239
Çizelge 8. : Kahramanmaraş Geleneksel Konutlarında Mahallelere Göre Motiflerin Dağılımı.....	240
Çizelge 9. : Kahramanmaraş Geleneksel Konutlarında Mahallelere Göre Motif Dağılımı.....	241

KISALTMALAR DİZİNİ

TDKTürk Dil Kurumu

M.Ö.Milattan Önce

M.S.....Milattan Sonra

Yy.....Yüzyıl

cm..... SANTI metre

vbVe benzeri

s.....Sayfa

GİRİŞ

Konut, kavram olarak Türkçede; insanların içinde yaşadıkları “ev, bark, mesken, hane, yer” (Anonim, 2011: 1478), Arapçada ise “beyt, seken, mesken” (Karpuz, 1993:1) gibi anlamlara gelmektedir. Konut ve geleneksel ilişkisinin anlamlandırılması için “Geleneksel kavramının söz bilimcilerince yorumlanmasına bakmak gerekmektedir. Gelenek bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar bütünüdür. Diğer taraftan “geleneksel” ise geleneğe dayanan, gelenekle ilgili olan ananevi” (Anonim, 2011: 921) şeklinde ifade edilmektedir. Bu tanımlamadan yola çıkılarak geleneksel konut ifadesini alışkanlıklarla birlikte kuşaktan kuşağa aktarılan, toplumun kültürel birikiminin mimari anlamdaki tezahürüdür şeklinde yorumlamak mümkündür.

İslam kültüründe konut kavramı önemli bir unsurdur, yüce kitapta “Allah evlerinizi size bir huzur ve sükûn yeri yaptı” (Kur’an Kerim-Nahl 80.) Ayeti evin sadece bir barınma yeri değil dinlenme, rahat etme, alanı olduğunu da ortaya koymaktadır. Bu bağlamda insan yaşadığı çevreyi hayat tarzına ve dünyayı algılama biçimine göre şekillendirir. Kentler bünyesinde barındırdıkları konut örnekleri bakımından coğrafya, iklim şartları, ait oldukları kültür özellikleri gibi etkenlerden ötürü farklı üslupların birlikteliğinin sağlandığı alanlardır (Koç, 2008: 169). Mimari açıdan bu üslupların en güzel kullanıldığı alanlardan biride Kahramanmaraş şehridir. Mimari açıdan zengin bir kültüre sahip kentin en önemli yapısı Dulkadiroğlu dönemine ait Ulu Camidir. Diğer taraftan Kahramanmaraş’ta Osmanlı dönemine ait sivil mimari özelliklerini barındıran geleneksel konutlar oldukça fazladır.

Kahramanmaraş’ta taş işçiliği, ahşap işçiliği ve demir işçiliği geçmişten günümüze ustalıkla sürdürülmektedir. Bu işçiliklerin mimari açıdan geleneksel konutlara yansması önemlidir. Anadolu’daki kent kültürünün günümüzde devam eden önemli yapı taşlarından biri olan, geleneksel Kahramanmaraş konutları ahşap ve taş işçiliği bakımından ön plandadır.

Bu çalışma ile Kahramanmaraş merkezde bulunan geleneksel Kahramanmaraş konutlarının mimariye bağlı süsleme özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Kahramanmaraş'ın eski yerleşim alanlarından özellikle XIX. Yüzyılın son dönemlerine ve XX. yüzyılın II. yarısına ait 60 tane konut tespiti yapılmıştır. 2005 yılında başlayan Kültür Bakanlığının kentteki geleneksel konutların korunmasına yönelik kararıyla birlikte bazı konutlar tespit edilerek, çalışmaya değer nitelikli alanların listesi çıkarılmıştır. Başta İsa Divanlı, Yörük Selim, Mağaralı, Divanlı, Turan, Kurtuluş, Ekmekçi mahallelerindeki geleneksel konutlar üzerinde durulmuştur. Saha çalışmasıyla elde edilen bulguların neticesinde oluşturulan bilgi kartları araştırmanın temel kaynağını oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında çalışmaya değer görülen farklı konut tipleri üzerinde durularak, elde edilen bulgular ışığında konutlarda süsleme bakımından tespit edilen alan kayıt altına alınıp incelenmiştir. Konu ana başlıktan bağımsız olarak iç mekân süslemeleri ve cephe süslemeleri bakımından sınıflandırılmış, süslemelerin, yapısal özellikleri, eser tanımları ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırmaya yön vermesi bakımından elde edilen görseller katalog şeklinde hazırlanmıştır. Tekrarlardan kaçınmak amacıyla 60 adet farklı konuttan, 39 adet oda süslemesi, 13 adet farklı kapı çalışması yapılarak, katalog bilgileri çıkarılmıştır. Elde edilen verilerden yola çıkılarak alt gruplama yöntemiyle Kahramanmaraş'ta sivil mimari açısından öne çıkan konutların süsleme değerlerinin karşılaştırılması planlanmıştır. Tespit edilen geleneksel konutların yerleşim yerleri belediye adres kartlarıyla birlikte kayıt altına alınarak, araştırma yapılan konutların üzerinde incelemeye esas süsleme özellikleri, görsellerle desteklenerek sunulmuştur.

Araştırma XIX. Yüzyılın sonundan XX. Yüzyıl ikinci yarısına kadarki Kahramanmaraş sivil mimari konutlarının süsleme özelliklerini kapsamaktadır. Yapılan incelemede teknik konulardan ziyade geleneksel konut kültürünün süsleme özelliklerini barındıran kompozisyonlar değerlendirilmeye alınmıştır. Bu kapsamda geleneksel Kahramanmaraş konut tipleri, cephe düzenlemelerinden kapılar, kapı kemerleri, kapı tokmakları, kapı halkaları, oda süslemelerinden ocak başları, dolaplar, yüklükler, tavanlar, tavan göbekleri, raflar çalışma alanı olarak belirlenmiştir.

Çalışma sırasında Vakıflar Genel Müdürlüğü Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından korumaya alınmış ve tescillenmiş konutlar üzerinde yoğunlaşarak, saha çalışması yapılmıştır. Maddi ürünler fotoğraf çekimleriyle belgelendirilmiştir. Süslemelerde kullanılan motiflerin formları şekillendirilerek ayrıntılarıyla verilmiştir.

Ele alınan konu Kahramanmaraş merkezle sınırlı olmakla birlikte çalışma alanının büyükşehir olması medeniyle kendi içinde karşılaştırma ve değerlendirme yapılabilmesi açısından merkezle birlikte Elbistan, Çağlayancerit, Pazarcık gibi ilçelerde bulunan geleneksel konutlar üzerinde de durulmuştur.

I. BÖLÜM

1. KAHRAMANMARAŞ İLİNİN TARİHİ, COĞRAFI VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

1. 1. Kahramanmaraş Tarihi

Birçok medeniyete beşiklik etmiş Kahramanmaraş şehrinin kuruluşu M.Ö. 2500 yılına uzanmaktadır (Eycil, 2009: 21). Kahramanmaraş'ın ilk kurulum yerinin merkeze 20-25 km uzaklıktaki Elmalar köyüne yakın Himli Höyük, çevresinde kurulduğu yönünde ortak görüşler vardır. Bununla birlikte Kahramanmaraş'ta zaman zaman yerleşim alanı olarak yer değişikliğine gidildiği bilinmektedir. Elde edilen bilgiler Dulkadirli'lerden Halil Bey yahut Alaüddeve Bey tarafından şehrin şimdiki yerine taşınma sürecini yaşadığı şeklindedir (Gökhan, 2008:18-19).

Kahramanmaraş günümüzdeki isminden önce Asur kaynaklarına göre Markasi, daha sonra Romalılar döneminde Markaji, zamanla da Maraş ismini almış, (Atalay, 2008:192) kurtuluş savaşında verdiği mücadeleden dolayı şehre Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 1973 yılında Kahramanmaraş ismi verilmiştir.

Kahramanmaraş, ilk olarak Hititlerin Anadolu'ya yayılımıyla bu devletin sınırları içine dahil edilmiştir. Asur Kralı II. Sargon döneminde, Kahramanmaraş, Asur Devletinin vilayetlerinden biri haline dönüştürülmüştür. Daha sonra Kahramanmaraş, Perslerin eline geçti. Perslerin M.Ö.333'te Büyük İskender'e yenilmesiyle Anadolu'yla birlikte Maraş Makedonların, Büyük İskender'in ölümüyle Anadolu'da toprakların paylaşılması sonucunda Galarlar'ın ve Kapodokya Krallığının denetimlerine girmiştir. Arkasından Romalılara ve 395'te Romalıların bölgeden ayrılmasıyla Kahramanmaraş Bizanslılara kalmıştır. Arap ve Bizans mücadelesi sonucunda şehir Araplara geçse de nihayetinde Kahramanmaraş, Malazgirt Zaferi sonrasında Türklerin yönetimine girmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla birlikte, Dulkadiroğlularına ve ardından da Yavuz Sultan Selim Döneminde Osmanlı Devleti'ne katılmıştır (Eycil, 2001:10).

Osmanlıda 1831 yılında mukataat hazinesine bağlanan şehir yöneticileri buradan atanmışlardır(Çadırcı, 1997:15). Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşından yenik çıkmasıyla işgal kuvvetlerinden İngilizlerin şehri işgali ve arkasından İngilizler ile Fransızlar arasında yapılan anlaşma neticesinde, Kahramanmaraş Fransızlar'a

bırakılmıştır. Anlaşmaya uygun olarak Fransızlar 29 Ekim 1915'te Kahramanmaraş'ı işgal etmiş, Sütçü İmam'ın ilk kurşunuyla birlikte direniş kurtuluş hareketine dönüşmüştür (Gündüz, 2001:194). 12 Şubat 1920' de Maraş bağımsızlığını kazanarak, 11 şubat 1920 ye kadar 22 gün boyunca süren mücadele sonuncunda Kahramanmaraşlılar kendi şehirlerini kurtararak kurtuluş savaşının önderi olmuştur. Verdikleri mücadele nedeniyle Kahramanmaraş'a 5 nisan 1925 tarihinde dünyada ilk kez kırmızı şeritli istiklal madalyası verilmiş 7 şubat 1973 yılında Türkiye büyük millet meclisi tarafından kahramanlık unvanı verilerek şehir ismini Kahramanmaraş olarak almıştır (Dedeoğlu, 2001: 2-3).

1. 2. Coğrafi Konum

14.346 km'lik yüz ölçümüyle Türkiye'de 11. büyük il olan Kahramanmaraş, kuzeyden Sivas, batıda Adana, güneyde Gaziantep, doğudan Malatya illeri ile sınırdır (Okumuş, 2009: 15). Daha çok Ahır Dağının eteklerine ve onun küçük tepelerine kurulan Kahramanmaraş kuzeyinden Berit ve Engizek, dağlarıyla, doğusundan Gölbaşı Çukuruyla, güneyinden Kartal Dağı ve batı kısmında Amonos Dağları ile çevrilidir (Sami,1938: 263).

Kahramanmaraş ili sınırları içerisinde Maraş, Elbistan, Göksun, Mizmilli, Narlı ve İnekli ovaları bulunmaktadır. İlin öne çıkan dağları ise Nurhak, Binboga, Engirzek, Uludaz ve Ahır dağıdır. Şehrin topraklarının 0/0 59'unu dağlar, 0/0 24'ünü platolar ve 0/0 16, 3 'ün de ovalar bulunmaktadır (Gürbüz, 2012:129). Kent merkezi 183 km karelik bir alana yerleşmiştir. İl 10216 ha'lık belediye alanı, 8100 ha'lık mücavir alana sahiptir (Kundakçı, 2000: 26).

Coğrafi konumundan dolayı Kahramanmaraş kenti orta iklim kuşağında olup Akdeniz ikliminin özellikleri görülmektedir. İklimi kışları ılık ve yağışlı yazları sıcak ve kuraktır. Esas iklimsel özellikleri kendini daha çok 1000 metreye kadar olan yüksekliklerde gösterir (Dedeoğlu, 2001:3).

1. 3. Ekonomik Yapı

Günümüzde ekonomik anlamda zengin bir yapıya sahip olan Kahramanmaraş ekonomik anlamda Osmanlı döneminde de iyi bir duruma sahip bir özelliğindedir.

Geçmişte zengin ve işlek çarşıları ile el sanatlarının bir ticaret merkezi olan Kahramanmaraş, yolların birleşme noktasında olmasından dolayı yol güzergâhından geçen kervanların uğrak yeridir. Kervanlar Kahramanmaraş'tan yüklerini tutar aldıklarını Anadolu'nun çeşitli bölgelerine dağıtırlardı. Yine Bağdat'a giden Osmanlı orduları ihtiyaçlarını Kahramanmaraş çarşısından tedarik ederlerdi. Buna neden ticari anlamda Kahramanmaraş'ın önemli bir yerde olması ve el sanatları anlamında ününün her tarafa yayılmış olmasıdır (Dedeoğlu, 1996: 38).

Kahramanmaraş ticaret kervanlarının ihtiyaç duyabileceği nal, mih, gem, ve zincir başta olmak üzere her türde el sanatlarının bulunabileceği bir merkezdi. Kahramanmaraş Osmanlı Devleti ordusunun güneye yapacağı seferlerde bir tür ikmal üssü gibiydi. Ordunun elbise, ayakkabı, eğer ve koşum takımları, çadır ihtiyaçları buradan karşılanırdı (Karabekiroğlu, 2008: 18). Osmanlı devletinin üçüncü büyük bedesteni Kahramanmaraş'ta idi (Dedeoğlu, 1996: 37). Magmumi'nin gezi notlarında Kahramanmaraşlıların sanata düşkün kimseler olduğundan ve saraç ustalarının şöhretlerinden bahseder. Magmumi'ye göre Kahramanmaraş'ta ceviz ağaçları bol bulunduğu konsollar, yazıhaneler, karyolar, divan yapılarıdır. Gezi notlarında Magmumi Kahramanmaraş'ta Avrupa taklidi yerli aba ve alacalarla, kuyumculukta her nevi eserler olduğundan bahsetmektedir (Mağmümi, 2009: 59).

Coğrafyasından kaynaklanan yayla kültürü nedeniyle geçmişte göçebe toplumunun Kahramanmaraş yaylalarında hayvanlarını otlatmasıyla birlikte hammaddesi deriye dayanan el sanatlarında önemli bir merkezdi, Atalay'ın ifadesiyle "Maraş'ta Çukurova hayvanlarına mahsus gayet kıymetli takımların üretimi yapılarıdır" (Atalay,1973: 72).

El sanatlarının önemli kollarından dokumacılık Kahramanmaraş'ta göçebe kültürünün bir özeliğidir. Osmanlı dönemlerde yolluk, heybe, çuval, çadır gibi gündelik hayatta kullanılan dokumacılık alanında şehirde 1447 dükkân mevcut olup, bunların 281 âdeti alaca kumaş ve başka dokumaların yapıldığı tezgâh atölyeleridir (Sami, 1938: 263).

1326 Halep salnamesinde 20. Yüzyıl başlarında Kahramanmaraş'ın sanayi ve el sanatları alanındaki faaliyetleri şu şekilde anlatılmaktadır. "Maraş'ta ala at takımları mümtaz sırmalı mamulat-ı saraciye ve kıymettar ala sırmalı Frenk ipinden mahmul

boz ve kırmızı abalar ve meşhur alaca pamuktan safiye elbiselikler ve gayet ala sahtiyan ve kösele ceviz ve çınardan avrupavari ala meşhur ve mütenevvi masa ve kanepe ve iskembeler yapılır. Ve bununla beraber acem şalı taklidi güzel şallar ve mütenevvi'ül-elvan güzel çarşafklar ve hamam takımı havlular ve pencere ve yatak ve yastık yüzü ve perdeler nesc ve imal olunur'' şeklinde açıklama yapılmıştır (Öztürk, 2006:791).

Kahramanmaraş günümüzde de yöresel el sanatları ile bölgede öncü illerden biridir. Şehirde Selçuklu ve Osmanlı kültürünü yansıtan bakırcılık, kuyumculuk, saraçlık, dericilik, demircilik, oymacılık gibi meslekler günümüzde de etkin olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Anonim, 2001:196). Bunla birlikte günümüzde Kahramanmaraş'ta sanayi kuruluşu olarak birçok tekstil fabrikası bulunmaktadır.

Verimli tarım arazilerine sahip Kahramanmaraş'ta halkın büyük çoğunluğu geçimini tarım ve sanayi işçiliğinden sağlamaktadır. Osmanlı'nın son dönemlerinden başlayarak Maraş'ta başlıca tarım ürünleri çeltik, pamuk, mısır, buğday, nohut, fasulye ve mercimektir (Atalay, 2008:209). Kahramanmaraş'ın iklim yapısı ve su kaynaklarının çokluğu nedeniyle meyvelerden üzüm, zerdali, kiraz, vişne, elma, nar, incir, şeftali, koz, fıstık, dut ve zeytin yetiştirilmektedir (Yetişgin, 2007: 96).

II. BÖLÜM

2. GELENEKSEL TÜRK KONUT MİMARİSİNİN ÖZELLİKLERİ

2. 1. Geleneksel Türk Konut Mimarisi

Türklerin içinde yaşamlarını sürdürdükleri kültürel özelliklerinin ve yaşam gereksinimlerinin belirlendiği alana “Türk Evi” denir. İlk Türk evleri ise çadırlardır. Bu alanlara ev kelimesinin karşılığı olabilecek çeşitli isimler verilmiştir (Öncü, 2010:28). Türk toplumunda konut vatan, aile, devlet gibi kutsal ve saygın görülen bir kavramdır. Eski Türk devletlerinden Uygur ve Göktürklerde “bark” kelimesi ile bugünkü ev kavramı aynı anlamda kullanılmaktadır (Karpuz, 1993:1). Eski Türk konutların örgü malzemesi olarak etken madde çamurdur. Kireç kum ve su oluşumu yapılan bu karışımı ilk olarak Romalılar kullanılmıştır (Özer, 2006: 45).

Geleneksel Türk konutlarının ana iskelet yapısı ahşap olup, dolgu malzemesi ise kerpiçtir. İlk insanla başlayan kerpicin kullanımının tercihinde killi toprak ve içine tutucu madde olarak saman bırakılması vardır (Özer: 2006: 43). Orta Asya’da en eski Türk devletlerinden Hunlar yaşamlarını yazlık ve kışlık bölgelerde geçirmekte idiler. Yaz aylarında çadırlarda, kış aylarında ise kerpiçten yapılan toprak damda kalmaktaydılar (Karpuz, 2: 1993).

Selçuklu dönemi konut mimarisi hakkında yeterli bilgiye sahip olmamakla birlikte araştırmacı Pugacenkova’nın Tirmiz ve Merv bölgesinde yaptığı çalışmalarda 12. ve 13. yüzyıla ait ev kalıntılarına rastlanmıştır. Evlerin avlu ortasında odalardan oluştuğu görülmektedir (Cezzar, 1977:216).

Osmanlı konut mimarisinde mimariyi şekillendiren en büyük etken iklim özellikleridir. İki katlı ve sofalı basit ev tipi 14. ve 16. yüzyıllarda şekillenmiştir. Taş moloz üzerine kerpiç ve ahşap karkas sistemi Anadolu mimari sistemidir. Bu yapısal özelliği “Türk Evi “olarak tanımlamak mümkündür (Kuban, 2004: 688). Osmanlı döneminde konutlar avlular içinde dar sokaklar üzerine kurulurken evler 1 yahut 2 kat olarak yapılmaktaydı. Alt katlar ahır, samanlık üst katlarda ise sofa ve etrafında yaşam alanları bulunmaktaydı (Karpuz, 1993:4). Osmanlı döneminde konut anlayışı XV. Yüzyıla birlikte gereksinimlerin karşılandığı çeşitli odalardan oluşmaktadır (Yürekli, 2005: 14).

Osmanlı dini mimarisinde taş kullanılırken sivil mimaride ise kerpiç kullanılmaktadır. Buradaki temel neden “fani olanın kullandığı evler kerpiç; ama tanrının evi ise taştır” düşüncesinin Osmanlı mimarisindeki temel felsefeyi ortaya koymasındandır (Kortan, 2007: 79) Osmanlı sivil mimarisinde gösteriştan uzak bir şekilde dayanıksız olan ahşap, kireç, kerpiç kullanımının fâniliğın bir göstergesi (Ayvazoğlu, 1982:143) olduğunu ifade eden Ayvazoğlu sivil mimarideki zayıflığın nedenini de fanilikle açıklamaktadır.

2. 2. Geleneksel Türk Konutlarında Plan Tipleri

Türklerin geçmiş dönemine ait konut kültürüyle ilgili olarak sağlıklı bilgiler olmamakla birlikte, Orta Asya’da ilk evlerin küçük, mülkiyete dayalı, bitişik evler olduğuna dair kalıntılara rastlanmaktadır (Cezar, 1977:379). Yapılan kazılarda Orta Asya’da ilk konut tipleriyle ilgili olarak kare planlı, üzeri kırkangıç örtü sistemli yapılarla karşılaşmaktadır (Çeşmeli, 1999: 48). Türklerin ilk dönemlerinde göçebe olunmasından dolayı evlerinin hafif ve her an göçe hazır olmaları Türker’de mimari yapıyı şekillendiren öğelerin başında gelmektedir (Öncü, 2010: 29). Türklerde ev yapımı küçük ve dar bir alandan başlayıp, zamanla ailenin ihtiyaçları ve temel gereksinimleri doğrultusunda ekleme yoluna gidilerek büyütülmüştür (Ayvazoğlu, 1997: 335).

Geleneksel Türk konutlarını dört ana bölümle değerlendirmek mümkündür.

- a) Sofasız plan tipi,
- b) Dış sofalı plan tipi,
- c) İç sofalı plan tipi,
- d) Orta sofalı plan tipi.

Sofasız plan özelliklerinde odaların önündeki bağlantının kaldırım, avlu yahut açık alanla sağlandığı plan tipi vardır. Bu kullanım daha çok iklim açısından sıcak olan güney bölgelerinde benimsenen plan tipidir (Eldem 1984:18). Dış sofalı plan tipleri bir ya da üç cephesi duvarsız olarak dışarıya açık olan plan tipleridir. İç sofalı plan tiplerinde ise sofa evin içinde bulunmakta dört büyük oda yerleştirilmiştir (Paköz, 2013: 46). İç sofa tipi dışarının olumsuzluklarından korunmak ve daha rahat bir yaşam alanı düşüncesi ve mekânın daha etkin kullanma amacından dolayı tercih edilen plan

tipidir. Orta sofalı ev tipinde ise sofanın evin merkezinde olduğu dört tarafının odalarla çevrildiği tiplerdir (Eldem, 1984: 19).

III. BÖLÜM

3. MİMARİ AÇIDAN GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARI

3. 1. Yerleşim Alanı

Kahramanmaraş'ın ilk yerleşim yeri ilin bugünkü sınırları içinde bulunan Elmalar Köyü kabul edilmektedir. Sonraki yıllar içerisinde yağmurlar ve çatışmalar nedeniyle şehir Kara Maraş olarak bilinen yere taşınmıştır. 1114 yılındaki depremde bu bölge yıkılmış, sonraki yıllarda ise Dulkadiroğulları tarafından şehir bugünkü alana taşınmıştır (Eycil, 1989: 89).

Eskiden Kahramanmaraş Ulu Camini merkeze alan ve kale çevresinde engebeli bir arazi üzerinden başlayarak genişleyen yerleşim düzeni coğrafi kültürel ve ekonomik temellere dayanmakta idi. Dar sokaklar üzerine kurulan evler depo yahut çeşitli kullanım alanlarına göre dizayn edilen özellikteydi (Karlı, 2005: 78). Kahramanmaraş'ta mahallerin kuruluşunda en önemli etken cami ve mescit etrafında kurulmuş olmalarıdır. Mahalleler adlarını genelde bünyesinde barındırdığı cami yada mescitten almışlardır (Solak, 2004:43).

Evliya Çeleb'nin “Şehr-i Azim” (Okumuş, 2009:15-17) diye tanımladığı Kahramanmaraş Akdeniz bölgesinde yer alan eski kültür ve medeniyetlere beşiklik etmiş köklü bir yerleşim yeridir. Evliya Çelebi Kahramanmaraş'ı “Şehr-i Maraş-ı atiktir. Ve bu vilayet “eyalet-i kadimdir, Ve şehir kiblede şimale bir dağ eteğinde vaki olmuş tuli yedi bin adımdır” şeklinde tanımlamıştır (Okumuş, 2009: 15-17).

Kahramanmaraş geleneksel kent dokusu, karşılıklı yamaçlarındaki yerleşim alanlarından oluşmaktadır. Bunlar, Kahramanmaraş kalesinin bulunduğu alan, Ahır dağının eteğinin bulunduğu alan, Mercimek Tepeyi çevreleyen alan ve Divanlı mahallesini çevreleyen alanlardır.

Şehrin sırtını Ahır Dağına yaslamış olmasından dolayı gelen seller yahut doğal sular nedeniyle düzlükler bozulmuştur. Bu durum şehirde yerleşim düzenlemesine etki ederek bazen konutların sırt sırta kurulmasına ve bir duvarın iki ev içinde kullanılmasına neden olmuştur. Bu nedenle Kahramanmaraş konut mimarisinde bazı bölgelerde düzensiz bir yapı özelliği oluşturmaktadır. Şehir Ulu Cami ve kale etrafına yığılmakla birlikte Divanlı, İsa Divanlı Mahalleri temel alınarak gelişme göstermiştir

(Anonim, 1968:126) Bu durum 1920 yılında daha bir netleşerek kentnin batıda Akçakoyunlu, kuzeyde Mağralı Yörük Selim, Gazipaşa, Kayabaşı, güneyde Dumlupınar, Hayrullah Mahallesi'ne doğru ilerlediği tespit edilmiştir (Gürbüz, 2010:107).

Kahramanmaraş kent yerleşimi bazı alanlarda yoğun, sıkışık ve dar sokaklardan oluşmaktadır (Şekil 1). Kuzey-güney doğrultusunda gelişen kent bütünü önceden planlanmamış, ihtiyaç oldukça yeni konutlar yapılmıştır. Kahramanmaraş merkezde dini mimari örneği olarak bir cami ve bir medrese bulunmaktadır. Cami Kalenin bulunduğu mesafeye yakın bir alanda Ulu Camidir. Medrese ise yine Ulu cami ile kale arasındaki yerdedir. Kentsel dokuyu oluşturan en önemli öğelerden biri olan “Geleneksel Kahramanmaraş konutları”, sade bir özellikte gelişmiştir. Geleneksel niteliklerini büyük ölçüde koruyan evler, değişen şartlara ayak uyduramaması da koruma altına alınan bazı konutlarda yaşam devam etmektedir.

Şekil 1. : Kahramanmaraş'ta Sokak Düzeni

(<https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmaraş+isa+divanlı+mah&urce=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjn:2016>)

3. 2. Malzeme ve Yapım Teknikleri

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının yapımında yöresel imkanlar dikkate alınarak şekilsiz taş, kerpiç ve ahşap malzemeler kullanılmıştır (Kanadıkırık 1978: 262). Osmanlı döneminde ahşap işçiliğinin bölgede yoğun olması nedeniyle konutların yapımında ve oda aksesuarlarında ağaç kullanılmıştır.

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının yapımında kullanılan en temel yapı malzemesi kerpiçtir. Bunla birlikte temel ve birinci kat yarısı taş ile yapılmıştır. Kerpiğin bölgede kullanılmasının başlıca nedeni kerpiğin yazın serin, kışın sıcak tutması özeliğindedir (Atalay, 2008:197). Kerpiç çok eski dönemlerden kullanılan sığağa ve soğuga duyarlı yangına karşı korunaklı bir yapı malzemesidir. Diğer taraftan ekonomik anlamda oldukça maliyeti ucuzdur (Bektaş, 1996:38). Kerpiç saman ve elenmiş toprağın su ile yoğrularak “pişirik” denen bir tür topraktan yapılmıştır. Kerpiç, kalıplar vasıtasıyla toprak karışıma şekil verilip, kalıbın güneşte kurutulması sonucu elde edilmektedir (Şekil 2.).

Şekil 2. : Kerpiç (http://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin.php?goster=628&&alfabe=K:2016)

Geçmişte Kahramanmaraş geleneksel konutlarında dam kültürü yaygındır. Dam bir tür çatı özeliğinde olup, killi toprakla tavanın kaplanmasıdır. Kış günleri bölgede “lov- log” adı verilen silindir şeklindeki taş ya da betondan yapılmaya araçlarla damın üzerindeki toprak sıkıştırılarak, yağmurun tavadan içeri girmesi önlenir.

Merkez yerleşim alanlarında sosyal statüsü iyi olan kimselerin konutlarında çatı kültürü bulunmaktadır. Konutların çatıları kiremitlerle kapatılmıştır (Kanadıkırık, 1972:253). Evliya Çelebi Kahramanmaraş'a yaptığı ziyarette konutlarla ilgili " ve cümle toprak ve kireç örtülü ve kargir duvarlı ve ce-ba-ca kerpiç duvarlı evlerdir" şeklindeki ifadesiyle Kahramanmaraş konutlarının döneminde kerpiçten yapıldığını belirtmektedir (Okumuş, a.g.e.31). Başka bir gezgin olan Mağmumi ise Kahramanmaraş konutlarının kerpiçten yapıldığı, çatılarının bazılarının kiremitle kaplı olduğu noktasında tespitlerini belirtmiştir (Şerafettin, 2009: 62) .

Kahramanmaraş kültüründe konutun temel bölümü taş kullanılarak yapılırken, zemin katlar kârgir sistemiyle yapılmaktadır. Konut sahibinin ekonomik durumuna göre ise üst katlar bağdadi yapı sistemine göre şekillenmektedir. Duvar kalınlığı 60-1.10 metre arasında değişmektedir. Duvarlar kerpiçten yahut ahşap arası çamurdan çita teklığıyle yapılmaktadır (Paköz, Tuncer 2015: 25-26).

1914 yılında "Kahramanmaraş Kazası" isimli kitapta dönemin sosyo-kültürel özelliklerinin anlatıldığı ve konutların yapım teknikleriyle ilgili bilgilerin yer aldığı bölümde evlerin ne şekilde inşa edildiği sorusuna " evler bir kısmı taştan bir kısmı bağdadi usulüyle, bazıları da kerpiçle ve tahta ile inşa edilmiştir. Ve bir kısım hanelerin üstünde yarım kanelerden başka tuğlamüsta'mel değildir. Evlerin üzeri ekseriyetle dam ve kısmen kiremittir." Şeklinde açıklamalara yer verilmiştir (Alparslan-Toroğlu, 2015:50). Kahramanmaraş hakkında yazılmış olan ilk kitaplardan biri Besim Atalay'ın "Maraş Coğrafyası" isimli eseridir. Kitapta 1900'lü yıllarda Maraş'ta konutların ekseriyetle topraktan olduğu ve konutların çatı sisteminin dam olduğu vurgulanmaktadır (Atalay, 2008: 197).

3. 3. Kahramanmaraş'ta Konut Kültürü

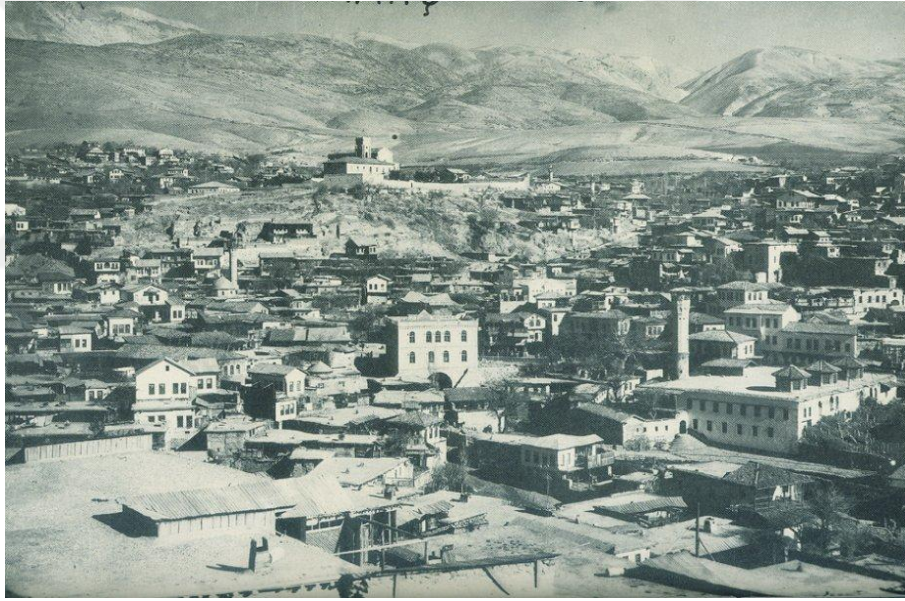
Kahramanmaraş konutlarının şekillenmesinde ana unsurlar iklimsel yapı, sosyo- kültürel özellikler ve ekonomik etkenlerdir. Konutlar genellikle iki kattır. Çok büyük bir kısmında avlu, alt katlarında ahır, odunluk yahut samanlık, bazılarında ise kiler vardır. Birinci katta ise sofa ve ona bağlı odalar bulunmaktadır. Pencereler dışa dar, içe geniş olup, odalar müstakil yapıda, kapılar sofaya açılmaktadır (Anonim, 2014: 27).

Kahramanmaraş kent merkezinde dönemlerinin sosyo kültürel etkilerini yapısal olarak hala bünyelerinde barındıran geleneksel konutlarında içinde olduğu belirgin dokular bulunmaktadır. Kent merkezinde yeni konut tipleriyle iç içe bulunan konutlar, geleneksel dokularını korumaya çalışmaktadır. Kendine has yapısal özelliklere sahip olan Kahramanmaraş geleneksel konutları yerleşim, plan ve cephe özellikleri bakımından karakteristik bir durum arz etmektedir. Geleneksel konutların cephe ve iç mekânlarında bulunan süsleme öğeleri de dikkat çekicidir. Kahramanmaraş Kenti'nde 95 adet tescilli konut bulunmaktadır. Bu çalışmada Kahramanmaraş kent merkezinde bulunan 60 adet geleneksel konutun iç mekân ve dış cephe süsleme öğeleri incelenmiştir.

Osmanlı döneminden başlayarak geleneksel Kahramanmaraş konutları çatı yerine toprak kaplı tavan “dam” üzerine kurulmuştur. Konutlar kuzey güney yönünde yapılmıştır (Anonim, 1982:572). Kahramanmaraş konutlarında poyraz esintisi mimari anlamda konut kültürünün şekillenmesinde etkilidir. Sürekliliği ve keskinliği ile poyraz çatılarda kiremittin tutmasını engeller. Bu nedenle yörede çatıdan ziyade dam kültürü gelişmiştir (Sevik, 1943: 84).

Bölgede geleneksel konutlarının şekillenmesinde yöre insanının bilhassa tarımla uğraşmasının etkisi büyüktür. Tarım ve hayvancılık konutlara eklentiler yapılarak konutlar genişletilmiştir (Kanadıkırık, 1978: 262). Konutların girişi bir avlu ile başlar. Kişilerin sosyal statüsüne göre odalardan oluşan konutlar, kimi yapılarda temelden taşla başlarken, kimi yapılarda ise taş ahşap birlikteliğinden oluşmaktadır (Anonim, 2010: 354). Konut mimarileri bulunduğu alana ve kişilerin sosyal statülerine göre değişir. Yapılarda ahşabın etkisi büyüktür. Ayrıca ahşap kapı pencere dolap gibi konutun aksesuarlarında kullanılır (Atalay, 2008:12). Çatı kültürü fazla gelişmemiştir. Bunun nedenlerinden biride dam yüzeyinin işlevsel hale getirilmesidir. Yöreye özgü olan tarhanayı sermek, salça kurutmak çatısız evlerin damında yapılan işlerdir. Bunların yanında toprak damlar yazın serin, kışın sıcak olmaya elverişlidir (Alparslan, 2013: 32-35). Kahramanmaraş geleneksel konutlarının yarı kâgir yarı ahşap sisteminde karma bir özelliktedir. Bu konutlar ekseriyetle 19. Yüzyılın ikinci yarısında yapılmıştır (Paköz, 2016 : 209).

Her ne kadar geleneksel Türk konutunun en ayırıcı özelliğinin dört yana eğimli “kıрма çatı” sistemi olduğu (Günay, 1999: 37) söylene de bu durum iklimsel yapılarda farklılık göstermektedir. Kahramanmaraş rüzgârın bol olduğu bir bölge olması nedeniyle çatı sistemi tercih edilmez, bununla birlikte büyük konaklarda çatı kullanılmaktadır (Şekil 3.). Sanat tarihi alanında çalışmalar yapan Kuban’ a göre Türk konutundan kasıt Türk kültürünün yaşam ölçüsü alınarak, Türk insanının gereksinimine göre konutun dizayn edilmesidir (Kuban, 1976:192). Bu durum coğrafi anlamda Kahramanmaraş konutlarında da görülmektedir. Şehirde cephe düzenlemelerinde iklim özellikleri dikkate alınarak yapılaşma içerisine girilmiştir. Güneşten faydalanma düşüncesiyle birlikte aydınlıktan da fazla yararlanma anlayışı vardır.

Şekil 3. : Kahramanmaraş’tan 1928 Tarihli Görüntü
(<https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmaraş+gravür+e=v&safe=strict&biw=1366&bih=657&source=lnms&tbn=isch&sa=X&v=2016>)

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında konutun kurulumunu sağlayan duvar kalın yapılarak hem sağlamlık hem de odaya bakan tarafının içerisine ocak ve yükler yerleştirilmiştir (Kanadıkırık,1978: 235).

3. 4. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarının Plan Özellikleri

Geleneksel Türk konutlarının plan özelliklerinde odalar sofa etrafına sıralanmasıyla oluşur (Bozkurt, 2013: 42). Kahramanmaraş geleneksel konutlarında da odalar sofa etrafında sıralanmıştır. Konutlarının üst katları esas alınarak bir tipolojik sınıflandırmasına gidildiğinde bazı konutların iç sofalı plan tipinde bazı konutların ise dış sofalı olduğu görülmektedir (Paköz, 2016: 212). Geleneksel konut mimarisi içinde konakların ayrı bir yeri vardır. Kahramanmaraş'ta, iki katlı geleneksel konaklar ön plandadır (Şekil 4). İslam inancındaki mahremiyet anlayışının etkin olduğu konutlarda plan tipine dikkat edilmiştir. Konutların su basmanı ve zemin kata kadar taş, diğer üst kata kadar karkas kerpiç kullanılmıştır (Şekil 5).

Şekil 4. : Dedeoğlu Konağı (Polat, 2015).

Avlulu konutlarda odalar genelde avluya açılırken, diğer küçük konutlarda ana odaya açılmaktadır. Konutlarda ana giriş kapısı üzerinde yahut oturma odalarında çıkmalar bulunmaktadır. Çıkmalar hem görsel açıdan estetik, hem de mekan bakımından rahatlık vermektedir (Anonim, 2014: 27).

Şekil 5. : Kurtuluş Mhl. 243/49 No’lu Karkas Yapılı Konut (Polat, 2015).

Kahramanmaraş konutlarında oda dizilimi genelde orta sofa, orta sofanın batısında bir oda, doğu tarafta ise yan yana iki oda ve güneyde ise mutfak bulunur. Bu dizilim kişinin gelir düzeyine göre değişiklik arz eder. Bununla birlikte tamamen taş yapıdan oluşan dış sofalı (Anonim, 2013: 585) konutlar da mevcuttur (Şekil 6).

Şekil 6: Merkez Kültür Konağı (Polat, 2015).

Kahramanmaraş’ta bağdadi konut tipi yaygındır. Bu yapıda temel taş, üst ise ahşap özeliğini göstermektedir (Şekil 4-7). Dış ve iç cephelerde sağlanan ahşap karkas

işlevsel bir izolasyon görevi üstlenmiştir. Yazın serin kışın sıcaktır. Konutlar bodrum ve birinci kat olarak yığma yapıım özeliğindedir. Avlu kapısı kemerlidir (Şekil 10).

Şekil 7. : Kurtuluş Mhl. 1758/74 Nolu Konut (Polat, 2015).

Taş duvarlar 60-110 cm. arasında değişiklik gösterir. Döşeme kalınlığı ise 5/15, 4/15 ve 90 cm aralıklarla konmuştur (Anonim 1998: 36). Konutun sağlamlığını artırmak düşüncesiyle taş ve kerpiç duvar aralığına 12-15 cm kalınlığında ahşap ızgaralar yapılır. Izgaralar sıvalar yapılarak üzerleri görünmez hale getirilir (Alparslan-Özturan, 2010: 32).

Kahramanmaraş Belediyesince restorasyonu tamamlanan 2 no'lu Dedeoğlu Konağı (Şekil 4.) plan özellikleri açısından değerlendirildiğinde geleneksel Kahramanmaraş konutlarına ait mimari yapıyı barındırmaktadır. Zemin üzerine iki kat çıkılan konak dış sofalı, eyvanlı bir plan arz etmektedir. Konağın girişi kuzeyden enikli kapı ilelerdir. Güney tarafta ise üst kat sofaları taşıyan ağaç direkler yer almaktadır. Üst katlara solda yer alan ahşap merdivenlerle girilir. Tavan kısmı bağdadi olarak düzenlenmiştir (Adanır, 2014:27).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının plan yapılanması, kullanıcının imkânları neticesinde tasarlanan ve Türk aile yapısının yaşam kültürünü, gereksinimlerini yansıtan bir oluşumun sonucudur. Bunla birlikte geleneksel Kahramanmaraş konutlarının plan oluşumunda iklim, bitki örtüsü, topoğrafya ve yerel malzemede etkili özelliklerdir. Konutların tipolojisini belirleyen temel unsurlardan bir tanesi de çekirdek aile yapısının oluşudur. Aile yapısından dolayı; oda sayısı artmış ve konutların plan tipleri buna göre şekillenmiştir.

Konut planlamasında, oturma, yatma, yemek yeme gibi barınma eylemlerin yanı sıra çocukların oyun oynayacakları alanlar, özel günlerde eğlenmeye yönelik mekânsal kullanım ihtiyacı, konut içindeki mekânları tanımlı hale getirerek işlevselliğe yönelik oluşumları da beraberinde getirmiştir.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarının sokak ile kurduğu ilişki mekanın kullanımı bakımından önem arz etmektedir. Konutların sokağa bakan cephesinin direk sokağa açılarak ulaşılabilirliği sağlaması mimari yapıların sosyolojik etkilerle şekillenmesinde etkili olmuştur (Şekil 1).

3. 5. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Plan Elemanları

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında plan elemanlarını oluşturan bölümleri yaşama mekânları, giriş ve bağlantı mekânları, servis mekânları olarak üç bölümde incelemek mümkündür

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının şekillenmesinde konut sahibinin sosyo kültürel ve ekonomik imkânları en önemli unsurdur. Konutun bulunduğu alanda çevresel etkenler ve ustalık becerisi de plan elemanlarının kullanımında önemli bir ayrıntıdır. Bununla birlikte iklimin, Kahramanmaraş geleneksel konutlarında yerleşme, avlu, çatı, cephe ve iç mekan oluşum özelliklerinin belirlenmesinde belirleyici etkisi büyüktür. Sıcaklık, yağmur gibi özelliklere göre şekillenen yapılar doğal şartların ortaya koyduğu zorunluluklar göz önünde bulundurularak tasarlanmaktadır. Konutlarda plan elemanlarının şekillenmesinde yapı malzemesi olarak en çok uygulanan yapı sistemi ahşap karkas arası taş ya da kerpiç dolgudur.

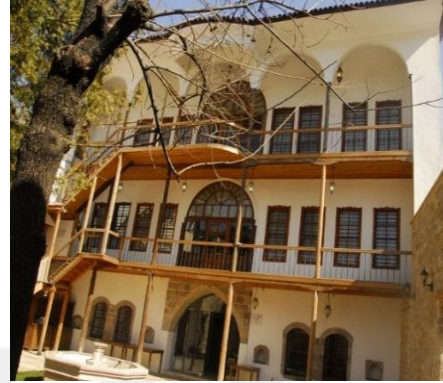
Anadolu'da dünya görüşü ve hayat tarzının konut yapımında etkisi olduğu gibi Kahramanmaraş geleneksel konutlarında da doğa ile bütünleşme ve dışa sokakla bağlantı kurmada plan elemanlarının uygulanaşına dikkat edilmiştir. Örneğin birçok geleneksel konakta tandır, aşhane (aşana) çamaşırılık alanı konuttan ayrıdır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında zemin katlar genellikle doğal taş ya da toprak örtülüdür. Konut ile sokağa çıkılan yer arasında biraz yüksek olan alandan taş merdiven yahut ahşap merdivenle vasıtasıyla üst katta çıkılmaktadır. Konutlarda giriş katlar atıl durumda kullanılan ahır, samanlık, çamaşırılık gibi odalar olarak kullanılırken, üst kat ise gündelik yaşam alanı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte Kahramanmaraş merkezde bulunan Dedeoğlu (Şekil 4), Arifi Paşa (Şekil 8),

Kocabaşlar konağı (Şekil 9), plan özellikleri değişmekte, kat sayısı ile birlikte cephe ve oda iç mekânlarında süsleme özellikleri ve kullanılan malzemelerde farklılıklar görülmektedir.

Şekil 8. : Arifi Paşa (Polat : 2014)

Şekil 9. : Kocabaşlar Konağı (Polat: 2015)

3. 6. Yaşama Mekânları

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının yaşam mekânları merkez ve mahallelerde farklılıklar taşımakla birlikte, genel olarak oda, sofa, köşk gibi unsurlardan oluşmaktadır.

3. 6. 1. Odalar

Odalar ev hanesinin müstakilce yaşamlarını idame etikleri belirli büyüklükteki yaşam alanlarıdır (Bicer, 2008:13). Konutun içerisinde insanların yaşam birimleridir. Yatma, yemek yeme, yemek pişirme gibi alanların dizayn edildiği yerlerdir (Karpuz,1993:4). Türk evlerinin en belirgin özeliği odaların çok amaçlı kullanılmasıdır. Odalar ihtiyaca binaen yemek yenen, yatılan, çamaşır yıkanan yerlerdir. Eşyalar sabit olmayıp ihtiyaca göre odaya getirilip tekrar çıkarmalar yapılır (Günay, 2003: 51).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında bazen serbest plan uygulamasının olduğu yerleşim alanlarında oturma odası ve bölmeç (eklenti oda), yatak odası ve bölmeç içinde ocağı bulunan oturma odası, misafir odası, çocuk odası bulunan konutlarda görmek mümkündür(Alparslan- Özturan, 2010: 32).

Odalar arasında işlevsellik açısından fark bulunmamaktadır. Odaların kendi aralarında bağlantıları yoktur ve mahremiyet ön plandadır. Odaların kullanımı aynı olsa da evin planındaki yerine göre farklı isimler alırlar.

1914 yılında Kahramanmaraş isimli kitabın ilgili bölümünde konutlarda oturma odası, misafir odası ve mutfak zengin kişilerin konutlarında ise ek olarak çocuk odası bulunduğu belirtilmektedir. Konutların ev sahibinin statüsüne yahut ekonomik gelirine göre oda sayısı artmakta, giriş bölümünde kiler, ambar, tandır, çamaşırılık gibi yerlerde bulunmaktadır (Alparslan, Toroğlu, 2015: 49).

3. 6. 1. 1. Oturma Odası

Kahramanmaraş konutlarında odalar evde yaşayan kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda tanzim edilir. Odalar genelde dikdörtgen şeklindedir. Maddi durumu iyi olan kimselerin tavan ve tabanı ahşaptır (Şekil 10). Odanın duvar kısımlarına raf, dolap yahut yüklük bulunur. Bununla birlikte zemin ahşap, tavanı sade olan konaklarda mevcuttur (Şekil 11).

Kahramanmaraş'ın geleneksel konutlarda oda sayısı ailenin kişi sayısı ve ekonomik gelirlerine göre değişir. Bu odalar içinde en önemli olan oturma odasıdır. Odanın döşemesi son derece basittir. Odada modern manada mobilya bulunmamakla birlikte divanlarla çevrilidir. Oda duvarında gömme dolaplar bulunmaktadır.

Şekil 10. : Dedeoğlu Konağı Oturma Odası (Polat, 2015).

Kahramanmaraş konutlarının bazılarında oturma odası plansız bir şekilde eklentiler sonucunda oluşmuştur. Bu odalar ihtiyaca göre şekillenen yerdedir. Büyük konaklarda ise iç sofalı konakların sofa bölümü, sürekli kullanılan oturma odası şeklinde değerlendirilmektedir.

Şekil 11. : Arifi Paşa Konağı Etnografya Müzesi Oturma Odası Bölümü (Polat, 2015).

3. 6. 1. 2. Ebeveyn Odası

Ebeveyn odası; geleneksel konaklarda anne ve babaların yatak odası olarak kullandıkları bölümdür.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında yetişkin odası normal konutlarda fazla olmamakla birlikte konak planlarında yer almaktadır. Süsleme özellikleri itibariyle sade bir yapıdadır. Sabit duvar içine gömülmüş dolaplardan ziyade taşınabilir dolaplar mevcuttur (Şekil 12.). Oda planlamasında evin en dış odası ebeveyn odası olarak kullanılır. Odada çift kişilik bir yatak ve aile bireylerinin elbiselerinin bulunduğu gar dolap mevcuttur.

Şekil 12. : Kahramanmaraş Arifi Paşa Konağı Yatak Odası (Polat, 2015).

3. 6. 1. 3. Çocuk Odası

Kahramanmaraş yöresinin geleneksel konutlarında her oda çok amaçlı olarak kullanılmaktadır. Normal konutlarda çocuk odası bulunmaz. Maddi anlamda durumu iyi olan kişilerin evlerinde çocuklar için oda ayrılır. Çocukların oynamasına engel teşkil etmemesi için oda ortası boş bırakılarak tasarlanmaktadır. Çocuk odalarında dolap ve şifonyer mevcuttur. Süsleme özellikleri bakımından oda sadedir (Şekil 13). Çocuk odaları geleneksel halk tipi konutlardan ziyade geleneksel konaklarda mevcuttur.

Şekil 13. : Kahramanmaraş Arif Paşa Konağı Kent Müzesi Çocuk Odası (Polat, 2015).

3. 6. 1. 4. Sofalar

Odalar arası geçişin sağlandığı alanlardır. Bir evin sokağa yahut caddeye açıldığı gibi ev içindeki odada sofaya açılır (Karpuz, 1993:4). Orta Asya’da çadırların arasında oluşturulan avluların Türklerdeki sofa anlayışının temelidir (Aksoy, 1963:40). Kahramanmaraş geleneksel konutlarında evin tasarımını etkileyen ve odaları birleştiren en önemli kısım konutun sofasıdır.

Kahramanmaraş’ta konut plan özelliklerine göre dış sofalı ve iç sofalı evler yoğunluktadır. İkinci kata çıkıldığında etrafı kapalı olmayan Kahramanmaraşlıların “Gezinti” dedikleri dış sofalar vardır. Yazın güneşe karşı ve kışında soğuğa karşı koruyucu bir özellik yoktur. Cepheye bakan oda kapıları direk buraya açılır (Anonim, 1968:128).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarındaki odalarda ana giriş sofalara açılan kapılarla olur. Dış sofada odaların hepsi balkon tarzı bu sofaya açılır. Sofaların tavanı ahşaptır. Dışa bakan kısımlarda ahşap sütunlar ve ahşapların alt kısmın da taş altlıklar bulunur (Şekil 6). Sofalar gündelik yaşamın idame edildiği alanlar olmakla birlikte, ayrıca mevlit, nişan, kına gibi törenlerde de kullanılır.

3. 6. 3. 5. Köşk (Çardak)

Köşkler geleneksel Türk konut yapısında özellikle büyük konaklarda günün belirli zamanının geçirildiği, hafif malzemelerden yapılan küçük pencereci, büyük odaların özel bölümündeki dinlenme alanıdır (Eldem, 1986:158). Yine köşkler konut

sahibince bir tür yazlık alan olarak kullanılan, özel misafirlerin ağırlandığı mekanlardır (Akkan 2006: 46).

Çeyrek daire formunda zeminden yaklaşık 1-1.50 cm yüksekliğindedir. Bölüm merdiven ahşap korkuluklarla çevrilidir. Zeminden köşke ahşap merdivenle çıkılır. Köklü konak Kahramanmaraş kent merkezinde bulunmamakla birlikte Beştepe Mahallesi Omo Ağa'nın konutunda ve Bozlar mahallesinde bulunan Tapo Ağa'nın konutunda kök bölümü tespit edilmiştir (Şekil 14.).

Kahramanmaraş'ta köşk büyük odaya, ahşap direkler üzerine inşa edilen bölümlerdir. Köşkler genelde dinlenme ve serinliğinden faydalanılan yerlerdir.

Şekil 14. : Çardak (Polat, 2016)

3. 7. Giriş ve Bağlantı Mekânları

3.7. 1. Hayat

Geleneksel Türk konut sisteminde kapıdan girilen alana hayat denmektedir (Günay, 1999:138). Hayat bölümüne sokaktan enikli kapılarla girilir. Zemin katta samanlık, ahır, odunluk gibi odalar bulunur. Zemin kimi bölgelerde bulunan konutlarda “pişirik” denilen saman karışımı killi toprakla kaplanırken, kimi

konutlarda “helik” denen küçük taş parçalarıyla yoğrulan çamurla kaplıdır. Geleneksel konutlarda üst katlara çıkan merdivenler hayatta yer alır.

3.7. 2. Avlu (Bahçe)

Geleneksel Türk kültüründe konut yaşamını saklamak ve korumak amacıyla bahçe duvarı anlayışı vardır. (Günay, a.g.e. 108) Yine geleneksel Türk konaklarında üst katlarda konut sahibi ve ailesi yaşarken alt katta ve avlu içerisinde oluşturulan servis elemanlarında ise hizmetliler ve uşaklar barınmaktadır (Arseven, a.g.e.106). Türk toplumunda kadının durumu ve mahremiyet anlayışı geleneksel konut anlayışının planlanmasında belirleyici rol oynamıştır (Küçükerman, 1991:51). Bu durumun tezahürünü oluşturan en önemli yapı elemanı avlulardır. Avlular Geleneksel konutlarda, kapalı mekanlarında yapılması mümkün olmayan ya da açık hava gerektiren bazı gündelik işlerin yapıldığı alanlardır. Yine konutta yaşayan çocukların dış tehlikelerden uzak bir şekilde oyunlarını oynadıkları bir Türk oyun parkı özelliğindedir. Konutların etrafı duvarlarla çevrilmesi düşüncesinde, yabancıların girişi sınırlanmış ve konutun savunmasında caydırıcı bir alan oluşturulmuştur. Konutta yaşayan ailenin kontrolü sayesinde yabancıların girişi izne tabidir ve savunmaya yönelik bir özellik oluşturmaktadır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında girişler sıklıkla avlu girişiyle yapılmaktadır. Avlu duvarları bir kişinin dışarıdan görülemeyeceği yüksekliktedir. Avluların yüksek olması geleneksel Türk konut tipinin özeliğidir. Duvarların yüksek tutulması Türk aile mahremiyeti anlayışına uygun olarak yapılmaktadır. Avlu duvarları moloz taş ile örülmüştür. Bazı konutlarda avlu duvarının temel seviyesi taş üst kısım ise kerpiçle yapılmıştır. Kerpiç duvarların dış etkilerden korunması amacıyla metal yahut kiremitlerle kaplanarak çatı sistemi oluşturulmuştur. Bu anlamda Kahramanmaraş merkezde bulunan Divanlı ve İsa Divanlı mahallelerinde bulunan geleneksel konutların avlu duvarlarında taş moloz yapılar yoğunluktadır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında giriş direk sokağa açılmakla birlikte konak tipi yapıların etrafı avlularla çevirilidir. Beyazıtlar konağında avlu duvarına oluşturulan odalarda konağın hizmetçilerin kullandığı mutfak, çamaşır yıkama alanı vardır. Kahramanmaraş geleneksel konutları üzerinde yapılan araştırmada Dedeoğlu Konağı, Beyazıtlar Konağı, Arifi Paşa Konağı, Kocabaş Konağı gibi tespit edilen

konakların hepsi avlu ile çevrilidir. Bunla birlikte normal geleneksel konakların birçoğunda avlu kültürü de bulunmaktadır.

3. 8. Servis Mekânları

3. 8. 1. Mutfak

Konutta barınanların yemek ihtiyaçlarının ve mutfak araç gereçlerinin bulunduğu odadır (Köklü, 1989: 44). Günümüzde kullanılan mutfak ismi Selçuklu döneminde “aşlık, aş damı” gibi çeşitli isimler almaktadır (Ögeltürk, 1978: 43).

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında evin büyüklüğüne göre mutfak yeri farklılık gösterir. Konaklarda mutfaklar alt katta yahut bahçe içerisinde sıralanan odalardan birinde bulunurken, normal konutlarda mutfaklar ilk katta yer alır, mutfaklar genelde taş ocaklıdır. Ocaklarda pişirilen yemekler oturma odasında yenmektedir (Anonim,1967:129).

Mutfaklarda süsleme alanları olarak mutfaklarda kap dizilen raflar, gıda saklamak için kullanılan dolaplar ve nişlerde görülmektedir. Mutfak gereçlerinin dizimi için kullanılan raflar süsleme bakımından zengin bir özellik taşımaktadır (Şekil 15).

Şekil 15. : Kahramanmaraş Arif Paşa Konağı Etnografya Müzesi Mutfak Bölümü (Polat, 2015).

Büyük konaklarda aş evi olarak bilinen ve giriş katta bulunan odalarda büyük yemek kazanlarının kullanıldığı ocaklar vardır. Kahramanmaraş konutlarında

mutfaklar aynı zamanda kuru gıdalarında saklandığı bölümlerdir. Halk zahire olarak bilinen kuru gıdaları mutfakta muhafaza ederken, öğütölmek için bekletilen buğday ise alt katta bir odada bulundurmaktadır.

3. 8. 2. Hela (Tuvalet)

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında tuvaletler bağımsız olarak bahçenin kuytu bir alanına yapılmıştır (Alparslan-Özturan, 2010: 37) Tuvaletler kare formunda küçük aydınlatma penceresi olan yapılardır. Yapılan saha çalışmalarında Büyük konaklarda dahil olmak üzere birinci katta bulunan yaşam alanlarında tuvalete rastlanmamıştır. Bazı uygulamalarda ise tuvalet konutun arka cephesinde görölmektedir. Helalar geleneksel konutlarda İslam inancındaki temizlik ilkesinden etkilenilerek bol suyun olduğu bir sistemle zeminin pislik tutmayacak şekilde yapıldığı alanlardır (Anonim, 1968:128).

3. 8. 3. Ahır

Ahırlar Türk konut tipinde, özellikle kırsal kesimde olmak üzere konutların zemin katına yapılan bölümlerdir. Konaklarda ise avlunun bir köşesinde hayvanların barınması amacıyla ayrılan odalardır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında ahırlar servis alanı olarak zemin katta bulunmaktadır. Ailenin ekonomik durumuna göre kimi yerlerde ahırın yanında odunluk ve samanlık bulunurken kimi konutlarda ise bahçe alanında tahsis edilen bir odadır. Ahır ve ona bağılı odalarda pencereler çok küçük ölçülerde tasarlanmıştır. Buna neden kışın zemin kattan büyük pencereler vasıtasıyla gelebilecek soğuşa karşı önlem almaktır.

VI. BÖLÜM

4. GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARINDA CEPHE SÜSLEMELERİ

4. 1. Cepheler

Geleneksel konutlarda cephe düzenleri kentin kültürel kimliğinin konutlara yansıdığı en önemli alanlardır. Bu anlamda Geleneksel Kahramanmaraş konutları da şehrin görsel kimliğini gösteren alanların başında gelmektedir.

Kahramanmaraş merkezindeki eski sokaklar genellikle bitişik düzen içinde inşa edilmiş evlerle sınırlandırmıştır. Sokağa bakan cepheler hariç duvarlar dışı sağırdır. Bazı konutların yan cepheleri bir duvarın iki konut tarafından ortaklaşa kullanmasından dolayı sağırdır. Konutların bazılarında ise arka cephelerde çıkımlar bulunmaktadır (Şekil 5-7.).

Anadolu'da geleneksel konutlarının cephe irdemesinin yapılabilmesinde mahremiyet kavramı önemli bir unsurdur. Bu özellik Kahramanmaraş geleneksel konutlarında da görülmektedir. Konutların alt katları mahremiyet anlayışından dolayı atıl konumdaki odalardan, üst katlar ise yaşam alanlarından oluşmaktadır. Servis mekânlarını içeren alt katlarda sokak tarafına açılan pencerenin olmaması komşuluk ilişkileri bakımından önemlidir. Bunun sonucu olarak zemin katların cephe düzeninde giriş düzenleri hariç bir yalınlık söz konusudur (Alparslan, 2010:37)

Kahramanmaraş konutlarının cepheleri sokağa bakmaktadır. Sokağa bakan ön cepheler genelde kare formunda iken yaşam odaları ise dikdörtgen veya kemer formulu iki yahut dört pencereye sahiptir. Geleneksel konutlarında cepheyi şekillendiren temel unsurlar, kat ve saçak çıkımlarını taşıyan elemanlar, kapı, pencere, söve ve çatıdır. Konutlarda cephe anlayışını konut ile sokak arasındaki bağı oluşturan temel alan olarak tarif etmek mümkündür. Konutların sokağa bakan cephelerinin bazılarında ahşap kepenkli veya kemerli çift pencere görülmektedir.

Kahramanmaraş yöresinde bahçelik olarak da isimlendirilen avlular, odalardan farklı olarak, açık havada dinlenme yahut bahçenin serinliğinden faydalanma amacıyla değerlendirilmektedir. Konut sahibinin ekonomik özelliklerinin oluşturduğu şartlara bağlı olarak büyük mutfaklar ve erzak depoları da bazen bu alanda yer almaktadır.

Bazı konutlarda ekonomik anlamda durumu iyi olan kimselerin avlularında görselliğinden ve serinliğinden faydalanmak için fıskiyeleler (Şekil 150.) ve çeşme bulunmaktadır (Şekil 148). Cephe elemanlarının en önemli unsurlarından biri olan konutların avlu kapıları çift enikli kapı, iç kapılar ise tek kanatlı ve ahşaptır.

4. 2. Süsleme Özellikleri

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında cephe süslemelerinin en fazla bulunduğu alan avlu kapılarıdır. Süslemeler kapıya bağlı aksesuarlarda ahşap, metal sac ve taş üzerine yapılmıştır. Cephe süslemeleri konutlarda bitkisel ve geometrik olarak iki tip olarak bulunmaktadır. Süsleme unsuru bakımından kullanılan motiflerde fazla bir çeşitlilik bulunmamakla birlikte, aynı motifin değişik uygulamalarıyla süslemede zenginlikler katmıştır. Geleneksel konutlarında cephe süsleme özelliklerinin en çok bulunduğu mahalleler Fevzi paşa Divanlı, Yörükselim Şehit Evliya, Senem Ayşe, İsa Divanlı, Ortaören, Beştepe, Biçem, Ekmekçi, Turan, Mağralı, Gazipaşa, Kurtuluş ve Göllüdür.

4. 3. Süsleme Alanları

Geleneksel anlamda Türk toplumunda konut süslemeleri abartı ve şaşaaadan uzak bir özellik göstermektedir. İslam kültüründe var olan bedensel görünümünden ziyade gönül zenginliği yahut iç zenginlik anlayışı, Türk toplumunda konutların cephe süsleme anlayışlarına da yansımıştır (Büyükmihçı, 2005: 148).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında cephe süslemeleri daha çok kapı, kapı tokmağı, kapı halkası, taş süsleme sanatının ortaya konduğu kapı kemerinin kilit taşıyla ön plana çıkmaktadır. Cephe süslemeleri bakımından incelenen geleneksel konutların bulunduğu yerlerde süslemeler bir alanda olmayıp, çok alanlarda yapılmıştır.

4. 3. 1. Kapılar

Kahramanmaraş'ta geleneksel konutlara giriş çıkışlar çift kanatlı kapılarla sağlanmıştır. Büyük kapıdan hayvanlar yahut malzeme girişleri yapılırken, küçük kapıdan ise hane halkı giriş çıkış yapar. İç içe olan kapılara genelde enikli (kuzulu-yavru) kapı denir. Bu kapıların bazıları düz bazıları ise kemerli yapılmışlardır (Savaş, 2005: 9). İç mekânda bulunan oda kapıları ise tek kanatlıdır. Oda kapıları süsleme bakımından sadedir. Avlu kapıları ise sade olmakla birlikte kapı halkası ve kapı tokmakları bakımından zengin bir yapıya sahiptir.

Su alanları bol olan bir bölgede kurulu Kahramanmaraş şehri çevresinde çok sayıdaki ceviz ağacının yetişmesi oymacılık sektörünün gelişmesine neden olmuştur. Kahramanmaraş'ın coğrafi özellikleri içinde iklim yapısından kaynaklanan durumu bu bölgenin orman anlamında zengin bir yapıya sahip olmasına neden olmuştur. Gürgen, ceviz, gibi çatlama dayanıklı ağaçların oymacılık alanında kullanılmasıyla ürünlerdeki kaliteyi artırmıştır (Dogan, 1999:299). Bu özellik yöre halkını geleneksel konutlarının kapılarında ahşap kullanımına yöneltmiştir. Ahşaptan yapılmış kapılar genelde parça tablalardan oluşmuş ve geçme sistemiyle de tabakalar birleştirilmiştir. Tabla sayısı genelde üç yahut dört adettir.

Geleneksel konutlarda kullanılan kapılar yaşamsal algının özelliklerini barındırır mahiyettedir. İslam inancının etkisiyle Kahramanmaraş'ta yöre halkı tarafından ev yaşamının dışarıya kapatılmasında kapının özel bir yerinin olduğuna inanılmaktadır. Osmanlı döneminde Kahramanmaraş kapıları doğrama olup tek kanat ve çift kanat olarak yapılmıştır. Cümle kapılarını kışın soğuğa karşı boydan boya kaplayacak şekilde sarraciyeye ustalarınca yapılan deri perdeler kapatır. Bu şekilde dış etkilere karşı önlem alınır ve yaz aylarında örtü kapı üzerinden çıkartılır (Anonim, 1968:128).

Kahramanmaraş konutlarının yaşam alanına sokaktan enikli kapı sistemiyle girilir. Kapı düz ya da kemerli olmak üzere iki tiptir. Kapılar kullanıldıkları alana göre değişiklik gösterse de genelde dış boy 230, iç kısımdaki küçük kapı boyu ise 180 cm'dir (Anonim, 1998: 33).

Teknik olarak enikli kapı yapımında kapılar büyüklüğüne göre arkadan yatay bir şekilde yan yana dizilmiş kuşak ağaçlar üzerine dizilir. Kahramanmaraş'ta bu

kuşaklar tahtalara kapı mihni olarak bilinen iri başlı metal çivilerle tutturulur. Bu çiviler bazen dizilişlerine göre motif oluşturacak şekilde tahtaya çakılır. Duvara monte edilmiş yan kasalara kapının ana gövdesi menteşelerle tutturulur. Bazı konak kapılarında kapının açılıp kapanmasını sağlayan sistem ise üst ve alt tarafta 10-15 cm. derinliğinde bir çukurun içerisine kasaya bağlı demirin girdirilmesi ile oluşturulur (Şekil 16). Bu sistemle demirden ya da taştan yapılan yuvanın içerisine girdirilen uzantının çıkması engellenmiş olur. Alt kısmında ise kapı kasasına monte edilen metal çıkıntı zemindeki yuvaya oturtulur. Bu uzantı bir tür menteşe görevi yapar.

Şekil 16. : Kapı Hareket Yuvası (Polat, 2015).

4. 3. 1. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Tipleri

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kapılar üçe ayrılır. Bunlar kanat sayısı bakımından; enikli kapılar, çift kanatlılar ve tek kanatlılardır. Enikli kapılar; ahşap ve üzeri saç kaplamalı olarak ikiye ayrılır. Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kapılar genelde taş kemerli yapıların içindedir (Anonim 2014: 28).

4. 3. 1. 1. 1 Enikli Kapılar

4. 3. 1. 1. 2. Saç Enikli Kapılar ve Süsleme Özellikleri

Saç enikli kapılar ahşaptan yapılmış kapı yüzeyinin gövde ve kenar kısımlarının metal sacla kaplanmasıyla yapılır. Kahramanmaraş'ta "nal mihı" olarak adlandırılan baş kısmı kare şeklindeki çivilerle ahşabın sac metalle kaplandığı kapı şeklindedir (Şekil 17). Saç metal dış etkilerden kapıyı koruma amaçlı kaplanmaktadır. Sacla kaplı olan kapı yazın güneşten, kışınsa nemden korunur. Saç metal kaplı kapılar ahşabın çürümesini de engeller. Bununla birlikte güvenlik bakımından da önemlidir. Yapılan saha çalışmalarında Kahramanmaraş'ta dokuz adet sac kaplamalı kapı tespit edilmiştir.

Şekil 17. : Saç Enikli Kapı (Polat, 2015).

Saç kapı süslemelerinde genelde mevsimsel şartlara karşı dayanıklı malzemeler kullanılmıştır. Daha çok evin sosyal statüsüne dair belirtiler ön plana çıkar. Maddi durumu iyi olan konutların dış kapı süslemelerinde daha gösterişli ve inceliğe dayalı işçilik görülür. Ekonomik durumu zayıf kimselerin konutlarında ise kullanım amacına yönelik sadelik ön plana çıkmaktadır. Saç kapılarda süslemeler nal çivisi ile kapı yüzeyine yapılır. Üslup olarak geometrik ve bitkisel motifler kullanılmaktadır (Şekil 1.2.3.4.5.6.8.10.12.14.16.18.).

Tek kanattan oluşan saç kaplamalı kapılar bazı konutlarda cümle kapısı olarak da kullanılmaktadır.

4. 3. 1. 1. 3. Ahşap Enikli Kapılar ve Süsleme Özellikleri

Ahşap enikli kapılarda koruma amaçlı saç yoktur. Yan yana dizilen ahşap kirişler üzerine tahtalar kabara (geniş başlı çivi) ile birleştirilir (Şekil 38.). Genelde kapı boylarına göre beş kiriş üzerine kurulum yapılır. Çeşitlerine göre ana kapıyı kemerli ve düz olarak sınıflandırmak mümkündür. Ana kapı içinde kurulu enikli (yavru) kapı düz ve kemerlidir. Kapının yüksekliği avlu duvarının yahut eve girilen ana bölmenin yüksekliğine bağlıdır.

Ahşap enikli kapılarda süslemenin yapıldığı alan kapıların taş kemer bölümündeki kilit taşlarının olduğu bölümleridir. Diğer taraftan enik kapıdan bağımsız olarak ana kapı gövdesinin kemer alınlığına yan yana dizilmiş 5 cm' lik ahşap çubuklarla kubbe görümlü taçların oluşturulduğu kapı tipleri de mevcuttur. Bu kapı tipinde sıralı çubukların kemer bitiş kısımları içi boş üçgenlerle sonlandırılmıştır (Şekil 18).

Ahşap enikli kapılar içinde ana kapı kısmında kemerin olmadığı kapılarda vardır. Bunlara ahşap enikli dikdörtgen kapı denmektedir. Bu tür kapılar süsleme özellikleri bakımından sadedir (Şekil 37).

Şekil 18. : Turan Mah. 70013 Sk. No:7 (Polat: 2015)

Diğer enikli kapıların iç enik bölümü kemerli bir yapıda iken, bu tür kapılar dikdörtgen bazen de kemerli bir özelliktedir. Süsleme bakımından kapı halkası ve kapı tokmağı yoğun olan kapı tipleridir.

4. 3. 1. 2. Çift Kanatlı Kapılar ve Süsleme Özellikleri

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında çift kanatlı kapılar sağlı ve sollu olarak iki eşit parçalı kanattan oluşmaktadır. Kapı ölçüleri kullanım alanlarına göre değişmekle birlikte 200x180 cm. ölçülerindedir. Kullanım alanı genellikle bahçe kapısı bazı konutlarda ise cümle kapısı olarak kullanılır. Normal konut tipi çift kanatlı kapılar süsleme özellikleri bakımından sade bir yapıda olmakla birlikte, konakların bahçe kapılarında bulunan kapı tokmakları ve kapı halkaları bakımından süsleme çeşitliliği fazladır (Şekil 10-13).

Kahramanmaraş'ta “Kapısı donanımlı (süslü) olanın malı-mülkü de da çoktur” anlayışı yaygın olduğundan, konut sahiplerinin hırsızlara karşı kapıyı gösterişsiz yaptığı da bilinen bir gerçektir (Aslanoğlu, 1988: 78).

4. 3. 1. 3. Tek Kanatlı Ahşap Kapılar ve Süsleme Özellikleri

Kahramanmaraş' ta bulunan geleneksel konutların tek kanatlı iç oda kapıları genelde üç yada dört parça ahşap tabakadan oluşmaktadır. Kapıların sağ üst köşesinde zerze adı verilen dövme demirden yapılan basit kilit sistemi bulunmaktadır. Geleneksel konutların iç oda kapıları süsleme bakımından avlu giriş kapısı kadar gösterişli değildir ve süsleme bakımından sadededir. Bazı konakların misafir odalarının kapılarında süsleme görülür. İç kapılarda yaygın olarak süslemeler geometrik üslup şeklindedir. Saha çalışmasında ahşap oyma tekniği kullanılarak yapılan iç kapılarda süsleme özelliklerine daha çok kırsal yerleşim yerlerindeki konutlarda rastlanmıştır (Şekil 26-29-34-37-40-42-43.). Geleneksel konutların yaşam odalarının kapılarında görülen süslemeler zemin katta bulunan servis oda kapılarında görülmemektedir. Bazı konutlarda servis odalarının kapı sistemlerinin olmadığı da görülmüştür.

4. 3. 2. Kapı Kemerlerinde Kilit Taşı Süslemeleri

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kapı kemerliğinin kilit taşındaki süslemelerdir. Kilit taşında genelde geometrik ve bitkisel süslemeli kompozisyonlar

tespit edilmiştir. Ayyıldız sıkça kullanılan motiflerin başında gelmekle birlikte çeşitli bitkisel ve geometrik motif çeşitleri bulunmaktadır (Şekil 49-50-52-54-55).

4. 3. 3. Kapı Tokmakları

Kapı tokmakları bugünkü zil görevini üstlenmektedir. Dışarıdan gelen birinin kapının açılması için yaptığı haberdar etme işini kapı tokmakları üstlenir (Denktaş 2005:114). Anadolu kültürüne ait en eski örnekleri Artuklular'a aittir. 13. Yüzyıla ait olduğu tespit edilen kapı tokmağı Cizre Ulu Camii kapısında yer alan ve farklı müzelerde bulunan ejder başlı tokmaklarıdır (Yücel, 1978:174).

Kapılar giriş çıkışların kontrol mekanizmasının en önemli unsurlarıdır. İşlevselliklerinin yanında estetik bakımdan üzerlerindeki bulunan aksesuarlarıyla da ayrı bir öneme sahiptirler. Bu aksesuarlar içinde en önemlilerinden biri kapı tokmaklarıdır. Anadolu kültüründe kapı tokmakları el sanatlarının görselliğini ortaya koyan özelliklere sahiptir (Söğütlü-Kılıç, 256: 2010). Kapı tokmaklarında kullanılan malzeme yahut yapım tekniği hane sahibinin sosyal statüsü hakkında ipuçları barındırmaktadır (Denktaş 2005:114).

4. 3. 3. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Tokmakları

Osmanlı Döneminde Maraş'ın Zeytun kazasının dağlarında demir maden ocağının bulunması nedeniyle demircilik alanındaki el sanatları gelişmiştir. Bu dönemde çevrede yumuşak demirle at nalları, tarım aletleri ve kaplar (Cuinet, 2009:153) yapılmaktadır. Demir ve işçiliğine bağlı olarak Kahramanmaraş geleneksel kapılarında kapı tokmakları yoğun olarak bulunmaktadır. Kapı tokmaklarının belirli şekillerde olması bir dönemin yaygın istenilen modeli olabileceği gibi o dönemde belirli bir usta ya da ustalar tarafından da yapıldığı düşünülmektedir.

Kahramanmaraş yöresinde demir madeninin bulunması halkın bu madeni kullanıp şekillendirmesine itmiştir. Bu anlamda kapı ve kapı aksesuarlarına ait malzemenin yapımını "recmeci" adı verilen ustalar tarafından yapılır. Bu ürünlerin en önemlilerinden biride kapı tokmağı, halkaları ve kilitlerdir (Polat, Alparslan, 2014:42). Günümüzde de Kahramanmaraş'ta kapı zili amacıyla müstakil kullanımda olan konutların birçoğunda kapı tokmağı kullanılmaktadır.

Saha çalışmasında tespit edilen kapı tokmağı çeşitleri sınırlı sayıdadır. Şekil itibariyle Kahramanmaraş geleneksel konutlarında tespit edilen kapı tokmağı çeşidi 10 adettir. Kapılarda “L-S” formunda kapı tokmakları yoğundur. Teknik olarak dövme demirden yapılan kapı tokmakları mevcuttur. Geleneksel konutlarında bulunan kapı tokmaklarında usta ismine dair herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. Yumruk görünümündeki kapı tokmakları yakın dönem özelliklerini taşımaktadır (Çal 1999:278). Türkiye genelinde oldukça yaygın olan tipler bu bağlamda Amasya, (Doğan, 1997: 42) Kayseri (Kartal, 1998: 25) gibi illerde görmek mümkündür.

Yumruk başlı kapı tokmaklarıyla ilgili Anadolu’daki yaygın inanışlardan biride Hz. Peygamber, onun kızı damadı ve torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in birlikteliğini ortaya koyan ve beş parmağın birlikteliğini simgeleyen ‘pençe-i al-i aba’ motifine benzerliğinden dolayı da benimsenmiştir. Yine bu ele dokunmanın ev sahibinin kendisini emin ve güvende hissedeceği düşüncesi de bulunmaktadır (Çal,1999:278). Kahramanmaraş’ta yapılan araştırmalar neticesinde çift tokmahlı kapıya rastlanmamıştır. Kent merkezinde genelde metruk olan konutların kapı tokmaklarının yerinden söküldüğü bazılarının ise çürümeye terk edildiği görülmüştür.

4. 3. 3. 1. 1. İnsan Eli Biçiminde Olan Kapı Tokmakları

İnsan eli biçiminde kapı tokmağı Afyon, Beypazarı, Kayseri, Amasya, Diyarbakır, Niğde illerinde en sık rastlanan kapı tokmağıdır (Denktaş, 2005:138). Bu kapı tokmağının Anadolu’da yaygın kullanılmasının sebebi insan elin şeklinin bolluk ve bereketi ifade etme düşüncesine inanılmasındandır (Yüksel, 1997:110).

Kahramanmaraş’ta tam olarak hangi döneme ait olduğu belli olmayan ve halk arasında “Fatıma’nın eli” olarak değerlendirilen kapı tokmaklarında parmaklar arasında yuvarlak bir top görünümlü cisim vardır. Yapılan çalışmalar neticesinde sadece 3 adet insan eli biçiminde olan kapı tokmağı tespit edilmiştir (Şekil 81-83-84). Bu kapı tokmaklarının diğer tespit edilenlere göre biraz daha yeni ve yıpranmamış olduğu görülmektedir.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında tespit edilen kapı tokmaklarının pirinç demir karışımı olduğu görülmektedir. Hafif içeriye doğru kıvrılmış avuç içinde bulunan topun olduğu kapı tokmaklarının büyüklük ve küçüklük bakımından

bir standartı yoktur. El biçimli kapı tokmakları kapıların sağ ve sol kanatlarında bulunabilmektedir. Yapılan saha çalışmalarında bazı geleneksel konutlarda sol el biçiminde kapı tokmağına rastlanmıştır. Üzerinde inceleme yapılan el biçimindeki kapı tokmaklarının sadece bir tanesinde yüzük bulunurken diğerlerinde yüzük olmadığı tespit edilmiştir. Dirsekle elin birleştiği yerde elbisenin yen kısmı farklı tiplerdedir. Bilek kısmında sıralı inci takının olduğu kapı tokmağı şekli bir adettir (Şekil 62-63-65).

4. 3. 3. 1. 2. Geometrik Biçimli Kapı Tokmakları

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının kapılarında kullanılan kapı tokmakları üslup olarak geometrik şekildedir. Geometrik kapı tokmaklarını kendi içinde “L” ve “S” formunda gruplandırmak mümkündür. Bu tür kapı tokmakları büyüklük ve küçüklük bakımından birbirinden farklı ölçülerdedir. Kapı tokmaklarının hepsi sıcak demir işçiliği tekniğinde dövme demirden yapılmışlardır. Demir işçiliğinin Kahramanmaraş genelinde yaygın olmasından dolayı bu tür kapı tokmaklarının dışarıdan kente getirilmeyip bizzat kentli ustalar tarafından yapıldığı düşünülmektedir.

4. 3. 3. 1. 2. 1 “L” Şeklinde Kapı Tokmakları

Belirlenen ölçüler dahilinde dövme demirden yapılmıştır. Monte edilen yerden başlayarak kapı gövdesine ” L “ harfi şeklinde birleştirilen kapı tokmağıdır.

”L” harfi şeklindeki düşey dövme demir eğrinin bitiş noktasına dik açılı bir şekilde yerleştirilmiştir. Baş ve gövde arasındaki eğri kapıyı çalan kimsenin kapı tokmağını kavramasını sağlamaya yöneliktir. Kahramanmaraş geleneksel konutlarında kullanılan tüm kapı tokmaklarında olduğu gibi “L” formundaki kapı tokmakları da dövme demir tekniğinde yapılmıştır. Kapı tokmağının değdiği yere ses çıkarmada yardımcı mahiyette kabara yerleştirilmektedir. Kent merkezinde “L” formunda 4 adet kapı tokmağı tespit edilmiş, olup bunlar ölçü bakımından standart bir ölçüye sahip olmayıp birbirinden farklıdır (Şekil 66-74-76).

4. 3. 3. 1. 2. 2. Ters “S” Harfi Formunda Kapı Tokmakları

“S” harfi şeklinde gövde birleşme noktasından ters olarak başlayan ve harfinin bitim noktasına tokmak oluşturulmuştur. Bu tokmağın el yordamıyla kaldırılıp indirilmesi sonucu ses çıkarmaktadır. Tokmağın değdiği zeminin ses açısından şiddetini artırması için yuvarlak yahut kare şeklinde dövme demirden yapılan büyük başlı “ kabara “ denilen çiviler yardımıyla monta edilmiştir. Yapılan incelemelerde Kahramanmaraş kent merkezinde dövme demir tekniğinde yapılmış 5 adet kapı tokmağı tespit edilmiştir (Şekil 68-70-72-78). Bu kapı tokmakları büyüklük ve küçüklük bakımından standart bir ölçüye sahip olmayıp her bir kapı tokmağı bulunduğu kapının büyüklüğüne ve küçüklüğüne göre yapılmıştır. Bu tür kapı tokmaklarının Kahramanmaraş kent merkezinde bulunan Divanlı Mahallesinde yoğun bulunduğu görülmüştür. Kahramanmaraş kent merkezinde halk dilinde usta demircilerin Divanlı mahallesinde yaşadıkları söylenmektedir. Bu nedenle mahallede bulunan geleneksel konutlarda kapı tokmağı çeşidinin fazlalığının burada ikametgâh eden ustalardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

4. 3. 3. 1. 2. 3. Topuz Başlı Kapı Tokmakları

Kapı yüzeyine esnek bir menteşe yardımıyla tutturularak düz bir silmenin sonunda elle tutmaya yarayan çıkıntının mevcut olduğu kapı tokmaklarıdır. Tokmağın zemine değdiği yere yuvarlak bir kabala yerleştirilmiştir. Güvenlik açısından da kapı açılıp kapandığında kapı tokmağının ses çıkarmasına özen gösterilerek bir tasarım yapılmıştır (Şekil 78).

4. 3. 4. Kapı Halkaları

Kapı halkaları; kapı gövdesine sabitlenen kanca, kancayı sabitleyen çiviler, aynalık ve halkadan oluşmaktadır (Özen, 1985:58). Kapı halkaları; çift kanatlı kapı kanatlarının dengine getirilmesinde, kapıyı açma-kapatma işinde ve zil olarak da kullanılır. Bazı yerlerde kapı tokmakları yerine kapı halkaları çok fazla ses çıkarmadığı ve çevredeki konutta oturan insanları rahatsız etmediği nedeniyle tercih edilmektedir (Denktaş 2005: 114). Kapı halkalarının ilk nerde ve ne zaman kullanıldığına dair yeterli bilgi olmamakla birlikte, en eski örneğin Kırgızistan’da olduğu yönünde bulgulara rastlanmıştır (Esin, 2004: 161).

4. 3. 4. 1. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Kapı Halkalarının Süsleme Özellikleri

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kullanılan kapı halkalarının çeşitliliği sınırlı sayıdadır. Geleneksel konutlarda sayısal olarak on adet kapı halkası tespit edilmiştir. Bu kapı halkaları süsleme özellikleri açısından aynalık bölümleri itibariyle farklılık; halka kısmı bakımından aynı özellikler taşımaktadır.

Konut kapı halkalarının zeminindeki “aynalık” metal saçla kaplıdır. Bu metal kısım genelde geometrik üslupta “yürek”, “damla”, “analı çocuklu” gibi motiflerle şekillenmiştir. Kapı halkalarının zemin kısmındaki aynalıkların bazıları dövme demirdendir. Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kapı halkalarının “halka” bölümü tek tip olup, halkaların daire şeklinde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 82-83-85-87-88-90-91-92-).

Konutlarının kapılarında bulunan halkalar çap olarak ortalama 10-12 cm, kalınlıklar ise 2-3 cm. boyutlarındadır.

V. BÖLÜM

5. GELENEKSEL KAHRAMANMARAŞ KONUTLARINDA İÇ MEKÂN ELEMANLARI VE SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

5. 1. İç Mekânlar

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında iç mekân süslemeleri görsellik kaygısından ziyade işlevselliği estetik hale getirme çabasından kaynaklanan bir özellik taşımaktadır. Konutların odalarında, fonksiyonel bir özellik taşımayan unsur bulunmamaktadır. Bunla birlikte işlevsel amaçlı yapılan alanlar ev sahibinin isteklerine ve ekonomik gücüne göre, ustanın becerisiyle birlikte, farklı şekillerde yapılmıştır. Geleneksel konutlarda misafir odası için gösterilen süsleme ve işçilik anlayışı normal kullanım alanı odalar için gösterilmemektedir. Normal odalarda daha basit işçilik yapılmıştır.

Süslemelerin yoğunlaştığı odalar misafir odası ve mutfak olup ebeveyn odası kiler gibi alanlarda süsleme özellikleri yoktur. İç süsleme özellikleri ocak başı, mutfak rafı, mutfak dolabı, kalem işi, tavan, tavan göbeği gibi alanlarda görülmektedir.

5. 2. Süsleme Özellikleri

İç mekân süslemelerinde karanfil, çiçek, lale, yıldız, palmet motifleri görülmektedir. Dört yapraklı penç motifinin yer aldığı tavan süslemeleri, genelde konaklarda görülmektedir.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarda iç mekan süslemelerinin en çok bulunduğu mahalleler Divanlı, Yörükselim, Şehit Evliya, Senem Ayşe, İsa Divanlı, Ortaören, Beştepe, Biçem, Ekmekçi, Turan, Mağralı, Gazipaşa, Kurtuluş ve Göllüdür.

5. 3. İç Mekan Süsleme Elemanları

5. 3. 1. Ocak Başları

Ocaklar, önceki dönemler ve günümüz Anadolu köylerinde kullanılan ısınma ve yemek pişirme amaçlı olarak kullanılan yerlerdir (Eldem; 1987: 67). Geleneksel Türk konutlarında odanın ısıtılması ve konutta yaşayanların yemek pişirmesi amacıyla taş yahut tuğla ile oluşturulmuştur. Ocak yapı dumanın dışarıya çekilmesine yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Anadolu'nun bazı bölgelerinde

ocak yaşmağı yahut davlumbaz şeklinde tarif edilen ahşap çıkıntılar bulunmaktadır (Bozkurt 2013: 48).

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında konutun kurulumu duvar olmakla birlikte duvarın içine ocaklar yerleştirilerek işlevsellik artırılmıştır. (Kanadıkırık, 1978:128). Kahramanmaraş konutlarında genelde büyük odalarda yemek yapımı için ocak vardır (Alaparslan-Özturan, 2010: 37). Ocak başları hanede bir tür toplanma, konuşma alanı olarak kullanılır (Anonim, 1968: 129). Konutlarda ocaklar taş yapıdadır (Şekil 19). Bununla birlikte Kahramanmaraş Tapkiran ve Beştepe Mahallesinde ahşap külahlı ocak başları mevcuttur (Şekil 93-94). Bazı ocaklarda külahın orta bölümüne yakın alana kap kacak konmak için raf çıkıntılar yerleştirilmiştir. Konutlarda davlumbaz görevi yapan ahşap külah şeklinde sivri ve dar ucu duvara bitişik olarak tavana yakın bir yerdedir. Külah ocağın genişliğine göre beş, yedi, dokuz ahşap dilimden oluşabilir.

Bazı konutlarda var olan ocakların ölçüsü her birinde farklılık arz etmektedir. Odanın büyüklüğüne yahut hane halkının durumuna göre ölçü konulmaktadır. Bu tip ocaklarda davlumbazın uç kısmından önce yaşmak (Demirci, 2011:154) denilen bölümü vardır. Yaşmak ile külah kısmının doğrusunda ahşap raf bulunmaktadır (Şekil 94.).

19. : Arifi Paşa Konağı Ocak Başı (Polat, 2014).

5. 3. 2. Pencereleler

Kahramanmaraş konutlarının pencere boşlukları genellikle dikdörtgendir. Düz atkılı yahut kemerli olan pencerelerin doğramaları ahşaptır ve genellikle kanatlı sistemdir (Paköz. 2016: 212).

Kemerli pencere tipi pek yaygın olmamakla birlikte bazı konutlarda görülmektedir (Şekil 119-120). Mekânın büyüklüğüne göre pencere sayısı değişmektedir. Mekânın dış cephelerine açılan pencereler sayesinde odalar gün ışığından daha fazla faydalanmaktadır. İklimsel yapı nedeniyle odalarda ikiden fazla pencere bulunmaz.

Halkın yaşam algısının pencerelerde yansıdığı Kahramanmaraş'ta konutların pencereleri boy olarak uzun en olarak ise kısa tutulmuştur. Geleneksel konut içini göstermeyen dar pencereler makbuldür. Konaklarda aydınlığa önem verilerek pencereler büyük yapılmıştır (Alparslan-Özturan, 2010: 36).

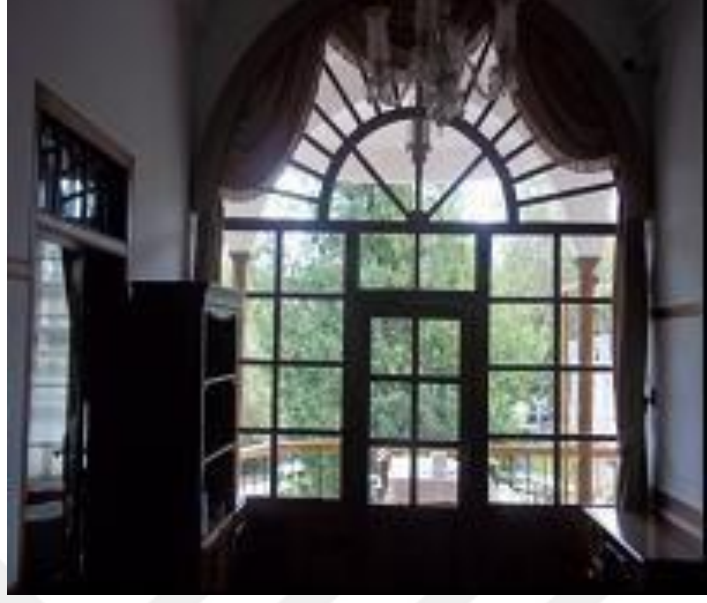
Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında pencereler konutun yapısına ve konut sahibinin statüsüne göre değişiklik arz etmektedir. Yazın sıcağa ve kışın soğuğa karşı kullanılan kepenkli pencereler vardır. Kepenklerin odaya bakan kısımlarında bazıları boş tabaka şeklinde iken bazıları da süslüdür. Bu tür pencereler Kahramanmaraş konutlarında iç taraftan kepenkler (Şekil 20.) kullanılmıştır. Bazı konaklarda pencereler oda tabanından tavana kadar (Şekil 22.) yapılarak ışıktan faydalanma yoluna gidilmiştir. Kış zamanları hareketli kepenklerle pencereler kapatılmaktadır (Anonim, 1967: 128). Geleneksel konutlarda pencereleri ana odanın penceresi ve diğer oda pencereleri olarak sınıflandırmak mümkündür. Konak pencereleri kubbe taçlı yahut dikdörtgen görünümündür. Taç kısmı kendi içinde ana kubbe ve küçük kubbeyi barındırır. Kubbelere arası boşluk dilimler halinde ahşaplarla şekillendirilmiştir. Pencere kendi içinde açılır kapanır şekilde küçük pencereye sahiptir (Şekil 22). Bununla birlikte bazı konaklarda ana gövdenin dikdörtgen olduğu ve onun içinde de ise küçük karelerin bulunduğu pencereler mevcuttur (Şekil 22).

Şekil 20. : Tapo Ağanın Konak Penceresi (Polat, 2014).

Şekil 21. : Akça Koyunlu Mhl. 4009 Sk. Konut Penceresi (Polat, 2014).

Şekil 22. : Dedeoğlu Konağının Penceresi (Polat, 2016).

5. 3. 3. Oda Tavanları

Anadolu'da tavanlar görsel anlamda ve nemden koruma düşüncesinden dolayı genelde ahşap kaplamalar ile yapılmaktadır (Eldem,1987:106). Geleneksel Türk Konutlarında yapılan ahşap tavanlar, görsel özellikleri itibariyle bir süsleme ögesi olarak tasarlanmış olsa da; asıl olarak tavan süslemeleri bakımından odaların tamamlayıcı bir ögesidirler (Küçükerman, 1973: 38).

Kahramanmaraş konutlarında mekâna ferahlık duygusu katmak ve oda neminin izole etmek düşüncesiyle oda tavanlarının bazılarında ahşap kaplama görülmektedir. Kahramanmaraş konutlarında tavanlar birkaç örnek dışında ahşap kaplamadır. Tavanları çıtakari (Şekil 95-96-98-99), kırlangıç (Şekil 99), tavan şeklinde sıralamak mümkündür. Tavanlar çıta yahut ahşap oyma teknikleri kullanılarak geometrik şekillerde kaplanmaktadır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında tavanlar geometrik desenlerle, daire veya çokgen formlarla süslenmiştir. Genel olarak süslemeler dönemin anlayışına, odaların kullanım amacına, ev sahibinin maddi durumuna, konutun bulunduğu çevreye göre farklılıklar göstermektedir. Bu anlamda en farklı örneklerden biri Kahramanmaraş Beştepe Mahallesi Omo Ağa konağının misafir odası tavan süslemeleridir (Şekil 100).

5. 3. 4. Tavan Göbekleri

5. 3. 4. 1. Ahşap Tavan Göbekleri

Konut tavanlarının orta kısmına işlenen unsurlara göbek denmektedir (Arseven,1988:115). Kahramanmaraş geleneksel konutların daha çok iç sofalarda yahut misafir odalarının tavan kısmında göbekler bulunmaktadır. Konut sahibinin istekleri doğrultusunda ortaya konulan süsleme anlayışında daha çok yöresel üsluplar söz konusudur.

Tavan göbekleri geleneksel Kahramanmaraş konutlarında ahşap oyma ve çıta tekniği ile yapılmıştır. Tespiti yapılan taban göbeklerinde çiçek motifleri ve geometrik şekiller ön plandadır (Şekil 101-102-103-104-106-107-110-113). Bunla birlikte diğer göbek şekillerinden farklı olarak Beştepe Köyü Oma Ağa Konağı'nın tavan süslemesi düz tavanının ortasında madalyon şeklinde eğimli ahşap parçalardan oluşan ışınal

kolların bulunduğu tavan göbeği örneği bulunmaktadır. Bazı konakların oda tavanlarında bulunan göbeklerde katmerli madalyon şeklinde göbekler bulunmaktadır. Göbek içinde bulunan çıkmalar sırtları dik uçları sivri çıtaların merkezden dışa doğru birbirine bitişik şekildedir. Tavanın en orta kısmın da merkezi daireden dış alana doğru radyal ışın demeti biçiminde uzanan yivlerle bezenmiş madalyon görülmektedir. Diğer farklı tavan göbeği ise Kapıçam Mahallesiinde bulunan Mimar Abdullah Özdemir'in konutunda bulunan nar motifli tavan göbeğidir (Şekil 101).

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında tavan kaplama merteklerle yapılr merteklerin alt kısmı tahtalarla döşenir tahta aralıkları çıtalarla kapatılarak hem estetik bir görüntü hem de tahta arasından damdan dökülecek toprağın içeriye düşmesi engellenir. Bu teknikle derz boşluklarına çakılan çıtalara bağlı olarak tavan ortasına göbek yerleştirmesi yapılmaktadır.

5. 3. 4. 2. Alçı Tavan Göbekleri

Konutlarda belirli bir kalıp disipliniyle madalyon şeklinde yada serbest bitkisel özellikli yapılan alçı-beton süsleme şekilleridir.

Üzerinde araştırma yapılan Kahramanmaraş geleneksel konutlarında Kurtuluş Mahallesiindeki Lordların konağında alçı tavan göbeği (Şekil 115-116-) süslemeye rastlanmıştır. Dairesel silmelerden oluşan alçı süslemelerin yanında bitkisel içerikli kompozisyonlar ön plandadır. Dış cepheler içinde alçı kaynaklı süslemelere rastlanmamıştır. Misafir odası tavanlarında çoğu kez madalyon biçimli çok kollu bitkisel kabartma alçı tavan göbekleri bulunmaktadır. Yaprak ve çiçek biçimli olan yüksek kabartmalı kompozisyonda "S" kıvrımlı yaprak ve dallarla uzanan çıtaların merkezden dışa doğru hareketini kenar kısımdaki çiçekler tamamlar.

Kahramanmaraş konut mimarisi içinde sık görülmeyen Kurtuluş Mahallesiinde Lordlar'ın Evi olarak bilinen konutun misafir odasının tavanı kubbe şeklinde beton kabartma ile süslenmiştir (Şekil 116).

5. 3. 5. Dolaplar

İşlevsel yaşam biçiminin en önemli ögesi olan odaların temel unsurlarının başında dolaplar gelmektedir. Gıda ve erzak saklandığı yerler açısından önemlidir (Bozkurt, 2013: 47). Duvar içine yerleştirilmiş ya da duvar dışına monte edilmiş iki kapaklı, belli derinliği olan, alanlardır.

Kahramanmaraş konutlarında odaların önemine göre farklı dolap özellikleri görülmektedir. Konutlarda misafir odasında bulunan dolap diğer odalarda bulunan dolaplara göre süsleme bakımından zengindir. Dolaplar işlevsellik bakımından ön plandadır. Barok akımının ahşap süslemelerde etkisi Kahramanmaraş geleneksel konutlarının bazılarında bulunan dolaplarda da kendini göstermiştir (Şekil 118).

Kahramanmaraş'ta duvar dolapları dikdörtgen şeklindedir. Bazılarında kemer şeklinde yan yana dizilmiş çıtalardan yapıma süslemeler vardır. Dolaplar büyüklüğüne göre tek kapaklı, bazen de çift kapaklı olabilir. Genelde dolapların üst kısımları kubbe şeklindedir. Dolapların bazılarında musandıralar bulunur. Musandıralar dolapların üzerindeki niş şeklindeki boşluklardır. Musandıralar ahşap dolapla aynı duvarda yer alırlar ve dolapların hemen üzerindedir bazen ayrı parça bazense yekpare şeklinde bir yapı vardır (Şekil 118-121).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında dolaplar oda duvarlarında erzak koymak kapalı alanlarında değerli eşyaları saklamak amacıyla kullanılmaktadır. Kahramanmaraş'ta bulunan geleneksel konutlarda üzerinde çalışma yapılan dolapların hepsinin duvarda gömülü olduğu tespit edilmiştir. Buna temel neden oda genişliğinin daraltılmamasıdır. Dolap kapaklarının yüzeyi genelde süsleme bakımından sadedir.

5. 3. 6. Mutfak Rafları

Kahramanmaraş'ta raflar, mutfaklarda kap ve kacak yerleştirmek ya da erzak koymak için yapılan ahşap bölmelerdir. Raflarda geometrik ve bitkisel üslupta oyma süslemeler yapılmıştır (Şekil 123-124-125-127-128-132-134-136). Dolaplar kullanılan alanlara göre kare, dikdörtgen, şeklinde yapılmıştır.

İklim özelliğinden dolayı Kahramanmaraş konutlarının duvarları nem almaktadır. Duvarların nemden etkilenmemesini sağlamak için bölge halkınca "delibeyt" denen bir teknik kullanılmaktadır. Bu yöntemle oda duvarı iki metre

yükseklüğünde tahtalarla kaplanır. Bazen mutfak alanında tahta raflar bu işi yüklenme özeliğindedir. Raflarla birlikte hem rutubet kesilmiş, hem de raf olarak kullanılmış olur (Anonim 1967:129).

Kahramanmaraş mutfak kültüründe bakır kapların kullanıldığı önemli yörelerden birisidir. Bakır kapların mutfakta dizilmesi ve yerleştirilmesinde raflar kullanılır. Geçmişte mutfakların en temel kullanım araçlarından biri olması nedeniyle bakır kaplar değerlidir. Hem korunması hem de görselliğinin ön plana çıkarılması anlamında ahşap raflar kullanılmaktadır. Kahramanmaraş geleneksel konutlarının bazılarında raflar duvara niş halinde, bazılarında ise duvara çivi ile tutturulmuştur.

5. 3. 7. Tağlar (Nişler)

Duvar içine oyularak ahşaptan ve taştan (Şekil 135-136) yapılan boşluklardır. Üst kısımları kubbe şeklindedir. Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında tespit edilen tağlar (Nişler) aynı özellikleri taşıdıklarından dolayı çalışmaya bir adet materyali taş ve bir adet materyali ahşap olan niş örneği konulmuştur.

Nişler duvar içine yerleştirilerek, kullanım amacına göre aynalık, çiçeklik olarak isimlendirilmiştir. Kahramanmaraş yöresinde nişe “tağ” denilmektedir. Konutların kullanım alanlarına göre oda duvarlarında bulunur. Niş, Kahramanmaraş konutlarında genelde mutfakta ve salonlarda yer almaktadır. Geçmişte fener ve idare konulduğu alanlar olmakla birlikte Kahramanmaraş’ın bazı mahallerinde bardak ve sürahi konulmak üzere tasarlanmıştır.

5. 3. 8. Merdivenler

Bir üst kata çıkmak ya da inmek için kullanılan basamaklı yapılardır. Kullanım alanlarına göre ahşap demir ve beton olarak yapılmaktadır. Geleneksel Kahramanmaraş konutlarda merdivenler süsleme özellikleri itibariyle sadedir. (Şekil 23-24).

Şekil 23. : Dedeoğlu Konağı Dış Merdiven (Polat, 2014)

Şekil 24. : Arif-İ Paşa Konağı İç Merdiven (Polat, 2014).

5.3.9. Yüklük

Yüklükler Kahramanmaraş geleneksel konutlarında duvarlarının içine gömme olarak yatakların konulduğu yerlerdir (Anonim, 1967:129). Yüklükler yastık yeri farklı yorgan ve döşek yeri farklı olmak üzere bölümlere ayrılır (Alparslan-Özturan, 2010: 37).

Kahramanmaraş konutlarında yüklükler duvarın iç kısmının da oluşturulan alana ya da duvara bitişik bir yere yapılır (Şekil 138-139-142). Geleneksel konutlarda yüklükler kullanım alanına göre iki kapaklı olup içinde raf bölümleri vardır. Bazı konutların yüklüklerinin alt bölümünün serinliğinden faydalanmak için meyve ve sebze koymak amacıyla kullanılır.

5. 3. 10. Kalem İşi Süslemeler

Binaların iç kısımlarında el değmeyecek kadar yükseklikteki alanlara doğal boyalarla yapılan süslemeler kalem işi denmektedir (Darağacı, 2012: 79-83). Kalem işi sanatı duvarda sıva üzerine yahut bir mekânda ahşap zemin üzerine kullanılan boyanın fırça ile zemine nakşedilmesidir. Süsleme işinde kullanılan fırçaya kalem dendiğinden kalem işi adıyla anılmaktadır. Kalem işi dini mekânlarda genelde müezzin mahfilleri ve kadınlara ayrılmış alanların aksesuarlarından olan taşıyıcılar, saçakları, tavanları ve dolapların kapaklarında boyamalarla kendini gösterir. Bu süsleme özelliği evlerde dolap kapakları ve tavan süslemelerinde de görülebilir (Bağcı, 2004: 738) .

Türkler 13.Yüzyıl kalem işi süslemelerinde İran, Anadolu ve Suriye üçgeninde etkili olmuşlardır. Özellikle geçmiş dönemden alınan mirasın üzerine kendi birikimlerini de ekleyen Selçuklu ve Osmanlı devleti bitki motiflerini çiçekler ve yapraklar figürlü motifler (insan ve hayvan) geometrik motifler, tabiat öğeleri ise bulutlar dağlar, ay, güneş, yıldızları da süslemelerine eklemiştir (Anonim, 1986:200). Süslemede kalem işi 14. yüzyıldan itibaren, yeni bir içerikle kendini geliştirmiş ve zamanla Osmanlı ahşap yapılarında etkili bir bezeme ögesi olmuştur (Hatipoğlu, 2001: 47).

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında kalem işi süslemeye Beştepe Mahallesinde bulunan Omo Ağa Konağı olarak bilinen konut haricinde rastlanmamıştır. Yapılan saha çalışmalarında Elbistan Kızılcoba Mahallesi 124 nolu konutun yıkılan bölümlerinden arta kalan ahşaplarda kalem işi süslemelerin izleri görülmekle birlikte, doğal nedenlerden dolayı süslemelerin kaybolduğu görülmüştür. Kahramanmaraş genelinde Ulu Cami (Şekil 25.) haricinde konut alanında sağlam olarak tespit edilen kalem işi çalışmasının bulunduğu 1890 yılına tarihlenen Beştepe Mahallesi Omo Ağa konağının çeşitli alanları kalem işleriyle bezenmiştir. Konağın

başoda tavanının pervazlarında, kerpiç duvarda ve tavanda kalem işi süsleme örnekleri bulunmaktadır (143-144-145-146-147).

Omo Ağa konağında yapılan kalem işi süslemelerde egemen renk olmamakla birlikte zemin dolgusu açık sarı ve yeşildir. Bazı alanlarda ise oksit sarısıdır. Süslemelerde kullanılan renk sayısı 7'dir. Beyaz, yeşil, kırmızı, pembe, kahverengi, mavi, lacivert renkleri kullanılmıştır.

Şekil 25. : Kahramanmaraş Ulu Cami Kalem İşi Süslemesi (Polat, 2014)

5. 3. 11. Bahçe Elemanları

5. 3. 11. 1. Çeşmeler

Kahramanmaraş geleneksel konutlarının avlu dış duvarlarında; çeşitli şekillerde, çeşme görülmektedir. Çeşmeler bazen, bahçenin ortasında yahut konut avlusunun iç duvarında bulunmaktadır (Paköz, 2016:212). Çeşmeler konak tipi büyük konutlarda bulunur, bunun nedeni ise suyun kaynağından şebekelerle taşınmasının konut sahibince yapılmasıdır. Konut avlusunda bulunan çeşmeler konutu kullananlarla birlikte hayır düşüncesinden dolayı zaman zaman başkalarının kullanımı için dış avlu duvarına bitişik olarak yapılmaktadır.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında geçmişte su sesleri hayat alanlarında çok duyulan bir özelliktir. Çift löleden (çift oluk) akan sular ihtiyaca göre kullanılır (Anonim, 1967: 127).

Çeşmeler konutların bazılarında bahçede bulunurken bazen de zemin kattaki odadan ikinci kata çıkmak için kullanılan merdiven altında yerleştirilmişlerdir. Kahramanmaraş genelinde konak içinde tespit edilen çeşme sayısı 4 adet olmakla birlikte süsleme özeliği olan çeşme sayısı 1 adettir (Şekil 148). Çeşmeler süsleme özellikleri bakımından sade olmakla birlikte, bazı çeşmelerde süsleme bakımından yalıklık ve musluğun hemen üst bölümünde mihrap şeklinde bölümler bulunmaktadır.

5. 3. 11. 2. Fıskiyeler

Serinliğinden yahut ses ve görselliğinden faydalanılmak amacıyla tasarlanan yapıtlardır. Belirli derinlik ölçülerinde taşlarla örölü havuz içerisinde orta bölümde örme çıkmalara oluşturulmuştur.

Kahramanmaraş geleneksel konutlarında fıskiyeler çevresinde yemek yemek, ailecek sohbet etmek maksadıyla kullanılmaktadır. Fıskiyeler yaşam alanının orta kısmına yerleştirilmişlerdir. Boyutları genelde 200 cm çapında 50 cm. derinliğindedir. Havuz orta kısmında bulunan fıskiyeli taş kaide 50-60 cm. uzunluğundadır. Taş kaidenin fıskiyeli bölümü geometrik oyma şekillerle süslenmektedir. (Şekil 150).

VI. BÖLÜM

6. KATALOG

Çizelge 1.1 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	1
Şekil No:	1
Dönemi:	XX. yüzyıl ilk çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzi Paşa Mah. Çukuroba Cad. No: 47
İnceleme Tarihi:	11.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Enikli Kapı
Teknik:	Dövme Metal Sac
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Palmet, Ayyıldız
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy)	25x25-30x35 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Sac kapının yüzeyi kabara çivilerle belirli bir disiplin gözetilmeksizin bezenmiştir. Kapının sol üst köşesine bitkisel formda palmet motifi yerleştirilmiştir. Palmet motifinde kullanılan kabare çivisi sayısı 80 adettir. Kapı yüzeyinde bulunan ikinci motif ise kapının sağ üst köşesinde bulunan ayyıldız motifidir. Motifte yıldız hilalin iç bölümüne dayanmış şekildedir. 25 cm çapında bir alanı kaplayan motifin yıldızı beş koldan oluşturulmuş ve her kol için 10 adet kabara çivisi kullanılmıştır. Hilalin uç bitim noktaları yıldızın tepe noktasıyla bitişik vaziyettedir. Kapı yüzeyi sonradan yeşil renkte boyanmıştır.

Şekil 1. : Enikli Sac Kapı (Polat, 2015).

Şekil 2. : 1 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2015).

Şekil 3. : 1 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2015).

Çizelge 2. 2 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	2
Şekil No:	4
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzi Paşa Mah. Çukuroba Cad. No: 45
İnceleme Tarihi:	13.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Sac Enikli Kapı
Teknik:	Dövme sac
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Koçbaşı, Lale
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	65x80 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kompozisyonun oluşturulmasında kabare çivileri kullanılarak motifler hem ana kapıya hem de enik kapıya işlenmiştir. Koçbaşı motifi enikli kapının üst kemer bölümüne kuşak şeklinde kabara çivisi ile işlenirken, ana kapı üzerinde de aynı yöntem kullanılmıştır. Güç, kuvvet ve korunma düşüncesinden yola çıkılarak bu motifin kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Şekil 4. : Metal Enikli Kapı (Polat, 2015).

Şekil 5. : 4 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 3.3 Nolu Örnek Bilgileri

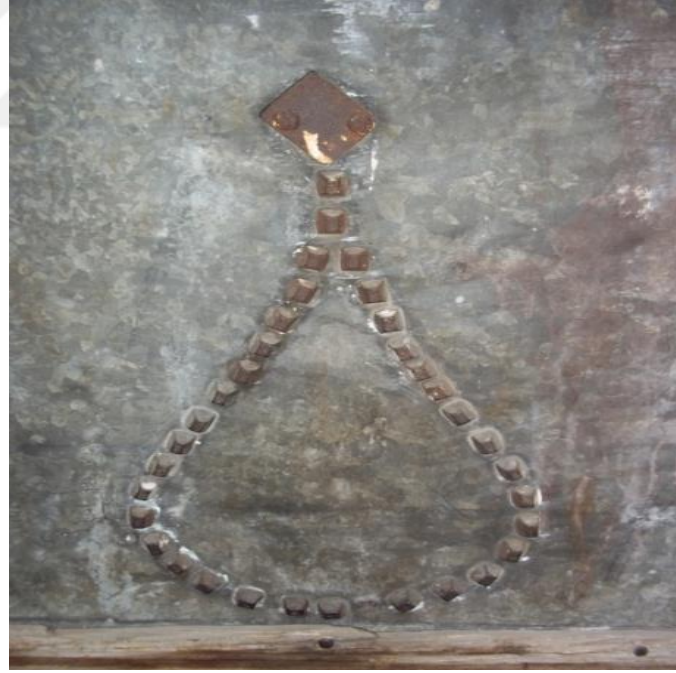
Örnek No:	3
Şekil No:	6
Dönemi:	XX. Yüzyılın İkinci Yarısı
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah.16007. Sk. No: 7
İnceleme Tarihi:	14.07.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Enikli Kapı
Teknik:	Dövme Sac
Üslup	Geometrik kompozisyon
Motif	Damla Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En X Boy):	30 x 20 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı yüzeyinin üzerine kabara çivilerle damla motifi yapılmıştır. Art arda sıralanmış damla motifinin başlangıç bölümüne dövme demirden kare parçası yerleştirilmiştir. Su (Damla) motifinin bolluk ve bereketin işareti olmasından dolayı kapının alın kısmına damla motifinin yapıldığı değerlendirilmektedir.

Şekil 6. : Metal Enikli Kapı (Polat, 2015).

Şekil 7. : 6 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 4.4 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	4
Şekil No	8
Dönemi	19. Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah. Ş. Çuhadar Ali Cad No: 22
İnceleme Tarihi:	09.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Çift Kanatlı Kapı
Teknik:	Dövme Sac
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Ayyıldız
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En X Boy):	190 x165
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

İki kanatlı kapı yüzeyinin her yüzeyine ayyıldız motifi sıralı halde kabara çivileriyle yerleştirilmiştir. Her iki kanatta bulunan yıldızların orta alanında birer adet kabare çivisiyle nokta oluşturulmuştur.

Şekil 8. : Çift kanatlı Sac kapı (Polat, 2016).

Şekil 9. : 8 Nolu Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 5.5 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	5
Şekil No:	10
Dönemi:	XX. Yüzyıl ilk çeyreği
Bulunduğu Yer:	Şehit Evliya Cad. Aladan Sk. No: 1
İnceleme Tarihi:	07.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Sac Dövme
Üslup:	Serbest Bitkisel
Motif:	Çiçek Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	30 x 25 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Düz kasaya sahip çift kanatlı kapının yüzeyine (X) şeklinde kabara çivileriyle geometrik bir alan oluşturulmuştur. Her bir kapı kanadının üst sağ ve sol köşesine (kaş bölümü) kabara çivisiyle palmet motifi yapılmıştır. Kapı sövesinin üst bölümüne yerleştirilen ahşap silme üzerinde karanfil motifi baştanbaşa tekrarlanmıştır. Ayrıca kapı üzerindeki aydınlatma penceresini çevreleyen pervazda üç sıra bordür oluşturulmuştur. Bunların içerisine sitalize palmet iki sıra halinde dizilmiştir. Orta sıraya ise tersten karanfil motifi yerleştirilmiştir.

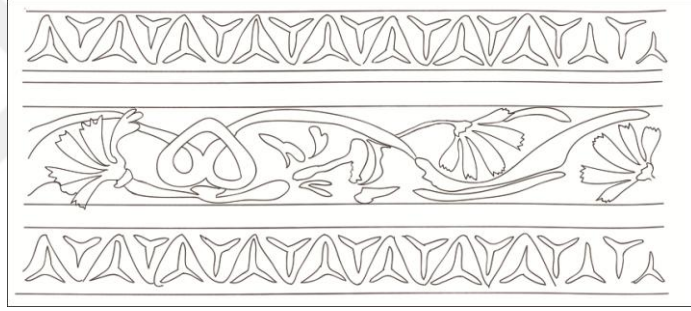
Şekil 10. : Çift Kanatlı Sac Kapı (Polat, 2016).

Şekil 11. : 10 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2015).

Şekil 12. : 10 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

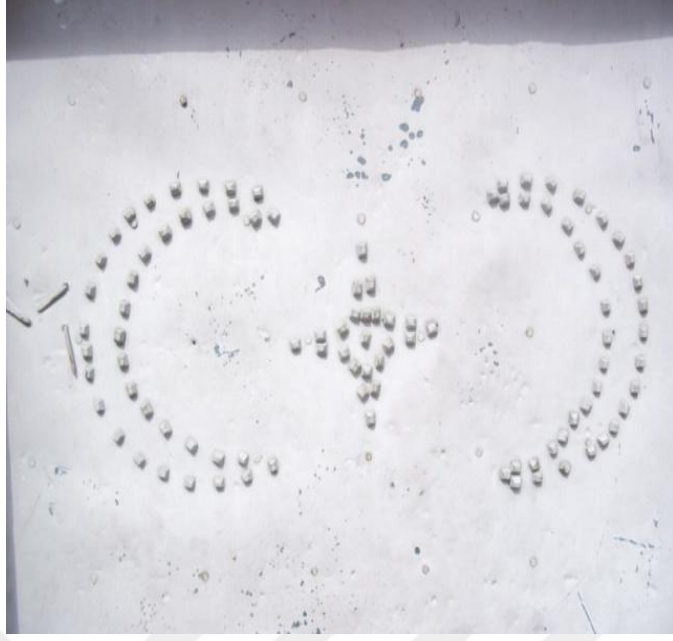
Şekil 13. : 10 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 6.6 Nolu Örnek Bilgileri

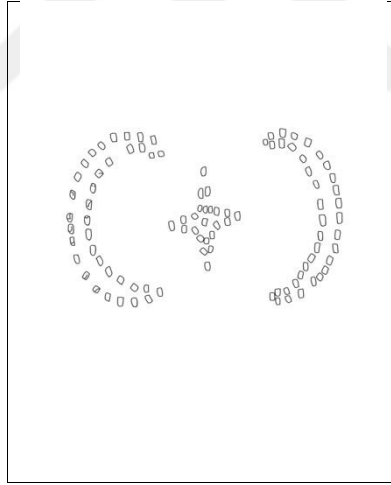
Örnek No:	6
Şekil No:	14
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Yarısı
Bulunduğu Yer:	Senem Ayşe Mah. Yüzbaşı Mahmut Bey Cad. No: 83
İnceleme Tarihi:	06.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Sac Dövme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Karşılıklı Çift Hilal ve Dört Kollu Yıldız Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	65 X 40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

İki kanatlı kapı yüzeyinin sağ ve sol tarafına karşılıklı hilal, ortada ise yıldız motifi yerleştirilmiştir. Ay ve yıldızdan oluşan simetrik kompozisyon stilize edilmiştir. Bu kompozisyonda yıldız motifi dört koldan oluşmaktadır. Şekil 25’de bulunan yıldız motifinde olduğu gibi yıldızın ortasına kabara çivisi yerleştirilmiştir.

Şekil 14. : Çift Hilal Motifi (Polat, 2015).

Şekil 15. : 14 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 7.7 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	7
Şekil No:	16
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	İsa Divanlı Mah. Millîş Nuri Cad. No: 40
İnceleme Tarihi:	07.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Dövme Sac
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Ayyıldız motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	90 X 50 cm.
Durumu:	Sağlam

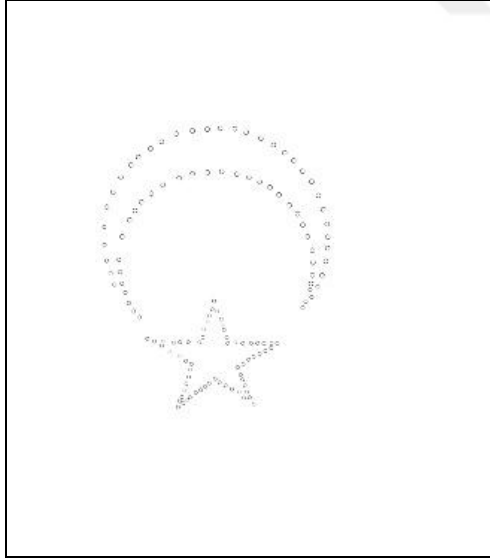
Kompozisyon:

Kapı cephesinde yapılan süslemede kabara çivi kullanılmıştır. Cepheye yerleştirilen ayyıldız motifinde kapının sağ ve sol kenar alanına 15 cm. mesafe bırakılarak bir kompozisyon oluşturulmuştur.

Kapı yüzeyinde var olan süsleme sanat tarihi açısından bir tarihlendirmeye sahip olmasa da, kapı yüzeyindeki ayyıldız motifi işçilik bakımından geçmişle bağlantıyı sağlayan “Ünik” bir eser olduğu değerlendirilmektedir.

Şekil 16. : Metal Ayyıldız Motifi (Polat, 2015).

Şekil 17. : 16 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 8.8 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	35
Şekil No:	18
Dönemi:	XX. yüzyıl ilk çeyreği
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah.75009 Sok. No.4
İnceleme Tarihi:	22.03.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Dövme Sac
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Lamba Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	85 X 65 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kesme taştan yapılmış kemerli kapıya sahip konutun tek kanatlı kapısı süsleme özelliği bakımından incelemeye değer bir yapıdadır. Kapının etrafına çift sıra halinde kabara çivisinden kuşak çevrelemiştir. Kapının orta kısmında etrafa ışık saçan stilize olmuş gaz lambası yer almaktadır. Lambanın etrafını bir kuşak halinde kabara çivilerinden yapılan yaprak motifi görülmektedir.

Şekil 18. : Tek Kanatlı Sac Kapı (Polat, 2015).

Şekil 19. : 18 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 9. 9 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	9
Şekil No:	20
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. 16007 Sk. No:7
İnceleme Tarihi:	26.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Dövme Sac
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Baklava Dilimi ve Çiçek Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	110X85 cm
Durumu:	Kullanılmıyor

Kompozisyon:

Tek kanatlı kapının cephesinde dört kollu papatya motifi bulunmaktadır. Motifin etrafında aşağı ve yukarıya doğru uzatılmış diyagonal ikili, kabara çivilerle oluşturulmuştur. Kompozisyon bu haliyle madalyon şeklindedir.

Şekil 20. : Tek kanatlı Sac Kapı (Polat, 2015).

Çizelge 10.10 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	13
Şekil No:	21
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	İsa Divanlı Mah. 35013. Sokak No: 22
İnceleme Tarihi:	28.08.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap Geçirme /Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Yaşam Motifi
Malzemesi:	Ahşap/Metal
Boyutları (En x Boy):	55X35 cm
Durumu:	Kullanılmıyor

Kompozisyon:

Çift kanatlı ahşap kapının kilit hizasında demir dövme tekniğinde kuşak oluşturulmuştur. Kuşağın her iki ucunda yürek motifi vardır. Kapının sağ kanadında bulunan büyük ve küçük yürek motifi birbirine bağlıdır.

Şekil 21. : Göbek Süslemeli Çift Kanatlı Kapı (Polat, 2015).

Şekil 22. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Şekil 23. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Şeki 24. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Şekil 25. : 21 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 11.11 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	14
Şekil No:	26
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Ortaören Mah. No:23
İnceleme Tarihi:	27.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	190 X 165 cm
Durumu:	Kullanılmıyor

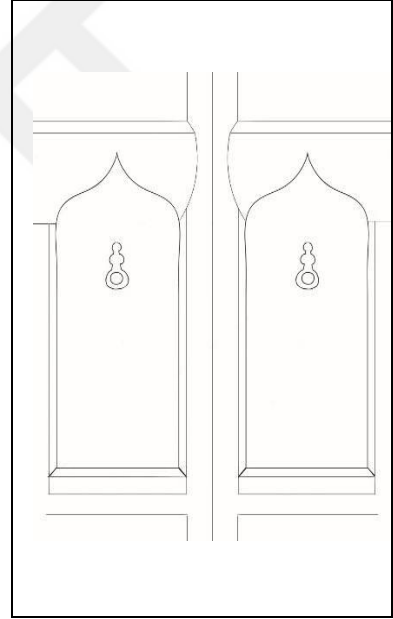
Kompozisyon:

Malzemesi ahşaptan olan çift kanatlı dikdörtgen şeklindeki kapıyı desteklemek için kurgulanan kafes kısımları dışarı taşırılmış, kafeslerin iç alanları mihrap şekline dönüştürülmüştür. Daha önce (Şekil 36)'da değerlendirilmesi yapılan “insan” motifi burada mihrap altında olduğu için “kandil motifi” olarak değerlendirilmiştir.

Eli belinde motifinin gelişim süreci içinde analı çocuk kompozisyonu olarak dövme demir tekniği ile yapılmıştır. Bunla birlikte metal üzerinde oyma tekniği uygulanarak süsleme unsurları oluşturulmuştur. Mihrap motifinin ortasına kandil motifi rapt edilmiştir.

Şekil 26. : Çift Kanatlı Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2015).

Şekil 27. : 26 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).
Çizim

Şekil 28. : 26 Nolu Örneğe Ait Detay

Çizelge 12.12 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	16
Şekil No:	29
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Beşler Mah. No: 27
İnceleme Tarihi:	25.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	130x90 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı cephesi 6 eşit kareye bölünmüş, her bir kapı kanadının süslemesi simetrik olarak diğer kapı kanadında tekrar edilmiştir. En üst ve en alt karelerdeki kısımlarda basit diyagonal çizgiler kullanılarak, kapının kilit alanının hizasındaki tabakalar içine elips oluşturacak basit rozetler çizilmiştir. Karelerin iç bordüründe sarmal halat şekli oluşturulmuştur.

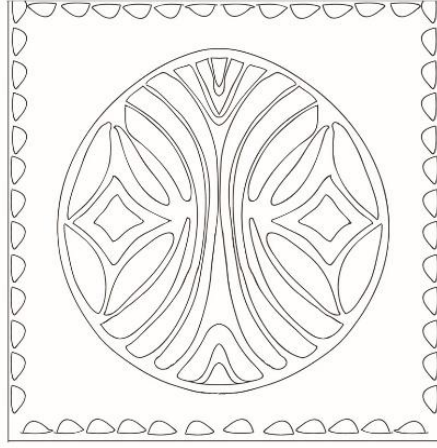
Şekil 29. : Çift Kanatlı Ahşap Kapı (Polat, 2014).

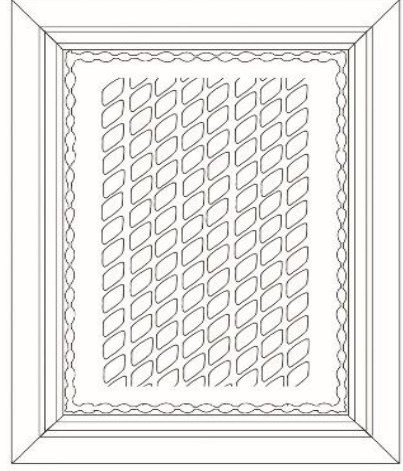
Şekil 30. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 31. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 32. :29 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Şekil 33. : 29 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 13.13 Nolu Örnek Bilgileri

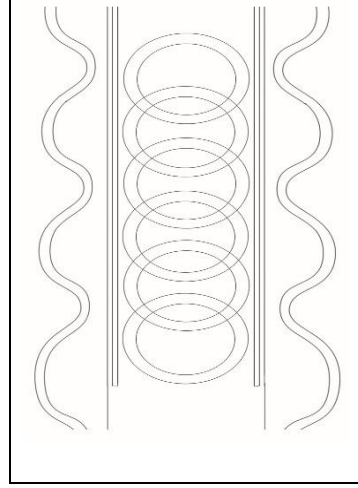
Örnek No:	17
Şekil No:	34
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Orta Ören Mah. No:27
İnceleme Tarihi:	06.25.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Halka Motifi
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	100 X 65cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı cephesinde iç içe geçmiş 6 adet halka sağ ve sol tarafından bordürlerle sınırlandırılmıştır. Merkezde bulunan halka motifinin etrafı kıvrımlı kanallar oluşturularak kapı yüzeyinde var olan boşluk süsleme ile kapatılmıştır.

Şekil 34. : Tek Kanatlı Ahşap Kapı (Polat, 2014).

Şekil 35. : 34 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016). Şekil 36. : 17 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 14.14 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	18
Şekil No:	37
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Orta Ören Mah. No:27
İnceleme Tarihi:	27.05.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Geçirme (Zıvana)
Üslup	Geometrik Kompozisyon
Motif	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	30x30 cm
Durumu:	Kullanılmıyor

Kompozisyon:

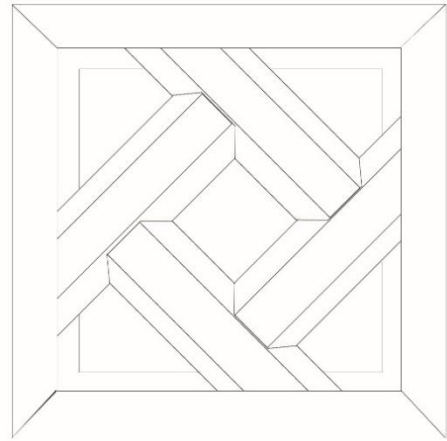
Tek kanatlı kapıda iç içe geçmiş halkalarla geometrik hatlar egemendir. Zıvanalı çıtalar kare oluşturacak şekilde kapı çerçevesine geçirilerek, bu yönüyle dekoratif bir görüntü sağlanmıştır.

Şekil 37. : Ahşap Tek Kanatlı Kapı (Polat, 2015).

Şekil 38. : 37 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015)

Şekil 39. : 37 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 15.15 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	19
Şekil No:	40
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Beştepe Mah. No: 27
İnceleme Tarihi:	27.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Madalyon
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	100 X 80 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı cephesi süsleme bakımından üç bölüme ayrılmış, orta kısımdaki baklava dilimi motifini kendi içinde rozetlerle çoğaltılarak, motif sağ ve sol alana oyma tekniği ile kazınmıştır.

Şekil 40. : Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2016).

Şekil 41. : 40 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2016)

Çizelge 16.16 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	16
Şekil No:	42
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Biçem Mah. No:27
İnceleme Tarihi:	27.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	100 x 85 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Tek kanatlı kapı yüzeyine geometrik çizgilerin egemen olduğu kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyon dikdörtgen kasa yüzeyine baklava dilimi şeklinde hatlar ahşap oyma yöntemiyle kanal oluşturularak işlenmiştir. Ahşap kapı boydan “dandan” motifiyle üç bölüme bölünerek, motifin içine metal saç yerleştirilmiştir.

Şekil 42. : Ahşap oyma kapı (Polat, 2016).

Çizelge 17.17 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	17
Şekil No:	43
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Biçem Mah. No: 27
İnceleme Tarihi:	27.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı
Teknik:	Ahşap İşleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Kum saati
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	100 x 80
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Tek kanatlı geometrik çizgilerin egemen olduğu dikdörtgen kasaya oluşturulmuş kapı ahşap yüzevidir. İki eşit tabakadan oluşan kapının birinci tabakasında baklava dilimi motifi, ikinci tabakada ise kum saati motifi bulunmaktadır. Kapı yüzeyindeki motifler ahşap oyma tekniğiyle işlenmiştir.

Şekil 43. : Ahşap Oyma Kapı (Polat, 2016).

Çizelge 18.18 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	18
Şekil No:	44
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Ekmekçi Mah. 22006 Sk. No: 11
İnceleme Tarihi:	27.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kavsara Alınlığı
Teknik:	Taş İşleme
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Hayvan, Çam Ağacı, Çiçek
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	35 x 25 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapının kemer kısmı bitkisel çam ağacı şeklindeki dikit ve sarkıt taşlardan oluşmaktadır. Taç kavsara alınlığının sağ ve sol alanlarında aslan ve maymun figürleri taş işleme tekniğiyle yapılmıştır. Kesme taşlardan oluşturulan kapı silmesi sütun başlığı şeklinde bitkisel olarak şekillendirilmiştir. Portalın iki tarafında bulunan payelerin başlıkları iyonik tarzda süslemelerle dolgulanmıştır (Şekil 64).

Yapının tehcir öncesinde Ermeni bir aileye ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır (K.K.Bindaloğlu:1961).

**Şekil 44. : Bitkisel ve Geometrik Kompozisyonun Bulunduğu Kapı Alınlığı
(Polat, 2014)**

Şekil 45. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 46. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 47. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 48. : 44 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Çizelge 19.19 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	19
Şekil No:	49
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Turan Mah. Şekerci Cad. No: 29
İnceleme Tarihi:	07.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Kemerli
Teknik:	Taş işleme
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan Motifi
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En X Boy):	170 x 40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Süslemenin kemer sırt kısmı dişi ve erkek şeklinde yerleştirilmiş insan figürü oluşturulmuştur. Dikit ve sarkıt taşlarının toplam sayısı 32 adettir. İnsan motifi formundaki taşlardan sarkıt olanı beyaz renkte kullanılmıştır.

Şekil 49. : Kapı Kemer (Polat, 2015).

Çizelge 20.20 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	20
Şekil No:	50
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. 16003 Sk. No: 30
İnceleme Tarihi:	07.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kilit taşı
Teknik:	Taş işleme
Üslup:	Bitkisel Kompozisyon
Motif:	Çiçek, Ayyıldız
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	45 x 40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı kemerinin kilit taşına vazo içinde bitkisel üslupta çiçek motifi yerleştirilmiştir. Çiçeğin dalları üçgen ayaklı vazanın bir bölümünü kapatacak şekilde aşağı doğru sarkmaktadır. Ayrıca kapının üst kemer köseliklerinde ayyıldız motifleri bulunmaktadır.

Şekil 50. : Kapı Alınlığı Taş Süsleme (Polat, 2015).

Şekil 51. : 50 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 21.21 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	21
Şekil No:	52
Dönemi	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Şehit Evliya Mah. Acemli Cad. No: 29
İnceleme Tarihi:	07.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kilit taşı
Teknik:	Taş İşleme
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	Yıldız
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En X Boy):	30-30 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dikdörtgen formunda tasarlanmış olan kapı, basık kemerle taçlandırılarak kemerin kilit taşında yıldız formu süsleme ögesi olarak kullanılmıştır.

Kilit taşına kare bir zemin oluşturularak, taş oyma tekniğiyle beş kollu yıldız formunda kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 52. : Yıldız Motifli Kilit Taşı (Polat, 2015).

Şekil 53. : 52 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 22. 22 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	22
Şekil No:	54
Dönemi.	19. Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Turan Mah. Bahtiyar Yokuşu No:37
İnceleme Tarihi:	06.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kilit taşı
Teknik:	Taş işleme
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Lale, Yaprak
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	35X40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kilit taşına lale motifi esas alınarak zıt yönlerde kuş motifi bitkisel formda yerleştirilmiştir. Süsleme, taş oyma tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Şekil 54. : Bitkisel Kompozisyon Kilit Taşı (Polat, 2015)

Çizelge 23.23 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	23
Şekil No:	55
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Şehit .Evliya Mah. Acemli Cad. No: 31
İnceleme Tarihi:	09.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kilit taşı
Teknik:	Taş işleme
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Papatya
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	40 X 40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kilit taşının merkezine bitkisel üslupta beş kollu papatya motifi yerleştirilmiştir. Motif madalyon içerisine taş oyma tekniği kullanılarak işlenmiştir.

Şekil 55. : Taş Oyma Kapı Kemer Süsü

Şekil 56. : 55 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 24. 24 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	24
Şekil No:	57
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Magralı Mah. Hanifi Canlı Cad. No: 11
İnceleme Tarihi:	19.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Lento Taşı
Teknik:	Taş İşleme
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Ayyıldız, Rüzgâr Gülü
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	190 x 40 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

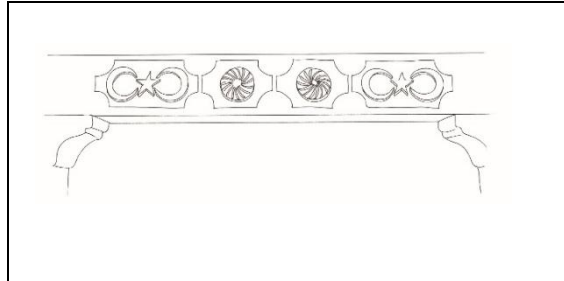
Lento alanının sağ ve sol tarafında çift hilal içinde yıldız motifi vardır. Orta kısımda ise 2 adet çarkı felek işlenmiştir. Sanat tarihi açısından tam olarak dönemi tespit edilememiş olsa da geçmiş dönemle bağlantısı nedeniyle üzerinde çalışılmaya değer görülmüştür.

Şekil 57. : Taş işlemeli Kapı Süsü (Polat, 2015).

Şekil 58. : 57 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015)

Şekil 59. : 57 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 25. 25 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	25
Şekil No:	60
Dönemi:	19.Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Yörükselim Mhl. Ş.Cuhadar Ali Cad No:30
İnceleme Tarihi:	06.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kavsara Alınlığı
Teknik:	Taş İşleme
Üslup:	Bitkisel Ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Nar
Malzemesi:	Taş
Boyutları (Çap):	35 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı kavsara cephesinde madalyon içinde nar şeklinde kompozisyon işlenmiştir. Kompozisyonun bir kısmı dış etkenlerden dolayı deforme olmuştur.

Şekil 60. : Taş İşleme Kapı Alınlık

Şekil 61. : 60 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat,2015).

Çizelge 26. 26 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	26
Şekil No:	62
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Gazipaşa Mah. 29012 Sk. No: 5
İnceleme Tarihi:	20.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Demir Döküm
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan Eli
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	20-15 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

İnsan eli formundaki kapı tokmağının bilek kısmında giysinin uç kısmı görülmektedir. Kumaşın üzerinde taneleri olan bir takı mevcuttur. Elin avuç kısmında yuvarlak bir top bulunmaktadır. Başparmak diğerlerine göre ayrı bir mesafede iken serçe parmağın yanındaki parmakta yüzük bulunmaktadır.

Şekil 62. : El Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014).

Çizelge 27.27 Nolu Örnek Bilgileri

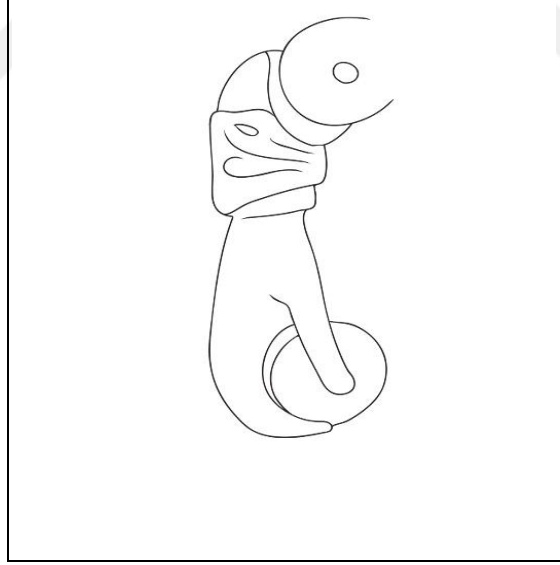
Örnek No:	27
Şekil No:	63
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Şehit Evliya Mah Sk. 65010 No: 7
İnceleme Tarihi:	06.05.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Demir-Tunç Döküm
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan Eli
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	12x7 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

El formu şeklinde olan kapı tokmağının avuç alanında yuvarlak bir top bulunmaktadır. Şekilde bilek kısmını saran giysinin uç bölümü görülmektedir. Başparmak diğerlerine göre ayrı bir mesafede durmaktadır. Bronz döküm tekniğinde yapılmıştır.

Şekil 63. : El Formunda Kapı Tokmağı

Şekil 64. : 63 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 28. 28 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	28
Şekil No:	65
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzi Paşa Mah.Şehit Çuhadar Ali Cad. No: 37
İnceleme Tarihi:	07.10.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı tokmağı
Teknik:	Tunç Döküm
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan Eli
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	12 x 8 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Avuç kısmında yuvarlak bir top bulunan el formu kapı tokmağının bilek kısmında giysi parçası görülmektedir. Bilekte tek sıralı inci takı mevcuttur. Diğer kapı tokmaklarından farklı olarak hem yüzük parmağında, hem de serçe parmağında yüzük bulunmaktadır.

Şekil 65. : El Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2015).

Çizelge 29. 29 Nolu Örnek Bilgileri

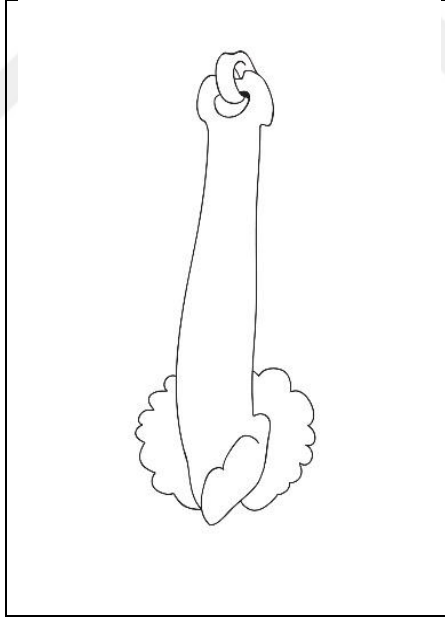
Örnek No:	29
Şekil No:	66
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Gazipaşa Mah. 29012 Sk. 4
İnceleme Tarihi:	08.09.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Demir Döküm
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Papatya
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15x7 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

İç bükey eğri şeklindeki kapı tokmağı monta yerinden başlayarak kapı gövdesine ters "L" harfi şeklinde birleştirilmiştir. Yatay dövme demir eğrinin bitiş noktasına ise baş kısım yerleştirilmiştir. Tokmakbaşının değdiği yere papatya motifli kabara yerleştirilmiştir. Baş ve gövde arasındaki ovallik kapı tokmağını kavranmasına yöneliktir.

Şekil 66. : İç Bükey Eğri Şeklinde Kapı Tokmağı (Polat, 2015).

Şekil 67. : 66 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 30.30 Nolu Örnek Bilgileri

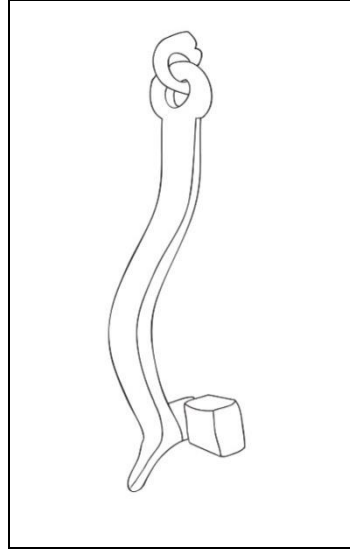
Örnek No:	30
Şekil No:	68
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. Hacı Osman Sk. No:108
İnceleme Tarihi:	07.08.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	“S” Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15 x 6 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dövme demirden yapılan kapı iç bükey eğri şeklindeki tokmağı monta edilen yüzeyden başlayarak, ters “S” harfinin yarım kısmı kullanılmış, demir eğrinin bitiş noktasına ise baş kısım yerleştirilmiş vaziyettedir. Tokmakbaşının değdiği yere kare biçiminde bir kabara yerleştirilerek sessin yüksek çıkması amaçlanmaktadır. Baş ve gövde arasındaki ovalik kapıyı çalan kimsenin kapı tokmağını kavramasını sağlamaya yöneliktir.

Şekil 68. : Ters “S” Kıvrımlı Kapı Tokmağı (Polat, 2015).

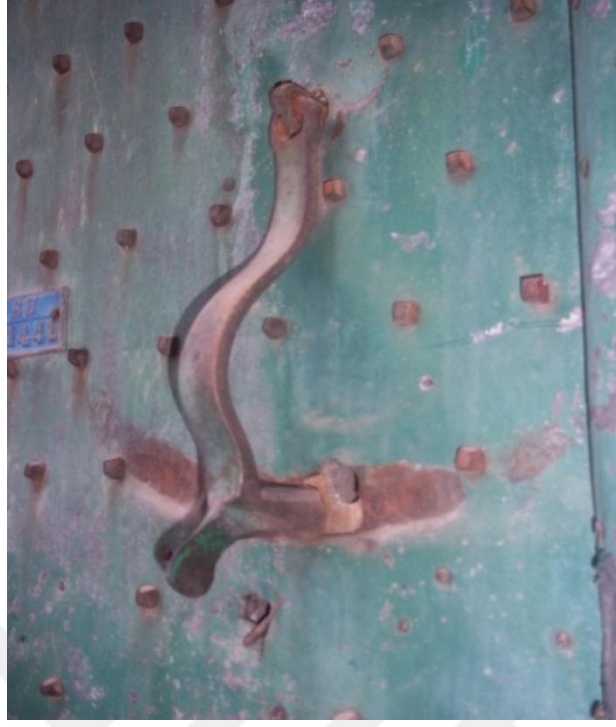
Şekil 69. : 68 Nolu Örneğe Ait Çizimi

Çizelge 31.31 Nolu Örnek Bilgileri

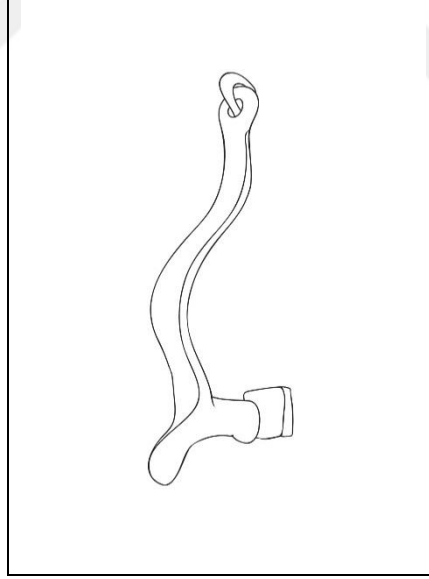
Örnek No:	31
Şekil No:	70
Dönemi:	19. Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Gazipaşa 29006 Sk. No: 19
İnceleme Tarihi:	28.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	“S” Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	17-5 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dövme demir tekniği ile yapılan iç bükey eğrili kapı tokmağı monta edilen yerinden başlayarak ters “S” harfi şeklinde tasarlanmıştır. Demir eğrinin bitiş noktasına ise baş kısım yerleştirilmiştir. Tokmakbaşının değdiği yere kare biçiminde bir kabara yerleştirilerek sessin yüksek çıkması sağlanmıştır. Baş ve gövde arasındaki ovallık kapıyı çalan kimsenin kapı tokmağını kavramasını sağlamaya yöneliktir.

Şekil 70. : Kapı Tokmağı (Polat, 2014).

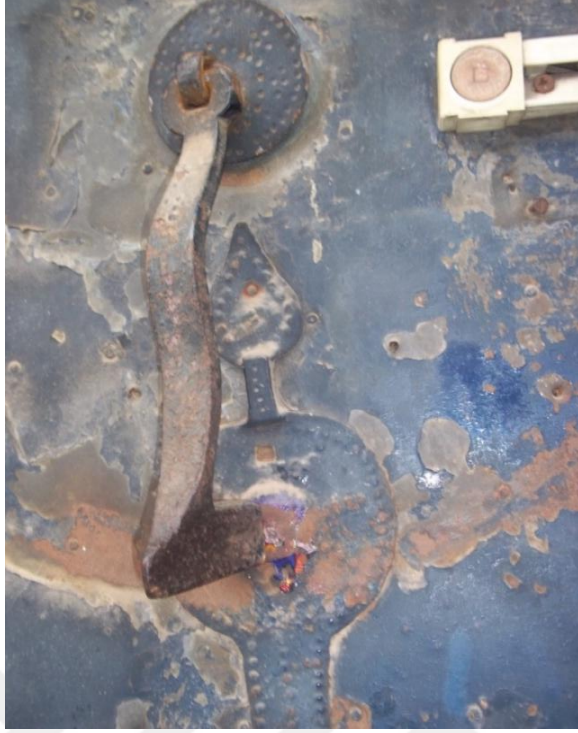
Şekil 71. : 70 Nolu Örneğe ait çizim

Çizelge 33.33 Nolu Örnek Bilgileri

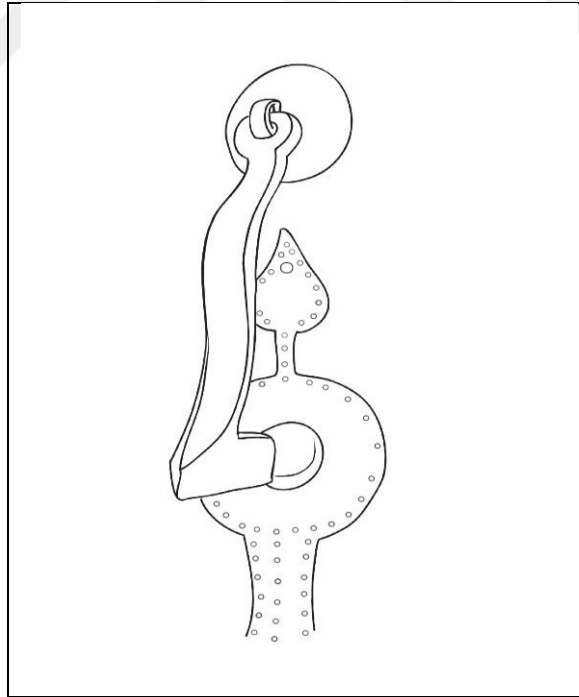
Örnek No:	33
Şekil No:	72
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzipaşa Mah. Çukuroba Cad. No: 43
İnceleme Tarihi:	22.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	17 x 8 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dövme demir tekniğiyle yapılmış olan kapı tokmağı monta edilen yerden başlayarak “L” harfi formunda uzantı oluşturmuştur. Demir eğrinin bitiş noktasına ise baş kısım yerleştirilmiştir. Tokmakbaşının değdiği kabara yerine insan motifli aynalık rapt edilmiştir. Baş ve gövde arasındaki ovallik kapı tokmağını kavramasını sağlamaya yöneliktir

Şekil 72. : Kapı Tokmağı

Şekil 73. : 72 Nolu Örneğe Ait Kapı Tokmağı

Çizelge 34. 34 Nolu Örnek Bilgileri

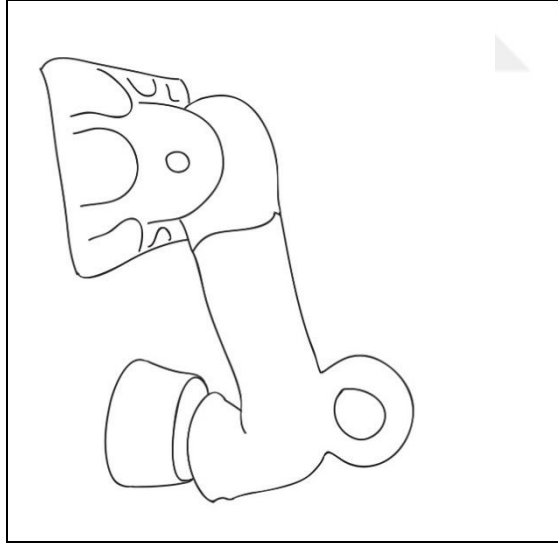
Örnek No:	34
Şekil No:	74
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Turan Mah. Hacı Osman Sok No: 3
İnceleme Tarihi:	24.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	“L” Motifi
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	12x5 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı tokmağı form olarak ters “L” biçimindedir. Baş kısım kapı tokmağını kullanan kimsenin kavramasını sağlamak için halka ile güçlendirilmiştir.

Şekil 74. : “L” Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014)

Şekil 75. : 74 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 35. 35 Nolu Örnek Bilgileri

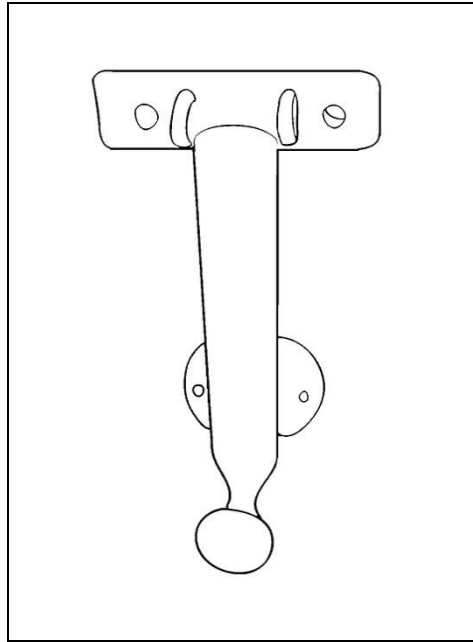
Örnek No:	35
Şekil No:	76
Dönemi:	XIX. Yüzyıl Son Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Turan Mah. 70013 Sk. No: 7
İnceleme Tarihi:	06.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15x 6 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı tokmağın düz demir uzantılı ve uç noktası ters “L” formundadır. “L” formunun uç bölümüne elle tutmak için topuz oluşturulmuştur

Şekil 76. : Ters “L” Formunda Topuz Başlı Kapı Tokmağı (Polat, 2014)

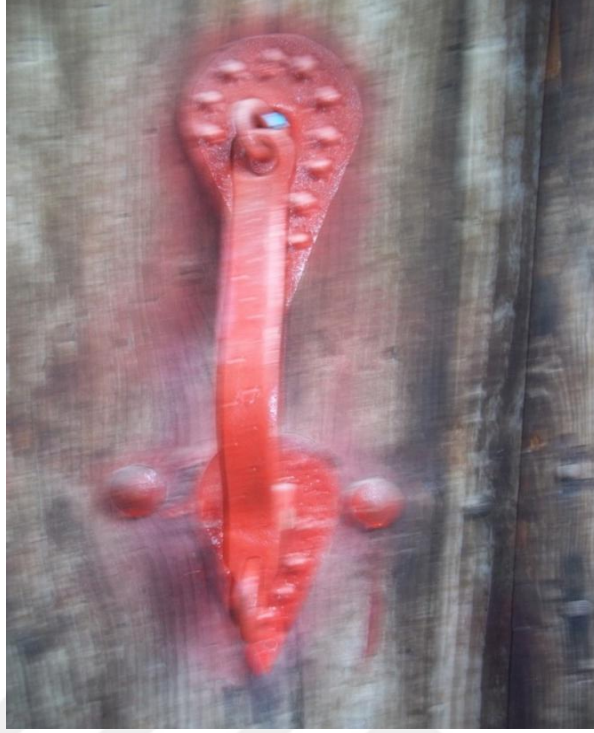
Şekil 77. : 76 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 36.36 Nolu Örnek Bilgileri

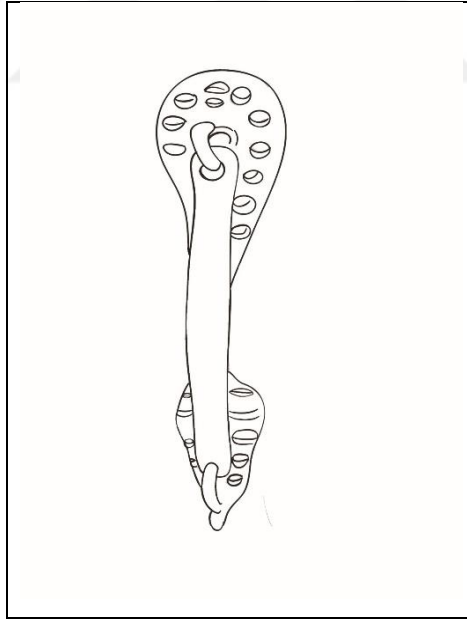
Örnek No:	36
Şekil No:	78
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Kurtuluş Mah. İklim Hatun Sk. Kapı No: 23
İnceleme Tarihi:	05.08.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15x 9 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Gövdenin zeminine diklemesine dövme demir tekniği ile yapılan büyük ve küçük yürek motifi yerleştirilmiştir. Kapı tokmağının baş ve gövde arasındaki yatay eğri kapı tokmağını kavramasına yöneliktir. Kapı gövdesine monta edilen kapı tokmağı ters "S" harfini ile oluşturulmuştur. Kapı tokmağının eğri bitiş noktasına ise yarım halka monta edilmiştir.

Şekil 78. : Yarım “S” Formunda Kapı Tokmağı (Polat, 2014)

Şekil 79. : 78 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 37.37 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	37
Şekil No:	80
Dönemi:	XX. yüzyıl ilk çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. 16004 Sk. No: 9
İnceleme Tarihi:	19.08.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Tokmağı
Teknik:	Dövme demir
Üslup:	Geometrik ve Bitkisel
Motif:	Çiçek
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15-8 cm.
Durumu:	Sağlam

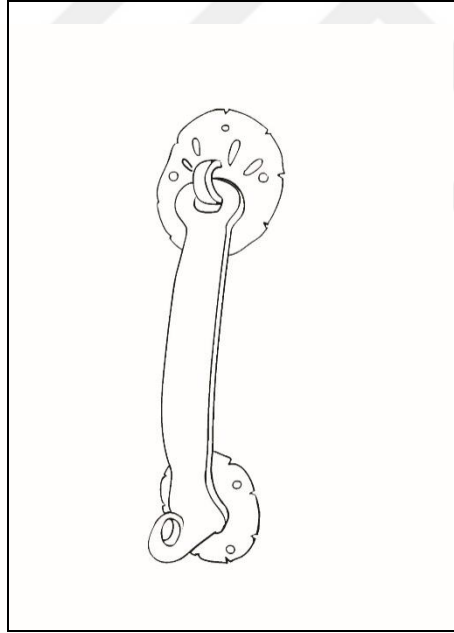
Kompozisyon:

Kapı tokmağı kapı gövdesine rapt edilen yerden başlayarak eğri bir şekil verilmiş, eğrinin bitiş noktasına ise yuvarlak bir kıvrım ile baş yerleştirilmiştir.

Tokmak gövdesinin zemine tutturulan alan ile tokmakbaşının değdiği yere bitkisel üslupta çiçek motifi kabara yerleştirilerek sessin yüksek çıkması sağlanmıştır.

Şekil 80. : Dikey Eğri Kapı Tokmağı (Polat, 2015)

Şekil 81. : 80 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 38. 38 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	38
Şekil No:	82
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. Hayrettin Dede Cad. No:33
İnceleme Tarihi:	20.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme demir
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	İnsan
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	17x 9 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Aynalığa monta edilen kapı halkasının zemini insan figürü kullanılmıştır. Giydirilmiş elbise görünümü verebilmek için noktalı çıkıntılarla bordür oluşturulmuştur.

Şekil 82. : Aynalığı İnsan Figürü olan Kapı Halkası (Polat, 2015).

Çizelge 39. 39 Nolu Örnek Bilgileri

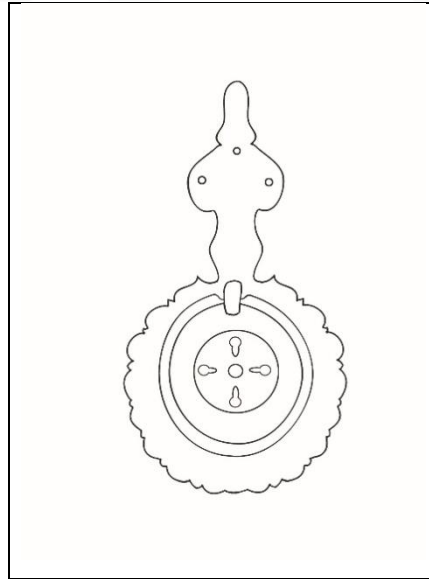
Örnek No:	39
Şekil No:	83
Dönemi:	XIX. Yüzyıl Son Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzipaşa Mah.27016 No:2
İnceleme Tarihi:	08.09.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	İnsan Figürü
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	19x9 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

İnsan figürü kapı gövdesine halka aynalığı olarak monta edilerek, Motif çevresi noktalı çıkıntılarla sınırlandırılmıştır. Formun gövdesine dört kollu yıldız motifi kabartma ve ajur tekniğinde yapılarak uygulama yoluna gidilmiştir.

Şekil 83. : Aynalı İnsan Figürlü Kapı Halkası (Polat, 2015).

Şekil 84. : 83 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 40.40 Nolu Örnek Bilgileri

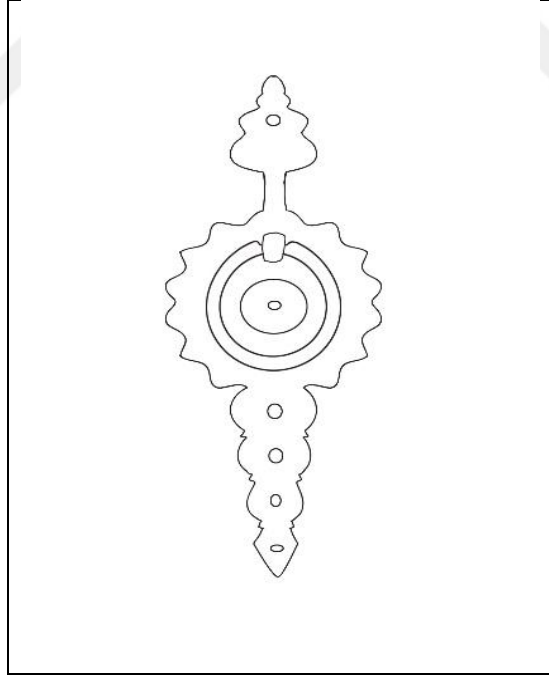
Örnek No:	40
Şekil No:	85
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzi Paşa Mah. 27019 Sok. No: 49
İnceleme Tarihi:	06.07. 2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	18x8 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı halkasının aynalık alanında dövme demir tekniğinde insan figürü kullanılmıştır. Kapı halkasının gövdesini oluşturulan madalyonu kuşatacak şekilde halka yapılmıştır.

Şekil 85. : Aynalığı İnsan Görümünde Olan Kapı Halkası (Polat, 2014)

Şekil 86. : 85 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 41.41 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	41
Şekil No:	87
Dönemi:	XX. Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Ekmekçi Mah. 22004 No: 24
İnceleme Tarihi:	22.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	18x8 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı halkasının aynalık bölümü insan figürlüdür. Aynalık gövdesine rapt edilen halka kabartma tekniği kullanılarak süslenmiştir.

Şekil 87. : Aynalıĝı Geometrik Olan Kapı Halkası (Polat, 2014).

Çizelge 42.42 Nolu Örnek Bilgileri

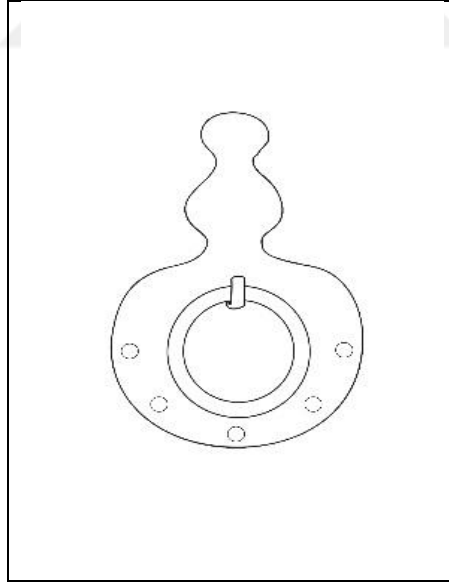
Örnek No:	42
Şekil No:	88
Dönemi:	XIX. Yüzyıl Son Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Emekçi Mah. 22004 Sok. No:33
İnceleme Tarihi:	05.08.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (En x Boy):	15x 8 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Mezar başı yahut derviş başı şeklinde tasarlanmış insan figürü motifi aynalığın orta kısmına yerleştirilmiştir. Madalyonun üst kısmına boyun ve baş görünümü bitişik madalyonlar ilave edilerek kompozisyon tamamlanmıştır.

Şekil 88. : İnsan Figürlü Kapı Halkası (Polat, 2014).

Şekil 89. : 88 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 43. 43 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	43
Şekil No:	90
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Emekçi Mhl 22004 Sok. No:33
İnceleme Tarihi:	05.08.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Metal
Boyutları (Çap):	15 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı halkasının bulunduğu aynalık zemin üstten bakıldığında çiçek motifi şeklindedir. Madalyon çıkıntısının etrafı yıldızlarla çevrilerek bir yükselti oluşturulmuştur.

Şekil 90. : Kapı Halkası (Polat,2014)

Çizelge 44. 44 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	44
Şekil No:	91
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Şehit Evliya Mah. Acemli Sk. No: 48
İnceleme Tarihi:	07.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Bronz Döküm
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	Güneş
Malzemesi:	Metal
Boyutları (Çap):	12 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapı halkası sade halkadan yapılmıştır. Halkayı barındıran ve bronz dökümden oluşturulan çok kollu yıldız motifi aynalık olarak kullanılmıştır.

Şekil 91. : Güneş Aynalı Halka (Polat, 2015).

Çizelge 45. 45 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	45
Şekil No:	92
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah.1631. Sk. No:9
İnceleme Tarihi:	28.05.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kapı Halkası
Teknik:	Dövme Demir
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Yaprak
Malzemesi:	Metal
Boyutları (Çap):	17 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Bitkisel üslupta yaprak motifli aynalık üzerine halka bölümü monte edilmiştir. Halka kısa kenarı dar olan dörtgen özelliğinde tasarlanmıştır. Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında tespit edilen kapı halkaları içinde halkası şekil itibariyle farklı özellikte olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir.

Şekil 92. : Kapı Halkası (Polat, 2015).

Çizelge 46. 46 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	46
Şekil No:	93
Dönemi:	XX. Yüzyıl
Bulunduğu Yer:	Tapkıran Mah. No:28
İnceleme Tarihi:	05.08.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Ocak Başı
Teknik:	Ahşap işleme
Üslup:	Geometrik
Motif:	-S-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	145x45
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ocak başının ters huni yahut külah şeklindeki davlumbazının külah bölümü yedi eşit parçadan oluşmaktadır. Davlumbazın yaşmak bölümü yatay “s” şeklinde olup işlemeli çıtalarla sınırlandırılmıştır.

Şekil 93. : Ocak Başı Davlumbazı (Polat, 2014).

Çizelge 47. 47 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	48
Şekil No:	94
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği Sonu
Bulunduğu Yer:	Kurtuluş Mahallesi 42016 No:5
İnceleme Tarihi:	05.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Baklava Dilimi
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	330 x.350 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Orta göbek madalyondan başlayarak tek sıra halinde ders boşluklarını dolduran çıtalar çapraz şekilde çakılarak iç içe geçen yarım baklava dilimi formunda süsleme yapılmıştır.

Şekil 94. : Çıta Tavan (Polat, 2015).

Çizelge 48. 48 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	48
Şekil No:	95
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Beştepe Köyü No: 27
İnceleme Tarihi:	26.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıtakari
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Çiçek
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	9x2 m.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Oda tavanında ahşap zemin üzerine bitkisel kompozisyon yapılmıştır. Altı kollu papatya şekli orta kısımda “serpme” şeklinde raport oluşturmaktadır. Tavan bitimini bordürler çevrelemektedir. Çiçek motifinin oluşturduğu mavi renkte bordür orta alanda gri renkte sırlanmıştır.

Şekil 95. : Çıtakari Tavan Kompozisyon (Polat, 2014).

Şekil 96. : 96 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2014)

Çizelge 49. 49 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	49
Şekil No:	97
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Bozlar Mah.Tapo Ağa Konağı
İnceleme Tarihi:	06.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Madalyon, Dandan
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	10x2 m.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Tavan alanına sıralı çیتالardan sıralı çatı oluşturulmuş, “dandan” motifi ile bordür yapılmıştır.

Şekil 97. : Tapo Ağanın Konut Girişİ Çıtakari Tavan SÜslemesi (Polat, 2014)

Çizelge 50. 50 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	50
Şekil No:	98
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği Sonu
Bulunduğu Yer:	Ali Dag Evi Kurtuluş Mah. 1785/3
İnceleme Tarihi:	20.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Yıldız
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	190 x 90 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Sekiz kollu çiçek motifi merkez alınmış, çıtalar diyaagonal bir şekilde sıralanarak baklava dilimi şeklindeki motifle kompozisyon tamamlanmıştır.

Şekil 98. : Çıta Tavan Kompozisyon (Polat, 2014)

Çizelge 51. 51 Nolu Örnek Bilgileri

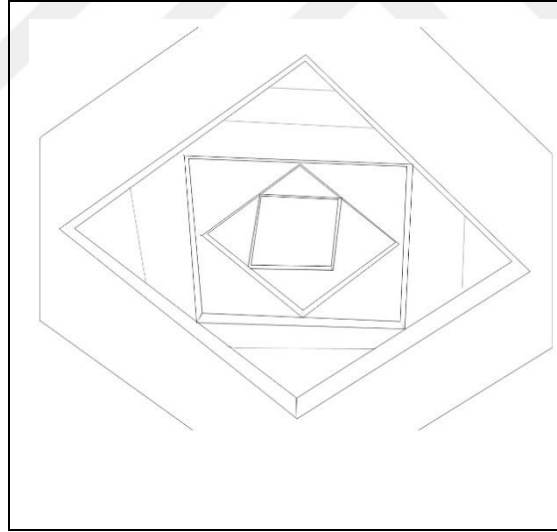
Örnek No:	51
Şekil No:	99
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Beştepe Mah.No.27
İnceleme Tarihi:	06.07.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Kırlangıç
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	80 x 80 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kırlangıç tavan merkezden başlayarak ahşap kirişlerle bindirmeler yardımıyla büyükten küçüğe doğru kare şekillerin oluşumudur. Dikdörtgen kesitli ahşap kirişlerle köşegenli bindirmeler yapılmıştır. Bindirmeli yükselen tavan en üstte kare şeklinde bir aydınlatma alanı ile son bulur. Konutlarda aydınlatma ve havalandırma amacıyla yapılmıştır. Doğu Anadolu Bölgesinde (Erzurum, Gümüşhane, Kars gibi bölgelerde ocak başı, mutfak gibi alanlarda yaygın olarak kullanılmaktadır).

Şekil 99. : Kırlangıç Tavan (Polat, 2014).

Şekil 100. : 100 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 52. 52 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	52
Şekil No:	101
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Yarısı
Bulunduğu Yer:	Kapı Çam Mah. No:38
İnceleme Tarihi:	06.07.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Tavan Göbeği
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	80 x 80 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dikdörtgen bir altlığa oluşturulan tavan göbeği bitkisel bir motiften yola çıkılarak mukarnas dizilimleri andıran sıralı sekiz kollu yıldız oluşturacak şekilde kademelenmektedir. Kademenin sonunda topuz şeklinde kabarıklar yerleştirilmiştir. Tavan göbeği nar motifi şeklindedir. Uç alana demir halka yerleştirilerek işlevsel hale getirilmiştir.

Şekil 101. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)

Çizelge 53. 53 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	53
Şekil No:	102
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Kapı Çam Mah. No:38
İnceleme Tarihi:	06.07.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Tavan Göbeği
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	80 x 80 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dairesel formadaki tavan göbeği aşağı sarkan topuzdan merkeze doğru kademelenmektedir. Birinci kademede lamba şekli tekrarlanırken ikinci ve üçüncü kademelerde bitkisel formlar tekrarlanarak kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 102. : Tavan Göbeği (Polat, 2014).

Çizelge 54. 54 Nolu Örnek Bilgileri

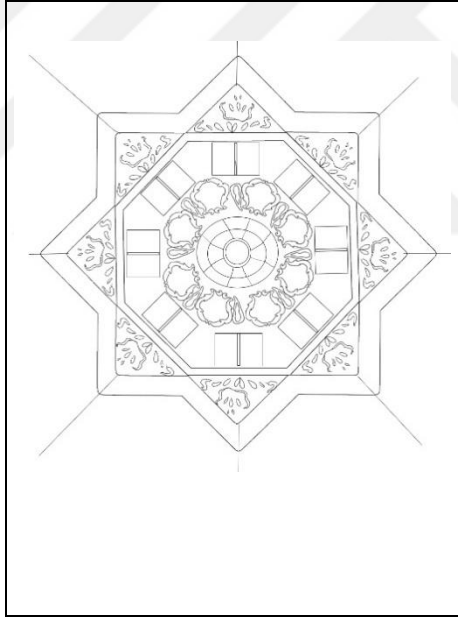
Örnek No:	54
Şekil No:	103
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Bozlar Mah. Tapo Ağa Konağı
İnceleme Tarihi:	06.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Tavan Göbeği
Teknik:	Ahşap oyma
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	140x140 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ahşap tavan üzerine geometrik olarak sekiz kollu yıldızın çevrelediği alanın ortasına ahşap sarkıt/nar motifinden yola çıkılarak sekizgen geçmeler yapılmıştır. Geometrik şebekeler arasına bitkisel motifler tekrarlanarak kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 103. : Tapo Ağa Konağının Misafir Odası Tavanı (Polat, 2014).

Şekil 104. : 103 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 54. 55 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	56
Şekil No:	105
Dönemi	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah. Lordlar konağı
İnceleme Tarihi:	05.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En xBoy):	120x 110 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ahşap tavan üzerine sekizgen geometrik şekillerin iç içe dizilmesiyle kompozisyon oluşturulmuştur. Sekizgen madalyonun içine kare olarak yan yana dizilmiş çıtalarla tabakalarla ikinci bir sekizgen madalyon yerleştirilmiştir. Merkez madalyonun içinde sarkıt bulunmaktadır.

Şekil 105. : Çita Tekniğinde Yapılmış Oda Tavanı (Polat, 2014).

Çizelge 56. 56 Nolu Örnek Bilgileri

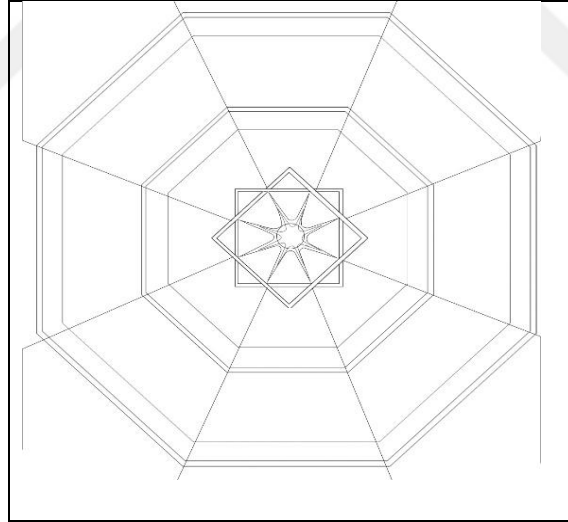
Örnek No:	57
Şekil No:	106
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Konutu Kurtuluş Mah. 1785/3
İnceleme Tarihi:	06.09.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıtakari
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Yıldız
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	230 x130 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Tavan yüzeyindeki yıldız motifinin etrafı köşe noktaları farklı yönlerde olacak şekilde iç içe geçirilmiş karelerle desteklenmiştir. Belirli ölçü aralıklarıyla çıtalar kendi içinde çoğalan sekizgen formu oluşturulmuştur.

Şekil 106. : Oda Tavanı Kompozisyon (Polat, 2014).

Şekil 107. : 107 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 57. 57 Nolu Örnek Bilgileri

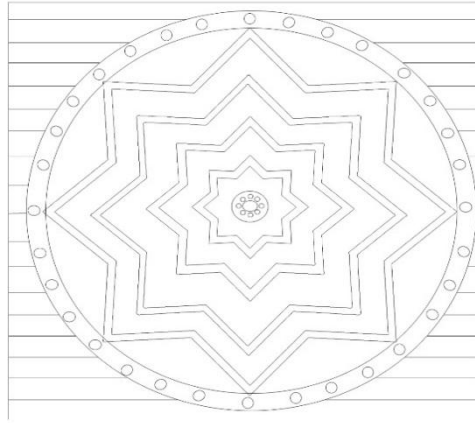
Örnek No:	57
Şekil No:	108
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Ekmekçi Mah. 22006 Sk. No: 11
İnceleme Tarihi:	16.16.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Yıldız
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları:	Çap 230
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Geometrik olarak merkez alınan yıldız madalyonun etrafı çıta şebekelerle çevrilmiştir. Dairesel bir formda sıralanan sekiz kollu yıldız şekilleri merkezden başlayarak dışa doğru geniş açılarla tekrarlanmıştır. Merkez madalyonun ortasından sarkıt çıkarılmıştır.

Şekil 108. : Çıta Tekniğinde Oda Tavan Göbeği (Polat, 2014).

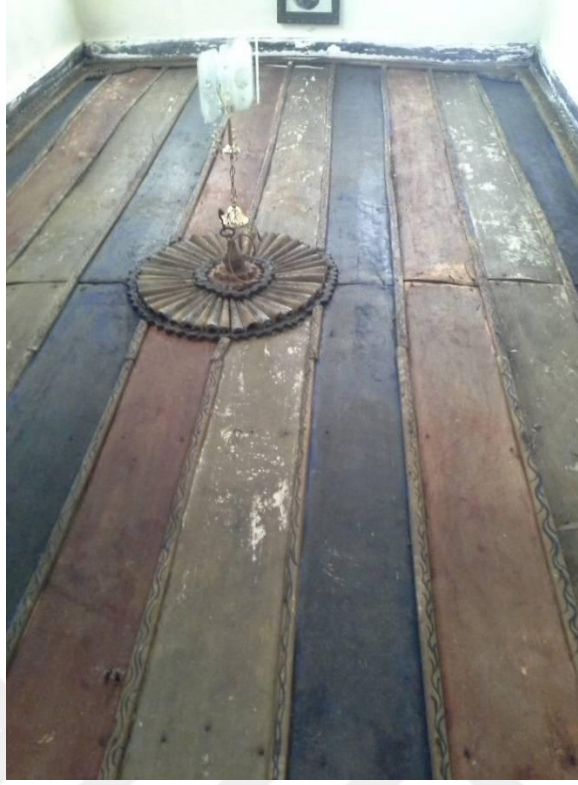
Şekil 109. : 109 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 58.58 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	58
Şekil No:	110
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Tapkıran Mah. No: 28
İnceleme Tarihi:	08.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Tavan Göbeği
Teknik:	Çıta
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En X Boy):	Çap 70 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ahşap üzerine merkezden başlayarak ışımsal şekilde oklardan güneş formu verilerek rozet oluşturulmuştur. 20 cm. uzunluğundaki çıtalar bir daire formunda dizilerek, orta alandan sarkıt bir çıkma verilmiştir. Tavan ile yan duvar arasına yerleştirilen ahşap dekoratif ile zikzaklarla şekillendirilmiştir. Köşe birleşiminde iki katmanlı çeyrek güneş bursu yerleştirilmiştir.

Şekil 110. : Tavan Göbeği (Polat, 2014)

Şekil 111. : 111 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014).

Şekil 112. : 111 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 20149)

Çizelge 59. 59 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	61
Şekil No:	113
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Tapkıran Mah. No 28
İnceleme Tarihi:	07.06.2014
Eserin Tanımsal Özelliği:	Tavan Göbeği
Teknik:	Çıta -Ahşap Oyma
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif.	Karanfil
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	310 x 285
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kayık tavan üzerinde tavan göbeği ahşap oyma ve çıta teknikleri kullanılarak oluşturulmuştur. Ajur tekniği ile oluşturulan merkezi madalyon karanfil motifinin sıralı tekrarı ile tamamlanmıştır.

Şekil 113. : Tavan Göbeği (Polat, 2014).

Şekil 114. : 114 Tavan Göbeği (Polat, 2014).

Çizelge 60.60 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	60
Şekil No:	115
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah. Lordlar Konağı
İnceleme Tarihi:	05.04.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Alçı
Üslup:	Bitkisel Kompozisyon
Motif:	Çiçek, Dal, Yaprak Motifi
Malzemesi:	Alçı Şebeke
Boyutları (Çap):	140 cm
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Alçı şebeke şeklinde yapılan çalışmada kompozisyon kubbe tavan içine yerleştirilmiştir. Merkezden başlayan yedi kollu çiçek motifi bağımsız gül motiflerince daire şeklinde çevirmektedir. Dallarda bulunan güllerle birlikte bir madalyon oluşturulmuştur.

Şekil 115. : Tavan Sisleme (Polat, 2015).

Çizelge 61. 61 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	63
Şekil No:	116
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Ali Dag Evi Kurtuluş Mah. 1785/3
İnceleme Tarihi:	08.05.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Oda Tavanı
Teknik:	Kabartma
Üslup:	Bitkisel Kompozisyon
Motif:	Gül, Yaprak
Malzemesi:	Beton
Boyutları (En x Boy):	90 x 90
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Merkezden başlayan bitkisel yaprak motifi bağımsız gül motiflerince daire şeklinde sıralanmıştır. Dış sınır üzerine yaprak ve güllerin oluşturulmasıyla kompozisyon tamamlanmıştır. Benzer bir çalışma Kurtuluş Mahallesiinde bulunan Lortlar konağında mevcuttur (Şekil 117).

Şekil 116. : Kubbe Tavan Kompozisyon (Polat, 2014)

Şekil 117. : 117 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2014)

Çizelge 62.62 Nolu Örnek Bilgileri

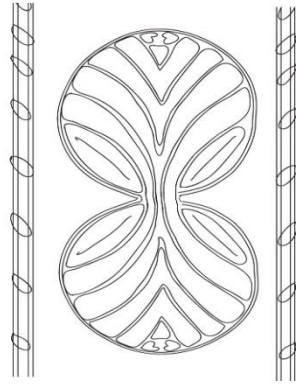
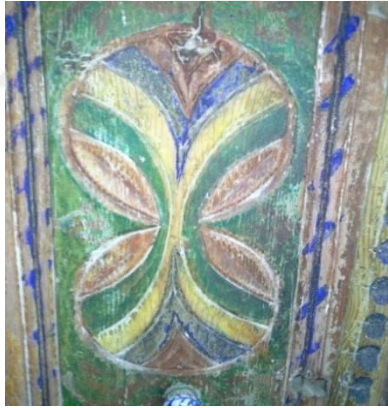
Örnek No:	62
Şekil No:	118
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Beşler Mah. No: 27
İnceleme Tarihi:	04.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Duvar dolabı
Teknik:	Ahşap oyma
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Madalyon
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En X Boy):	95-45 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Dolap kapak alanına dört adet madalyon yukardan aşağıya sıralanmıştır. Madalyonların içine pergel yardımıyla bitkisel şekiller oluşturulmuştur. Rozetleri çevreleyen bordürlerde kıvrım dalı şeklinde bitkisel motif yerleştirilmiştir. Süsleme yeşil, mavi ve sarı renklerinde boyanmıştır.

Şekil 118. : Ahşap Gömme Dolap (Polat, 2015).

Şekil 119. : 119 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2016). Şekil 120. : 119 Nolu Örneğe Ait Detay Çizim

Çizelge 63. 63 Nolu Örnek Bilgileri

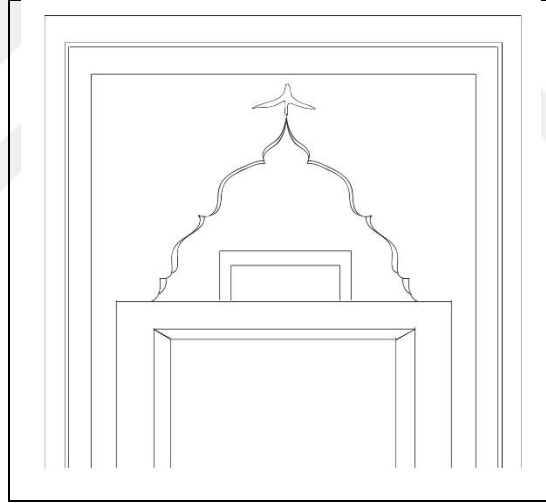
Örnek No:	63
Şekil No:	121
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah. Arif-i Paşa Konağı
İnceleme Tarihi:	06.08.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Ahşap dolap
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Bitkisel Kompozisyon
Motif:	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	130 x 65 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Duvar içerisine yerleştirilen ahşap dolap musandırasının alınlık bölümü dilimli kemer formunda palmet motifi esas alınarak şekillendirilmiştir.

Şekil 121. : Gömmе Duvar Dolabı (Polat, 2016).

Şekil 122. : 122 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 64.64 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	65
Şekil No:	123
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	25.06.2014
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Gömme dolap
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup	Bitkisel Kompozisyon
Motif	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	105 x 70 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Duvar içine ahşap dolap dikdörtgen şeklinde monta edilmiştir. Dolabın sağ ve sol köşelerine kaş olarak geometrik formda kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 123. : Oyma Dolap (Polat, 2016).

Çizelge 65.65 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	65
Şekil No:	124
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Yörük Selim Mah. Arif-i Paşa Konağı
İnceleme Tarihi:	27.05.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Mutfak Rafı
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Geometrik kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	190 x 35 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Mutfak rafı olarak kullanılan ahşap alanın yamaç bölümüne ahşap oyma tekniği ile yapılan çitalar yerleştirilmiştir.

Şekil 124. : Duvar Rafı (Polat, 2015).

Çizelge 66. 66 Nolu Örnek Bilgileri

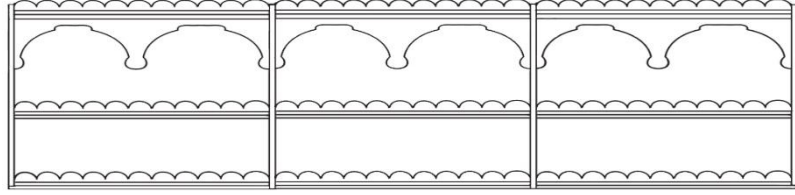
Örnek No:	66
Şekil No:	125
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Arıkanların Evi İsa Divanlı Mah.
İnceleme Tarihi:	25.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Raf
Eserin Tanımsal Özelliği:	Ahşap Mutfak Rafı
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	Kubbe Motifi
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	2.30-65
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Raf iki bölümden oluşmaktadır. Üst birinci bölüm alınlık kısmı yarım daireli ahşap zencerekten oluşmaktadır. Birinci bölüm kubbe motifiyle kendi içinde altı bölüme ayrılmıştır. İkinci bölüm ise geometrik şekillerle kapların dizilimine imkan sağlamak amaçlı süslenmiştir.

Şekil 125. : Kap Rafı (Polat, 2016).

Şekil 126. : 126 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 67. 67 Nolu Örnek Bilgileri

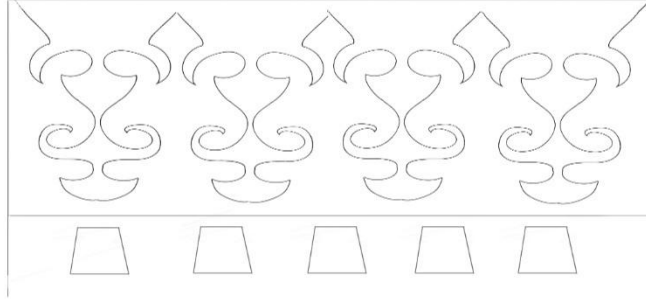
Örnek No:	67
Şekil No:	127
Dönemi	XX. Yüzyıl İkinci Yarısı
Bulunduğu Yer:	Göllüce Mah. Tombak Ahmet Konutu
İnceleme Tarihi:	05.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Raf
Eserin Tanımsal Özelliği:	Ahşap oyma mutfak rafı
Teknik:	Ahşap oyma
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik kompozisyon
Motif:	Lale
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	120 x 40 cm.
Durumu:	Kullanılmıyor

Kompozisyon:

Sıralı olarak dizilmiş lale/lotus motifi ile kompozisyon oluşturulmuştur. Kapların dizilimi için yapılan bölüm yoktur. Bu tür uygulamalar dekoratif maksatlı olmasının yanı sıra yapının mukavemetini artırma amaçlı yapılan düzenlemelerdir.

Şekil 127. : Raf Başı Süslemesi (Polat, 2016).

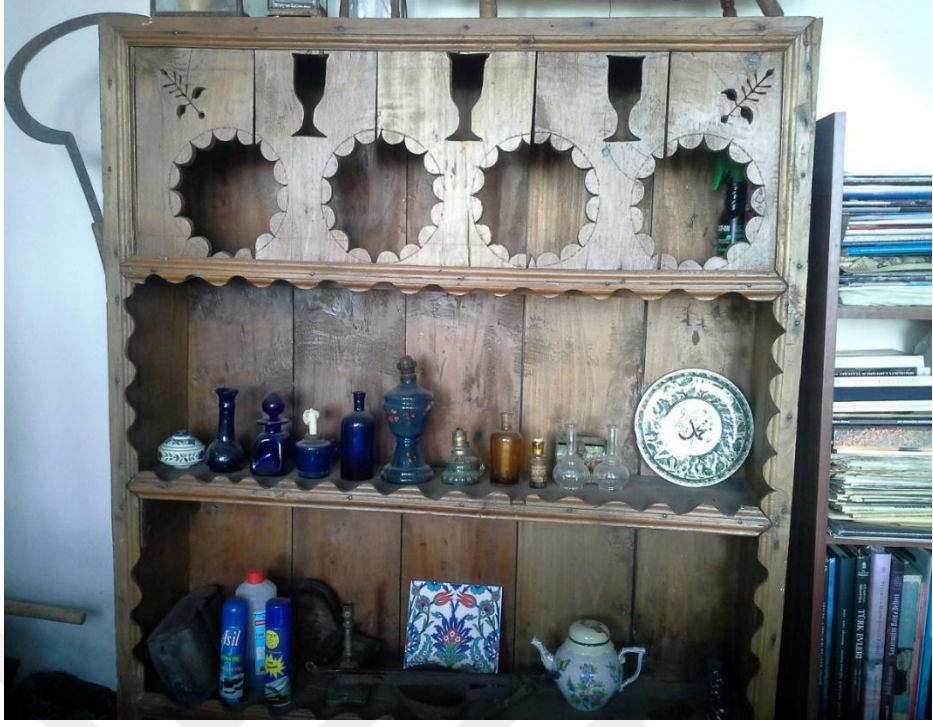
Şekil 128. : 128 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 68. 68 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	68
Şekil No:	130
Dönemi	XX. Yüzyıl İkinci Yarısı
Bulunduğu Yer:	Kapı Çam Mahallesi
İnceleme Tarihi:	05.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Raf
Eserin Tanımsal Özelliği:	Ahşap Oyma Mutfak Rafı
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	120x 40 cm.
Durumu:	Kullanılmıyor

Kompozisyon:

İki gözlü mutfak dolabı yan yana dizilmiş dört adet dairesel madalyon ve aralarda bardak motifi bulunmaktadır. Dolabın sağ ve sol kaş bölümünde bitkisel motif yer almaktadır.

Şekil 130. : Raf Başı Süslemesi (Polat, 2016).

Şekil 131. : 130 Nolu Örneğe Ait Detay, (Polat, 2016).

Çizelge 69. 69 Nolu Örnek Bilgileri

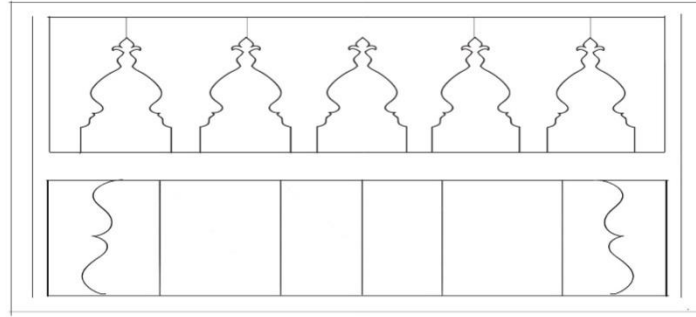
Örnek No:	69
Şekil No:	132
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	İsa Divanlı Mah. Arıkanlar Konutu
İnceleme Tarihi:	26.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Raf
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	190 x 65 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Raf iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm yan yana dizilmiş beş gözden oluşmaktadır. Palmetler ahşap oyma tekniğinden faydalanılarak yapılmıştır. Alt göz alanlar geometrik şekilde karşılıklı olarak yapılmıştır.

Şekil 132. : Palmet Başlıklı Mutfak Rafı (Polat, 2016).

Şekil 133. : 132 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 70.70 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	70
Şekil No:	134
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	İsa Divanlı Mah. Arıkanların Konutu
İnceleme Tarihi:	26.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Raf
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Serbest Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	190 x 65 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Mutfak duvarına monta edilmiş raf iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm yan yana dizilmiş beş gözden ibarettir. Üst alanda bulunan palmet motifi ahşap oyma tekniğinden faydalanılarak yapılmıştır. Alt gözün yan bölümü geometrik şekillidir.

Şekil 134. : Bitkisel Üslupta Yapılmış Mutfak Rafı (Polat, 2016).

Çizelge 71.71 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	71
Şekil No:	135
Dönemi:	XX. Yüzyıl Başı
Bulunduğu Yer:	İsa Divanlı Mah. Arıkanların Konutu
İnceleme Tarihi:	06.05.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Tağ (Niş)
Teknik:	Taş Oyma
Üslup	Geometrik Kompozisyon
Motif	-
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	65x 45 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Duvara oyulmuş şekilde tasarlanan niş (Tağ) Geometrik olarak miğfer başlığı şeklindeki çatısıyla dikkat çekmektedir.

Şekil 135. : Taş Duvar Tağı (Polat, 2016).

Çizelge 72 .72 Nolu Örnek Bilgileri

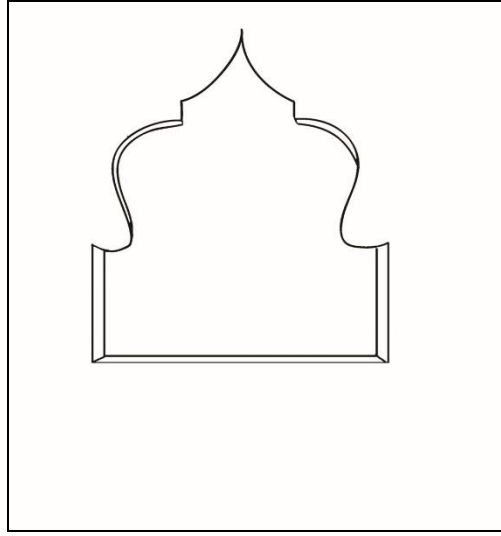
Örnek No:	72
Şekil No:	136
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Bozlar Mah. Tapo Ağa konağı
İnceleme Tarihi:	09.10.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Niş (Tağ)
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Geometrik Kompozisyon
Motif:	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	80 x 60 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ahşap niş miğfer başlığı şeklinde tasarlanmış olup, duvar içine yerleştirilmiştir. Üç adet ahşap tabakadan oluşmaktadır.

Şekil 136. : Ahşap Dolap (Polat, 2016).

Şekil 137. : 136 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 73. 73 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	73
Şekil No:	138
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Bozlar Mah.Tapo Ağa Konutu
İnceleme Tarihi:	08.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Yüklük
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup	-
Motif	-
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En X Boy):	2.80 -1.90 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Ahşap yüklüğün kapaklarının yüzeyi ve kapak üst bölümleri kemer taç yapılarak kompozisyon oluşturulmuştur.

Şekil 138. : Kapaklı Yüklük (Polat, 2016).

Çizelge 74.74 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	74
Şekil No:	139
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği Sonu
Bulunduğu Yer:	Divanlı Mah. 16004 Sk. No: 9
İnceleme Tarihi:	08.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Yüklük
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Bitkisel Kompozisyon
Motif:	Palmet
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	110 x175 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Kapaksız yüklüğün etrafı ahşap çitalarla çevrilmiştir. Oyma tekniği ile palmet motifi kaş olarak köşe çıkıntılarına işlenmiştir.

Şekil 139. : Palmet Köşeli Yüklük (Polat, 2015).

Şekil 140. : 139 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 75.75 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	76
Şekil No:	141
Dönemi:	XX. Yüzyıl Başı
Bulunduğu Yer:	Tapkıran Mah. No: 28
İnceleme Tarihi:	08.07.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Yüklük
Teknik:	Ahşap Oyma
Üslup:	Bitkisel ve Geometrik Kompozisyon
Motif:	Lale
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	135-220 cm.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Yüklük birbirine eşit çitaların yan yana dizilmesiyle oluşturulmuştur. Yüklük yanlarındaki direkler üzerinde ahşap oyma tekniğiyle lale motifi işlenmiştir.

Şekil 141. : Ahşap Yüklük (Polat, 2015).

Şekil 142. : 141 Nolu Örneğe Ait Detay (Polat, 2015).

Çizelge 76.76 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	76
Şekil No:	143
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	17.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kalem İşi
Teknik:	
Üslup	Bitkisel Kompozisyon
Motif	Karanfil, Yaprak
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Serbest fırça sistemiyle yapılan çalışmalar usta kişilerce çalışmanın yapıldığını gösterir. Bu anlamda nakkaşı hakkında bilgi yoktur.

Çalışma da egemen renk olmamakla birlikte zemin beyazdır. Bazı alanlarda ise oksit sarısıdır. Süslemelerde kullanılan renk sayısı 5 dir. Yeşil, kırmızı, mavi, kahverengi, sarı, renkleri kullanılmıştır. Süslemede zaman zaman bir rengin açık yahut koyu değerlerinde kullanıldığı görülmektedir. Zemin üzerine koruyucu tabakanın atılmamış olması nedeniyle renklerde açılmaların yaşandığı da görülmektedir. Merkezde bulunan Bezemede birbirine karşılıklı bakan karanfil motiflerinden sonra orta alanda kalp görünümünde dallarla oluşan kompozisyon görülmektedir.

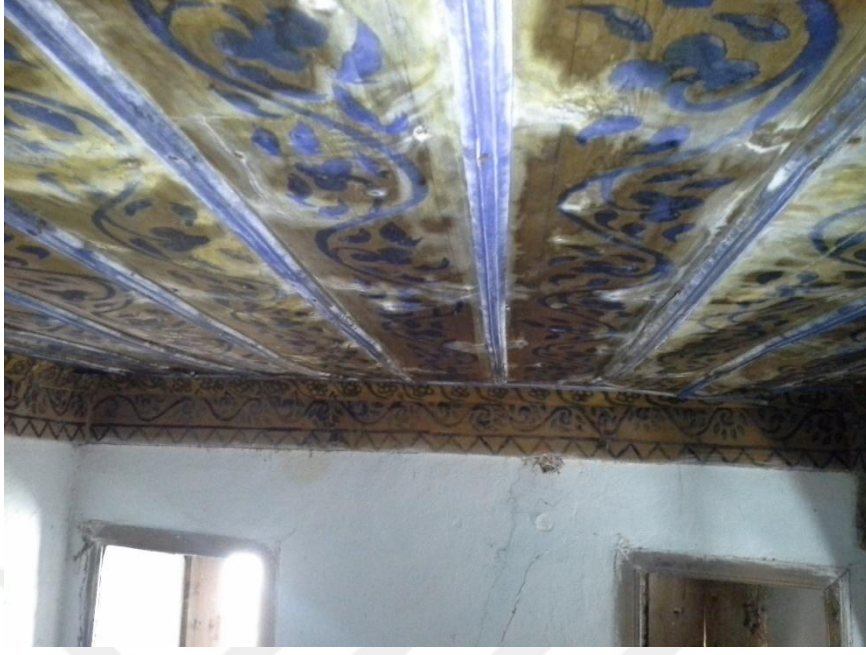
Şekil 143. : Kalem İşi (Polat, 2015).

Çizelge 77.77 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	77
Şekil No:	144
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	17.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kalem İşi
Teknik:	Kalem İşi
Üslup	Bitkisel Kompozisyon
Motif	Yaprak
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	4x4 m.
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Tavana yapılan kalem işi süslemesinin zemin dolgusuna oksit sarısı renk kullanılmış, Lacivert renginin tonlarıyla da kompozisyon oluşturulmuştur. Sıralı bordürlerin iç kısmına yerleştirilen bitkisel formlar kıvrım dallar ile ters düz yerleştirilmiştir. Böylece tekrar eden dekoratif bir tavan süslemesi elde edilmiştir. Yan duvar pervazlarında benzer şekilde bitkisel formda bezemeler mevcuttur.

Şekil 144. : Beştepe Mah. Omo Ağa Konağı Tavan Kalem İşi Süslemesi (Polat, 2015).

Çizelge 78.78 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	78
Şekil No:	145
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	17.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kalem İşi
Teknik:	Kalem İşi
Üslup	Bitkisel Kompozisyon
Motif	Yaprak, Kuş
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	400 x30
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Duvar pervazına yapılan kalem işi süslemesinin zemin dolgusuna oksit sarısı renk kullanılmış, lacivert renginin tonlarıyla da kompozisyon oluşturulmuştur. Sıralı bordürlerin iç kısmına yerleştirilen bitkisel formlar kıvrım dallar ile ters düz yerleştirilmiştir. Dallar arasına yerleştirilen kuş motifi yaprak motifi şeklinde kullanılmıştır.

Ŗekil 145. : Kalem İŖi Süsleme (Polat, 2015).

Çizelge 79.79 Nolu Örnek Bilgileri

Örnek No:	79
Şekil No:	146
Dönemi	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	17.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Kalem İşi
Teknik:	Kalem İşi
Üslup	Bitkisel Kompozisyon
Motif	Lotus
Malzemesi:	Ahşap
Boyutları (En x Boy):	90x50
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Odanın süpürgelik ve sedir sırtlığı olarak kullanılan ahşaptan yapılmış kenarlıklar bulunmaktadır. Ahşap tabakalar yan yana zıvanalı bir şekilde çıtalarla desteklenmiştir. Bu tabakalara “lotus” şeklinde kalem işi tekniğinde çizgisel kompozisyon oluşturulmuştur. Kompozisyonun zemini duvar boyunca sıralı olarak sade, ahşap rengi ve lotus formu ise yeşil, lotus rengi sade, zemin yeşil renginde yapılmıştır.

Şekil 146. : Kalem İşi Süsleme (Polat, 2015).

Şekil 147. : 146 Kalem İşi Süsleme Detay (Polat, 2015).

Çizelge 80. 80 Nolu Örnek Bilgileri

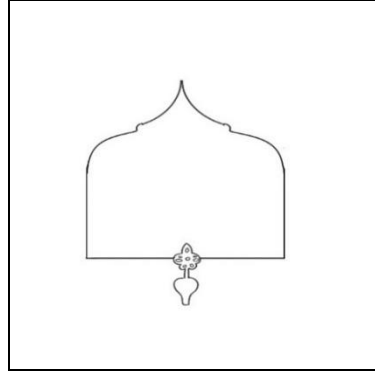
Örnek No:	80
Şekil No:	148
Dönemi:	XX. Yüzyıl İkinci Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Dedeoğlu Konağı
İnceleme Tarihi:	17.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Çeşme
Teknik:	Taş işleme
Üslup	Geometrik kompozisyon
Motif	-
Malzemesi:	Taş
Boyutları (En x Boy):	50x45
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon.

Avludan giriş katına çıkan merdiven altına yerleştirilen çeşmenin üzerine sabun, taş, bakraç gibi kullanım malzemelerini koymak amacıyla “tağ-niş” yerleştirilmiştir. Niş yukarı doğru sivri kemer oluşturacak şekilde dizayn edilmiştir.

Şekil 148. : Yalaklı Çeşme (Polat, 2016).

Şekil 149. : 148 Nolu Örneğe Ait Çizim

Çizelge 81. 81 Nolu Örnek Bilgileri

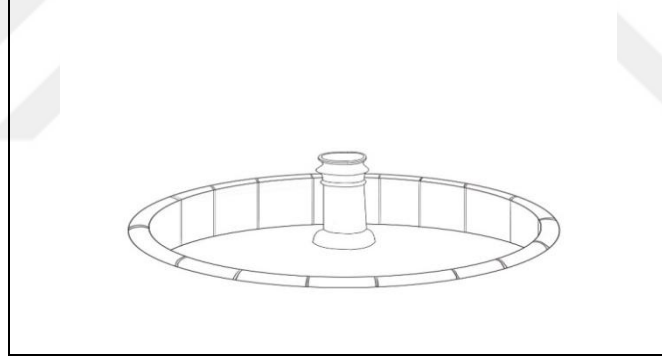
Örnek No:	81
Şekil No:	150
Dönemi:	XX. Yüzyıl İlk Çeyreği
Bulunduğu Yer:	Fevzipaşa Mahl. Çukuroba Cad. No: 4
İnceleme Tarihi:	07.06.2015
Üzerinde İnceleme Yapılan Eser:	Fıskiye
Teknik:	Taş Oyma
Üslup	Geometrik kompozisyon
Motif	-
Malzemesi:	Taş
Boyutları (Çap)	220
Durumu:	Sağlam

Kompozisyon:

Havuz ortasında bulunan fıskiyenin taş kaidesi yanlamasına tabak şeklinde oluklarla çevrilidir. Üst alan ile zemin çıkıntısı bir sarmal oluşturmaktadır.

Şekil 150. : Fiskiye (Polat, 2016).

Şekil 151. : 150 Nolu Örneğe Ait Çizim

VII. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Anadolu'da geleneksel konut kültürünün oluşumunda insanların sosyo-kültürel yapısı, bölgenin iklimi etkili olmuştur. Yöredeki yerel yapı malzemesine bağlı olarak konutlar şekillenmiş ve gelişmiştir. Kahramanmaraş geleneksel konutlarının gelişimi ve değişimi de sosyo kültürel yapı ve bölgesel şartlar etkili olmuştur.

Kentler, içinde barındırdığı sosyo-ekonomik, kültürel ve fiziksel özellikleriyle kültürel mirasın önemli unsurların başında gelmektedir. Anıtsal ve sivil mimari örnekleri, yerleşimler, geçmişin izlerini aktararak geçmiş hakkında ipuçları içermektedir. Bu anlamda Kahramanmaraş geleneksel konutları Osmanlı mimarisinin karakteristik unsurlarını ve geleneksel yaşam biçimini günümüze taşıyan alanların başında gelmektedir. Osmanlı döneminde ticaret kervanlarının, uğrak mekânlarından olan ve el sanatları alanında bir merkez olan Kahramanmaraş Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak kentin dokusunu korumuş olmasına rağmen değişen dünya şartları, kültürel anlayışlardaki değişimler nedeniyle geleneksel konut dokusu bozulmuştur.

Kahramanmaraş geleneksel konutları yapım özellikleri bakımından Akdeniz ikliminin etkisine maruz kalmıştır. Bir takım farklılıklarla bölgenin diğer alanlarında benzer özellikte konutlar görmek mümkündür. Bunla birlikte kış şartlarının biraz daha sert geçiyor olması Kahramanmaraş konutlarında farklılıkları beraberinde getirmiştir. Adana, Mersin gibi illerde pencereler daha geniş iken Kahramanmaraş geleneksel konutlarının pencere sistemi dardır. Kahramanmaraş bölgesinde orman alanlarının çokluğu nedeniyle geleneksel konutlarda ahşap etkeni fazla iken Kahramanmaraş'a komşu Antep ilinde orman alanlarının azlığı nedeniyle taş işçiliği ön plandadır.

Kahramanmaraş'ta geleneksel konutların mimariye bağlı süsleme özelliklerinin ele alındığı çalışma ile ekonomik, sosyal ve kültürel şartlara bağlı olarak geleneksel konutlarda süsleme kültürü üzerine birçok sonuç elde edilmiştir. Geleneksel konutlarının üslup ve teknik olarak birbirine benzer anlayışlarla yapıldığı görülmüştür. Süslemeler iç mimariden ziyade daha çok cephe düzenlemeleri üzerinde görülmektedir. Sayısal olarak cephe süslemeleri 46 addettir (Çizelge 1.). Bunlarda

alan olarak 20 adet kapı, 13 adet kapı tokmağı, 7 adet kapı halkası, 4 adet kilit taşı bulunmaktadır (Çizelge 6.). Süslemelerinde üzerinde çalışma yapılan konuya bağlı olarak iç oda düzenlemelerinde toplam süsleme sayısı 30 adettir (Çizelge 2.). İç mekan süslemelerinde alan olarak 4 adet tavan, 2 adet mutfak rafı, 5 adet oda dolabı, 8 adet taban göbeğı, 2 adet kalem işi, 2 yüklük, 6 adet ocak başı ve 2 adet niş bulunmaktadır (Çizelge 7.).

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında incelememize dahil, malzemesi demir olan süsleme alanı 2 adet olup, bunlar içerisinde kapı tokmağı ve kapı halkası sayısı 17 adettir.

Malzemesi taş olan süslemeler içerisinde 6 adet kapı kemeri, 5 adet kilit taşı, 4 adet ocak başı vardır.

Malzemesi ahşap olan süslemeler içerisinde geleneksel konut kapısı 12 adettir. Bununla birlikte 7 adet tavan, 4 adet raf, 3 adet dolap üzerine yapılan süsleme bulunmaktadır.

Metal / sac malzemesinin bir arada kullanıldığı süsleme özelliğı gösteren kapılardan 9 adet sac kapı tespit edilmiştir.

Kapılar üzerinde yapılan çalışmalarda herhangi bir üslup ve kurala bağlı kalınmadan serbest bir uygulama yapıldığı görülmektedir. Bu yönüyle Gaziantep, Şanlıurfa gibi yakın illere göre yerel kimlik taşıyan bir anlayış vardır. Geleneksel konutların ahşap kapılarında yapılan süslemeler daha çok oda kapılarında görülmüştür. Bu anlamda süsleme özelliklerinin görüldüğü oda kapısı sayısı 5 adettir.

Sac kaplamalı geleneksel konut kapılarında süsleme bakımından farklılık gösteren kapı sayısı 6 adettir. Bu kapılarda kullanılan motifler sayısal olarak 4 adet Ayyıldız motifi, 1 adet palmet motifi, 1 adet ise damla motifi şeklindedir.

Süslemelerde stilize bir motif anlayışından ziyade daha çok serbest özellik görülmektedir. Süslemelerde bitkisel anlamda ağaç, karanfil, lale ve papatya kullanılmıştır. Tespit edilen lale motifi sayısı 5 adettir. Bu sayının 3 adeti metal süsleme iken 2 adeti ahşap süslemedir. Geometrik biçimde yapılan ve kendi içinde kompozisyon endişesiyle basit bir şekilde oluşturulan süslemelerde diyagonal çizgili şekiller, insan, ayyıldız, koçbaşı, çiçek motifleri ön plandadır. Sayısal olarak 8 adet

ayyıldız, 9 adet insan, 1 adet karanfil, 1 adet narçiçeği, 3 adet lale, 3 adet palmet, 2 adet fener ve 9 adet çeşitli çiçek motifi (Çizelge 8) üzerinde çalışma yapılmıştır.

Üzerinde saha çalışması yapılan 60 farklı geleneksel konut tipinde tavan, pencere, yüklük, raf, kapı tokmağı, gibi geleneksel kültürün izlerini taşıyan özelliklerden en az birini taşıdığı tespit edilmiştir. Bu tespitler içinde sayısal olarak 19 adet enikli kapı şeklinin olduğu görülmüştür.

Üzerinde çalışma yapılan Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında cephe ve oda süslemelerinin yapım tarihlerinin XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında sayısal olarak çoğunlukta olduğu görülmüştür. 6 adet süsleme XIX. Yüzyıla, 78 adet süsleme ise XX. yüzyıla aittir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin yapmış olduğu çalışmalarla bazı konakların restorasyon yapılmış, bazıları ise koruma altına alınmıştır. Ne yazık ki konutlarda oturan insanlar korumayı barınma ihtiyaçlarının giderilmesi olarak değerlendirdiklerinden dolayı süslemelere gereken hassasiyeti gösterememişlerdir. Eski konutların günümüz şartlarına cevap vermemesi yahut maddi imkânsızlıklardan dolayı birçok konutun harabeye dönüştüğü görülmüştür. Bazı konutların “baba yadigârı” düşüncesiyle boş olarak bırakılmasından dolayı yıkılmaktadır. Bilinçsizce yapılan tadilatlar, günümüz şartlarına uyarlama çalışmaları, var olan süslemelerin bozulmasına, kaybolmasına neden olmuştur. Bu tür uygulamalar nedeniyle 10 adet enikli kapının yerinden söküldüğü, 5 adet kapı kemerinin sıva ile üzerinin kapatıldığı, 9 adet kapı tokmağı ve halkasının yerinde olmadığı görülmüştür.

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında merdivenler süsleme bakımından sadedir. Bu bakımdan örneklik teşkil etmesi düşüncesiyle 2 adet merdiven örneği çalışmaya dahil edilmiştir. Geleneksel konutlarının pencereleri bazen kapı girişlerinin sağına ve soluna taşmış, bazense kapı üzerinde aydınlatmaya yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Sofa alanlarında duvarın yarısını kaplayan pencereler diğer odalarında aydınlanmasına yardımcı olmaktadır. Geleneksel kimlik taşıyan pencere sayısı 5 adet olarak değerlendirilmiştir.

Dolaplar; geleneksel konutların genelinde bulunmaktadır. Dolapların kapak kısımlarında ya da üst alanlarında bitkisel motifli kubbe şeklinde boşlukların yoğun olduğu görülmüştür. Süsleme çalışması bulunan dolap sayısı 7 adettir.

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarında kullanılan kapı tokmakları ve halkalarında demir, nadiren de olsa tunç madeni kullanıldığı görülmektedir. Yapım tekniği olarak dövme demir tekniği sık kullanılmıştır. Bu anlamda 4 adet bronz, 12 adet demir dövme tekniğinde kapı halkası ve tokmağı tespit edilmiştir.

Geleneksel konutlarda süsleme tekniği bakımından kabartma, kazıma, ajur, teknikleri sıkça kullanılan teknikler arasındadır. Süslemelerin yapımında 5 adet kabartma, 5 adet ajur, 6 adet oyma, 8 adet kazıma tekniği kullanılmıştır.

Saha çalışmasında incelemesi yapılan kapı tokmakları ve kapı halkalarının biçim ve süsleme açısından fazla bir çeşitliliğinin olmadığı görülmüştür. Sıcak demir işçiliğinin yoğun olduğu Kahramanmaraş'ta konut aksesuarlarına ait süsleme özellikli unsurların fazla olmaması dikkat çekmektedir. Oysa Kahramanmaraş'ın Osmanlı döneminde kervan yolu üzerinde bulunması ve daha çok gelirini ticari anlamdaki faaliyetlerden karşılaması, çok kültürlü milletleri barındırması gibi nedenlerden dolayı süslemede zenginlik ve çeşitliliği de beraberinde getirmesi gerekmektedir.

Geleneksel konutlarında kullanılan kapı tokmakları ve kapı halkaları form olarak Gaziantep, Şanlıurfa'da bulunanlarla kısmi benzerlikler taşımaktadır. Bu benzerliği taşıyan kapı halkası ve tokmağı 4 adettir. Yapılan çalışmalarda kapı tokmakları ve kapı hakanlarında belirli bir tarihe rastlanmazken konutların yapım tarihleri ve döneminin özellikler baz alınarak kısmi değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Değişen değerlerle birlikte günümüzde kapı tokmakları ve kapı halkaları çağdaş yaşamın kurbanı olmuştur. Antikacıların hurda fiyatına yerlerinden çıkararak satın aldıkları bu objelerin yerlerinde korunmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Toplumun ortak miraslarından biri olan enikli kapının acilen koruma altına alınması gerekmektedir. Yeni yapılanma içinde sıkışıp kalan enikli kapıları demir kafesler, kalın camlarla kaplayarak gelecek kuşaklara aktarmak mümkündür. Böylece acık hava müzesine yönelik mahalleler oluşturup, turizm açısından yeni bir alan açmak imkânı da oluşacaktır.

Geleneksel Kahramanmaraş konutlarının doğrudan sokakla bağlantısı azdır. Konutların önce hayat alanı olarak kullanılan bahçeye, sonrada dış kapı yardımıyla sokağa açıldığı görülmüştür. Bu tip konut sayısı 24 adettir.

Başka şehirlerde olduğu gibi geleneksel Kahramanmaraş konutları da son zamanlarda yaşanan daha konforlu evlerde oturma endişesinden dolayı kendi kaderlerine terk edilmiştir. Bunla birlikte hızla çoğalan nüfus, yerleşim alanlarında yapılan değişiklikler, miras, gibi etkenler geleneksel konutları olumsuz yönde etkilemektedir.

Motif özellikleri bakımından Kahramanmaraş geleneksel konutlarında toplam 5 farklı motif tespit edilmiştir. Tespit edilen motif sayısı bakımından 5 farklı kapıda Ayyıldız motifi, 1 adet kapıda mihrap motifi 1 adet fener motifi, bir adet karanfil motifi, 1 adet damla motifi vardır (Çizelge 8.).

Ahşap süsleme özeliği gösteren süsleme elamanlar içerisinde en fazla ahşap süsleme özeliğinin görüldüğü alan 5 adet ile tavanlardır. Diğer taraftan tespit edilen en az ahşap süsleme alanı 2 adet ile yüklük olarak tespit edilmiştir.

Anadolu'da olduğu gibi kentleşme kültürünün etkisi Kahramanmaraş geleneksel konutlarının üzerinde de görülmektedir. Eski konutlar yıkılarak çok katlı binalar yapılmakta, kullanılan malzemenin ahşap olmasından dolayı dayanıksızlığı ve yangın tehlikesi yaşaması geleneksel konutlar açısından olumsuzluk oluşturmaktadır. Kahramanmaraş'ın geçmişte plansız yerleşiminden dolayı sokaklar arasındaki dar yollardan dolayı itfaiye müdahalesinde zorluklar yaşanmaktadır.

Kahramanmaraş yöresinde bulunan geleneksel konutların süsleme özelliklerinin korunmasına ve geleceğe taşınmasına başta Kültür Bakanlığı olmak üzere merkezi ve yerel yönetimin, sivil toplum kuruluşlarının ortak değerlere sahip çıkılması konusunda çaba gösterilmelidir. Kent dokusunun korunması amacıyla yıkılmaya yüz tutmuş konutların projelendirilerek canlandırılması ve koruma altına alınmasına yönelik çalışmaların sürdürülmesi gerekmektedir. Bu yolla gelecek nesillere bir döneme ait süsleme özelliklerindeki üslup gelenek ve inanç değerlerinin aktarılması devam edecektir.

VIII. BÖLÜM

ÇİZELGELER

Çizelge 1. Cephe Süslemeleri Bakımından İncelenen Kahramanmaraş Geleneksel Konutların Bulunduğu Yerler ve Süsleme Alanlarının Listesi

Sıra No	Mahalle	Cadde/Sokak	Kapı No:	Süslemenin Bulunduğu Alan
1	Fevzi Paşa	Çukuroba	47	Kapı
2	Fevzi Paşa Mah.	Çukuroba Cad.	45	Kapı
3	Divanlı Mah.	16007. Sokak	7	Kapı
4	Yörük Selim Mah.	Ş. Çuhada Ali Cad.	22	Kapı
5	Şehit Evliya Cad.	Aladan Sokak	1	Kapı
6	Senem Ayşe Mah.	Yüzbaşı Mahmut Bey Cad.	83	Kapı
7	İsa Divanlı Mah.	Mıllış Nuri Cad.	40	Kapı
8	Yörük Selim Mah.	75009 Sokak	4	Kapı
9	Divanlı Mah.	16007 Sokak	7	Kapı
10	İsa Divanlı Mah.	35013 Sokak	22	Kapı

Sıra No:	Mahalle	Cadde/Sokak	Kapı No:	Süslemenin Bulunduğu alan
11	Ortaören Mah.	---	23	Kapı
12	Beştepe Mah.	---	27	Kapı
13	Orta Ören Mah.	---	27	Kapı
14	Orta Ören Mah.	---	27	Kapı
15	Beştepe Mah.	---	29	Kapı
16	Biçen Mah.	---	47	Kapı
17	Biçen Mah.	---	47	Kapı
18	Ekmekçi Mah.	22006 Sokak	11	Kavsara alınlığı
19	Turan Mah.	Şekerci Cad.	29	Kapı Kemerli
20	Divanlı Mah.	16003 Sokak	No: 30	Kemer Kilit taşı
21	Şehit Evliya Mah.	Acemli Cad.	29	Kilit taşı

Sıra No:	Mahalle	Cadde/Sokak	Kapı No:	Süslemenin Bulunduğu alan
22	Turan Mah.	Bahtiyar Yokuşu	37	Kilit Taşı
23	Şehit Evliya Mah.	Acemli Cad.	31	Kilit Taşı
24	Magralı Mah.	Hanifi Canlı Cad.	11	Lento Taşı
25	Yörükselim Mah.	Ş.Cuhadar Ali Cad.	30	Kavsara
26	Gazipaşa Mah.	29012 Sokak	5	Kapı Tokmağı
27	Şehit Evliya Mah.	65010 Sokak	7	Kapı Tokmağı
28	Kurtuluş Mah.	İklime Hatun Sokak	23	Kapı Tokmağı
29	Divanlı Mah.	16004 Sokak	9	Kapı Tokmağı
30	Divanlı Mah.	Hayrettin Dede Cad.	33	Kapı Tokmağı

	Mahalle	Sokak/Cadde	No:	Süslemenin Bulunduğu alan
31	Fevzi Paşa Mah.	Şehit Çuhadar Ali	37	Kapı Tokmağı
32	Gazipaşa Mah.	29012 Sokak	4	Kapı Tokmağı
33	Divanlı Mah.	Hacı Osman Sokak	10	Kapı Tokmağı
34	Gazipaşa Mah.	29006 Sokak	19	Kapı Tokmağı
35	Fevzipaşa Mah.	Çukuroba Cad.	43	Kapı tokmağı
36	Turan Mah.	Hacı Osman Sokak	3	Kapı Tokmağı
37	Turan Mah.	70013 Sokak	7	Kapı Tokmağı
38	Fevzipaşa Mah.	27016 Sokak	2	Kapı Halkası
39	Fevzipaşa Mah.	27019 Sokak	49	Kapı Halkası
40	Ekmekçi Mah.	22004 Sokak	24	Kapı Halkası

Sıra No:	Mahalle:	Sokak/Cadde	Kapı No:	Süslemenin Bulunduğu alan
----------	----------	-------------	----------	---------------------------

41	Emekçi Mah.	22004 Sok.	33	Kapı Halkası
42	Göllüce Mah.	207 Sok.	11	Kapı halkası
43	Şehit Evliya Mah.	Acemli Sok.	48	Kapı Halkası

Çizelge 2. İç Mekân Bakımından İncelenen Kahramanmaraş Geleneksel Konutların Bulunduğu Yerler ve Süsleme Alanlarının Listesi

Sıra No	Mahalle	Sokak/Cadde	No	Süslemenin Bulunduğu Alan
1	Tapkıran Mah.	-	28	Ocak başı
2	Beştepe Mah.	-	27	Oda Tavan
3-Tapo Ağa K.	Bozlar Mah.	-	58	Oda Tavanı
4	Kapı çam Mah.	-	97	Tavan Göbeği
5	Kapı çam Mah.	-	97	Tavan Göbeği
6-Tapo Ağa K.	Bozlar Mah.	-	58	Oda tavanı
7-Lordlar K.	Yörük Selim Mah.	-	47	Oda Tavanı
8-Lordlar K.	Yörük Selim Mah.	-	47	Oda Tavanı
9	Kurtuluş Mah.	42016 Sokak	5	Oda Tavanı
10	Konutu Kurtuluş Mah.	1785 Sokak	3	Oda Tavanı
11-Ali Dağ Evi	Kurtuluş Mah.	1785 Sokak	3	Oda Tavanı

Sıra No	Mahalle	Sokak/Cadde		Süslemenin Bulunduğu Alan
12	Ekmekçi Mah.	22006 Sokak	11	Oda Tavanı
13	Beştepe Mah.	-	27	Oda Tavanı
13	Tapkiran Mah.	-	28	Tavan Göbeği
14	Tapkiran Mah.	-	28	Tavan Göbeği
14	Beştepe Mah	-	27	Ahşap Dolap
15-Arif-i Paşa Konağı	Yörük Selim Mah.	-	45	
16-Dedeoğlu Konağı	Divanlı Mah.	---	---	Ahşap Dolap
17-Arif-i Paşa Konağı	Yörük Selim Mah.	---	---	Ahşap Raf
18-Arıkanların Evi	İsa Divanlı Mah.	---	---	Ahşap Raf

19-Tombak Ahmet Konutu	Gaöllüce Mah.	—	27	Ahşap Raf
20-M.Adullah Ödemir	Kapı Çam	—	—	Mutfak Dolabı
21-Arılanların Konutu	İsa Divanlı Mah.	—	33	Mutfak Dolb.
22-Arılanların Konutu	İsa Divanlı Mah.	—	33	Niş
23-Tapo Ağa konağı	Bozlar Mah.	—	58	Niş
24-Tapo Ağa Konutu	Bozlar Mah.	—	58	Yüklük
25	Divanlı Mah.	16004 Sokak	9	Yüklük
26	Tapkıran Mah.	—	28	Yüklük
27	Beştepe mah	—	27	Kalem işi
27	Beştepe Mah	—	27	Kalem İşi

28	Beştepe Mah	—	27	Kalem İşi
29	Dedeoğlu Konağı	—	—	Çeşme
30	Fevzipaşa Mahl..	Çukuroba Cad	4	Fıskiye

Çizelge 3. İç Mekan Alanlarında Bulunan Süslemelerin Kahramanmaraş'ın Mahallelerine Göre Sayısal Olarak Dağılımı

Mahalleler	Tavan	Tavan Göbeği	Dolap	Raf	Ocak	K. İşi	Fıskiye	Çeşme	Niş	Yüklük
Kurtuluş	3									
Turan										
Şehit Evliya	1									
Senem A.										
Yörük S.	2		1	1						
Gazipaşa										
Ekmekçi	1	1								
Mağaralı										
Gazipaşa										
Beştepe	1	1	1		1	3				
Bozlar	2	1						1	1	2
Divanlı		1	1					1		1
Tapkıran		2			1	1				1
Kapıçam	2	2	1							
İ.Divanlı			3					1	1	

Çizelge 4. Dış Cephe Süslemelerinin Sayısal Olarak Kahramanmaraş'ın Mahallelerine Göre Dağılımı

Mahalleler	Kapı	Kapı Tokmağı	Kapı Halkası	Kemer	Kilit Taşı	Kavsara Alınlığı
Kurtuluş		1				
Turan	3	3			1	1
Şehit Evliya	1	1	2		1	
Senem Ayşe	1					
Yörük Selim	2					1
Gazipaşa		3				
Ekmekçi			2			1
Mağaralı					1	
Göllü		1	1			
Beştepe	2					
Bozlar	2					
Fevzi paşa	2	2	2			
Divanlı	2	3		1	1	
İsa Divanlı	2					
Orta ören	3		1			
Bicen	2					

Çizelge 5. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Bulunan Cephe ve İç Mekan Süslemelerinin Mahallelere Göre Toplam Dağılımı

Mahalleler	Adet
Kurtuluş	1
Turan	8
Şehit Evliya	5
Senem Ayşe	1
Yörük Selim	3
Gazipaşa	3
Ekmekçi	3
Mağaralı	1
Divanlı	7
Beşltepe	2
Bozlar	2
Fevzi paşa	6
İsa divanlı	2
Ortaören	2
Bicen	2

Çizelge 6. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Dış Cephe Süslemelerin Adet Dağılımı

Süsleme	Adet
Kapı	20
Kapı Kemerli	3
Kapı Tokmağı	13
Kapı Halkası	7
Kilit taşı	4

Çizelge 7. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında İç Mekan Oda Süslemeleri Adet Dağılımı

Eserler	Adet
T. Göbeği	8
Tavan	4
Dolap	7
Yüklük	2
Raf	2
Ocak Başı	5
Tağ	2
Toplam	30

Çizelge 8. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Mahallelere Göre Motiflerin Dağılımı

Mahalleler	Ayyıldız	Lale	Münh	Karanfil	İnsan	Fener	Yıldız	Çicek	Nar	Palmet
Kurtuluş							1	1		
Turan	3	1						1		
Şehit ev				1	2		2	1		1
SenemA.	1									
Yörük Selim	1					1	2			
Ortaören								2		
Ekmekçi					2		1	1		
Bicim						2				
Kapıçam		1	1				1		1	
Beştepe				1				2		2
Bozlar									1	
Divanlı					3					1
Tapkıran				1						1
Göllü		1	1							
İsa Divanlı	2							1		2
Fevzi paşa	1				2					1

Çizelge 9. Geleneksel Kahramanmaraş Konutlarında Mahallelere Göre Motif

Dağılımı

Mahalleler	Adet
Ekmekçi	4
Bicim	2
Kapıçam	4
Beştepe	5
Bozlar	1
Divanlı	4
Tapkiran	2
Göllü	2
İsa Divanlı	4
Fevzi paşa	4

KAYNAKÇA

AKKAN, Ş. (2006). **Isparta Yalvaç Kaş Mahallesi Geleneksel Konut Dokusu Koruma Ve Geliştirme Önerisi**, Ankara Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara

AKSOY, E. (1963). **Orta Mekan Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri**, Mimarlık Ve Sanat, Sayı 7.8, İstanbul

ALPARSLAN, Y. (2010). **Eski Kahramanmaraş'ta Örfler Adetler ve İçtimai Hayat**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

ANONİM, (1967). **Kahramanmaraş İl Yıllığı**, Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş

ANONİM, (1973). **Kahramanmaraş 1973 il Yıllığı**, Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş

ANONİM, (1986). **Süsleme Resmi ve Süsleme Tarihi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

ANONİM, (2001). **İslam Ansiklopedisi**, DİB, İstanbul

ANONİM, (2011). **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yay. Ankara

ANONİM, (2012). **Maraş Sivil Mimari Örnekleri**, Çetem Dergisi, Yıllık Tarih Araştırma Dergisi Sayı 10, Kahramanmaraş

ARSEVEN, Celal E. (1988). **Türk Sanatı**, Cem Yayınları, Ankara

ARSLAN, H. (2014). **Kahramanmaraş Sancağı**, Dulkadiroğlu Belediyesi, Kahramanmaraş

ATALAY, B. (2008). **Kahramanmaraş Tarihi Ve Coğrafyası**, Haz. İ.Gökhan-M. Karataş, Ukde Yayınlar, Kahramanmaraş

AYVAZOĞLU, B. (1982). **Aşk Estetiği**, Kapı Yayınları, İstanbul.

BAĞCI, S. (2004). “Osmanlı Mimarisinde Boyalı Nakışlar” Halil İnancık, **Osmanlı Uygarlığı Ansiklopedisi**, Kültür Bakanlığı, Ankara.

BAŞ, G. (2007). **Diyarbakır'daki İslam Dönemi Mimari Yapılarda Süslemeler**, Türk Tarih Kurumu, Ankara

BAŞ, U. A. (1982). ‘İzmir Evinde Kapı Bilimi,’ **Başarı**, İzmir.

BEKTAŞ, C. (1996). **Türk Evi**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

BESİM, A. (2008). **Maraş Tarihi Ve Coğrafyası**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

BEŞİR, A. (1996). **Geleneğin Direnişi**, Ötüken Yayınları, İstanbul

BEYSANOĞLU, Ş. (1999). **Kurulumundan Günümüze Kadar Diyarbakır Tarihi**, Diyarbakır Müze ve Şehir, İstanbul

BOZKURT, S. G. (2009). **19.YY.da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi**, İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

BÜYÜKMIHÇI, G. (2005). **Kayseri'de Yaşam ve Konut Kültürü**, Erciyes Üniv. Yay. Kayseri

CEŞMELİ, İ. (1999). **Kışlak Hazara Camii Ve Dört Eyvan Şemasının Asya'daki Erken Gelişmesi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

CEVDET, S. Emrullah K. (2010). **Geleneksel Mardin Evlerinde Ait Ahşap Kapıların İncelenmesi Kapılar**” Politeknik Dergisi, Cilt:13 Sayı: 4, Kayseri

CEZAR, M. (1977). **Anadolu Öncesi Türklerde Şehir Ve Mimarlık**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

ÇADIRCI, M. (1997). **Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal Ve Ekonomik Yapısı** TTK. Basım Evi, Ankara.

ÇAL, H. (1999). **Osmanlı Kapı Tokmakları Ve Kapı Halkaları**, Osmanlı Ansiklopedisi, Cilt 2 . Ankara

ÇAL, H. (1997). **Geleneksel Ayaş Evlerinin Kapıları ve Kapı Tokmakları**”, Ayaş, Ankara.

..... , (1999). **Afyon Şehrinin Kapı Tokmakları**, Vakıf ve Kültür, C.II, Ankara

..... , (1999). **Niğde’de Kapı Tokmakları**, Art Decor, İstanbul

..... , (2000). **Hatay Kapı Halkaları ve Tokmakları**, Ortadoğu’da Osmanlı Dönemi Kültür İzleri, Uluslar Arası Bilgi Şöleni, 25-27 Ekim, Hatay

ÇOKYİĞİT, Ç. (2005). **Kahramanmaraşlı Şeyh Oğlu Satılmışım Ben**, Edik, 49, Kahramanmaraş

DARAĞAC, A. (2012). **Taziynat**, Dia Cilt 41 S 79-83 **Diyanet Ansiklopedisi**, İstanbul

DEDEOĞLU, M. (1996). **Kahramanmaraş Ekonomisi**, Lazer Ofset, Ankara.

DEMİRCİ, D. (2011). **Isparta Evleri**, Isparta Valiliği, Isparta

DENKTAŞ, M. (2005). **Divriği'nin Kapı Tokmakları Ve Kapı Halkaları**, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı : 19 Yıl : /2 Kayseri

DOĞAN, A. (1999). **XIX Yüzyılın İkinci Yarısında Maraş**, Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Ensts. Doktora Tezi, Konya

DOĞAN, K. (2004). **Osmanlı Mimarlığı**, Osmanlı Uygarlığı, Haz: İnancık H, Gürsel R, Kültür Bakanlığı, Ankara.

DOĞANBAŞ, M. (1997).” **Amasya Evleri Ve Kapı Tokmakları**, Sanatsal Mozaik, 24, S.42

ELDEM, S.H. (1984). **Türk Evi** (Osmanlı Dönemi), Türkiye Anıt Çevre Turizmi Koruma Vakfı Yayınları, İstanbul.

ESİN, E. (2004). **Ejder Takının Simgeçiliği ve Kötülükten Koruyan Maske**, Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler, Ankara

ESMER, M.A. (1992). **Avanos'un Eski Türk Evleri**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara

EYCİL, A.(2010).**Yakın Çağda Kahramanmaraş**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

EYİCİL, A. (2001). “ **Kahramanmaraş İlinin Tarihçesi**”, **Ben Maraş'ı Böyle Gördüm**, Metin Şirikçi, Yusuf Basımevi, Ankara

GÜLÇİN, B. (2009). **19.YY. Da Osmanlı Konut Mimarisinde İç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi**, Kültür Üniv. Fen Bilimleri Enst. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

GÖKHAN, İ. (2014). **Kahramanmaraş Tarihi**, Ukde, Kahramanmaraş

GÖKHAN, İ. (2008). **İlk Çağdan Dulkadirliiler'e Kadar Maraş**, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş.

GÜNAY, N. (2007). **Kahramanmaraş'ta Ermeniler**, IQ Yayınları, İstanbul

GÜNAY, R. (1999). **Türk Ev Geleneği Ve Safranbolu Evleri**, Yem Yayınları, İstanbul

GÜNDÜZ, T. (2001). **Kahramanmaraş Maddesi**, DİA, Cilt XX TDV Yayınları, İstanbul

GÜRBÜZ, M. (2001). **Kahramanmaraş Merkez İlçenin Beseri Ve İktisadi Coğrafyası**, Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş.

GÜRBÜZ M. (2012). **Kahramanmaraş Kültürü**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş ve Töresi Kültür Değerlerini Araştırma Ve Uygulama Merkezi Kahramanmaraş

HATİPOĞLU, O. (2001). **XIX. Yüzyıl Osmanlı Camilerinde Kalem İşi Tezyinatı**, Atatürk Ün. Sosyal Bilimler Ensts. Doktora Tezi, Erzurum

KARATAŞ, M. (2004). **Kahramanmaraş Şerriye Sicilindeki Vakfiyeler**, Dört Mevsim Kahramanmaraş, Kahramanmaraş.

KARLI, Ş. (2005). **Bizim İller Serisi Değişimin Simgelediği Kent Kahramanmaraş**, Cerative Yayıncılık, İstanbul

KARPUZ, H. (1993). **Erzurum Evleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KARTAL, M. (1993). **Eski Kayseri'de Kapı Tokmakları**, İlgı, İstanbul

KOÇ, T. (2008). **İslam Estetiği**, İslam Yayınları, Ankara

KORTAN, E. (1983). **Le Corbusier Gözüyle Türk Mimarlık ve Şehirciliği**, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara

KUBAN, D. (1976). **Sanat Tarihimizin Sorunları**, Çağdaş Yayınları, İstanbul

KUNDAKÇI, R. (2000). **Kahramanmaraş Çevre Durum Raporu**, Akbaba Ofset, Kahramanmaraş

KÜÇÜKERMEN, F. (1973). **Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Odalar**. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul

KÜÇÜKERMEN, Ö. (1991). **“Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi”**, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul

MEYDAN LAROUSSE. (1990). ‘Ev’ Maddesi 4 C. Meydan Yayınevi, İstanbul.

MAGMUMİ, Ş. (2009). **Cebeli- Bereketle – Bulanık Meraş**, Haz. Alparsaln-Yakar, Seyahatname, Şehir, Tarihi Ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş, Ukde, Kahramanmaraş.

OKUMUŞ, E. (2009). **Evliya Celebinin Gözüyle Maraş**, Seyahatname, Tarih Coğrafya Kitaplarında Gör Maraş, Haz. Serdar Yakar -Yaşar Alparslan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

ÖGELTÜRK, B. (1978). **Kültür Tarihine Giriş**, Ankara.

ÖNEY, G. (1969). **“Anadolu Selçuklu Sanatında Ejder Figürleri”**, Belleten, C.XXXIII,

ÖZER, S. (2006). **Geleneksel Yığma Yapılarda Strüktürel Elemanların Analizi**, Erciyes Üniv. Fen Bil. Ens. Yüksek Lisans Tezi, Kayseri

ÖZTÜRK, S, (2006). **Osmanlı Salnamelerinde Osmanlı Sancağı**, Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Armağanı, İstanbul.

PAKÖZ, A. ve Tuncer F. (2015). **Geleneksel Maraş Evlerine Bir Örnek Gözlüklü Ali Evi**, Megoron Cilt 10, Sayı 1.

PAKÖZ, Aslıhan E. (2013). **Maraş Evlerinin Mimari Özellikleri**, Artium, Cilt 1, Sayı 1.

PAKÖZ, Aslıhan E. (2016). **Geleneksel Maraş Evleri**, Vakıflar Dergisi Sayı 45

POLAT, C. (2009). **Kahramanmaraş Bibliyografyası**, Ukde, Kahramanmaraş

POLAT, C. ve Alparslan Y.(2014). **Eski Kahramanmaraş'ta Meslekler**, Ukde, Kahramanmaraş

SAKA, E. Canan, H. (2013). **Tokat Geleneksel Konut Mimari'sinde İç Mekân Alçı Süslemeleri**, Vakıflar Dergisi 40.

SAVAŞ, M. (2005). **Kahramanmaraş, Kahramanmaraş'ta Eski Evler** Madalyalı Tek Şehir, sayı 17, Ankara

SOLAK, İ. (2004). **XVI. Asırda Maraş Kazası**, Akcag Yay. Ankara

SOLAK, İ. (2014). **XVI Asırda Kahramanmaraş Kazası**, Dulkadiroğlu Belediyesi, Kahramanmaraş

ŞEREFÜDDİN, M. (2009). “Cebel-İ Bereket-Bulanık Maraş” **Seyahatname, Tarih Coğrafya Kitaplarında Gör Maraş**, Haz. Serdar Yakar-Yaşar Alparslan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

ŞEVKİ, K. (2008). **Maraş’ın Yeniden Doğuşu**, Fa Ajans, Kahramanmaraş.

ŞİRİKÇİ. M. (1996). **Ben Böyle Gördüm**, Yusufçuk Basımevi, Ankara

TANKUT, H. (2008). **Kahramanmaraş Yollarında**, Ukde, Kahramanmaraş

TAYLA, H. (2007). **Geleneksel Türk Mimarisinde Yapı Sistem ve Elemanları, I-II**, Taç Vakfı Yayınları, İstanbul.

TUNCER, C. (2001). “**Diyarbakır Yapı Sanatından Kesitler**”, I. **Bütün Yönleriyle Diyarbakır Sempozyumu**, 27-28 Ekim 2000, Ankara

VİTAL, C. (2009). “**Asya Türkiye’sinde Maraş Sancağı, Seyahatname**”, Tarih Coğrafya Kitaplarında Gör Maraş, Haz. Serdar Yakar, Yaşar Alparslan, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş

YETİŞGİN, M. (2007). **Osmanlı Devletinde Gayri Müslimler, Hoşgörü Toplumunda Ermeniler**, Cilt II, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri

YÜKSEL, S. (1997). **Uşak Evleri**, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara

YÜREKLİ, H. (2005). **Türk Evi, Gözlemler ve Yorumlar**, Yapı Endüstri Merkezi, İstanbul

İnternet Kaynakları

<https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmaraş+isa+divanlı+mah&urcenms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjn:2016>

http://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin.php?goster=628&&alfabe=K:2016

<https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmarař+gravür+e=>

[v&safe=strict&biw1366&bih=657&source=lnms&tbm=isch&sa=X&v:2016\)](v&safe=strict&biw1366&bih=657&source=lnms&tbm=isch&sa=X&v:2016)

<https://www.google.com.tr/search?q=kahramanmarař+isa+divanlı+mah&urce=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjn:2016>

[http://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin.php?goster=628&&alfabe=K:2016\)](http://www.cografyasozlugu.com/sozluk_dizin.php?goster=628&&alfabe=K:2016)

